

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Materiał opracowany przez Fundację Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju

Lokalna Grupa Działania Perły Beskidu Sądeckiego

Kraków, 2021

Raport opracowany w ramach projektu „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” realizowanego przez Federację LGD Małopolska.

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania.

2. Jak wykazały badania ankietowe przeprowadzone z mieszkańcami i badania FGI, których uczestnikami byli przedstawiciele zarządu i rady programowej, LGD Perły Beskidu Sądeckiego jest organizacją rozpoznawalną i identyfikowaną już jako organizacja wspomagająca rozwój lokalny. Wartością dodaną działalności LGD są ściślejsze relacje między poszczególnymi aktorami wpływającymi na rozwój lokalny – trzema sektorami będącymi członkami LGD. Chcą oni współpracować i podejmować decyzje o kierunkach rozwoju lokalnego, bardziej szczegółowo i w różnych aspektach widzą i dokonują oceny występujących problemów, kreują rozwiązania i wychodzą z inicjatywą włączenia innych w działanie. Są świadomi istnienia potencjału rozwojowego obszaru, podejmują próby jego wykorzystania poprzez oferty podejmowania działań skierowanych na ten rozwój i czynnego uczestnictwa w tych działaniach. Wychodzą z inicjatywą tworzenia sieci współpracy przedsiębiorców-beneficjentów działania LGD. Podjęli też działania promocyjne, poprzez różne przedsięwzięcia, m.in. **Centrum Produktu Turystycznego i Kulturowego Perła Beskidu Sądeckiego pn. "Pogranicze wczoraj i dziś"**, które wśród wielu celów ma także wzmacniać szeroko rozumiany potencjał obszaru LGD. Wartością dodaną jest bowiem nie tylko potencjał gospodarczy, ale też społeczny, który dzięki odpowiedzialnemu działaniu w procesie budowy i wdrażania LSR sprawia, iż planowane i realizowane przedsięwzięcia wpisują się w cel nadrzędny LSR i są wzajemnie komplementarne.
3. Analiza postępu rzeczowego, określonego wskaźnikami osiągnięć wykazała, iż założone wskaźniki rezultatu dla celu ogólnego *Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy* zostały osiągnięte na średnim poziomie. Generalnie, można ocenić, iż postęp w realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego (według stanu na 31 maja 2021) budzi pewne zastrzeżenia w przypadku osiągania założonych wskaźników w niektórych celach i przedsięwzięciach wymienionych wyżej, ale w większości planowanych przedsięwzięć zbliża LGD Perły Beskidu Sądeckiego do osiągnięcia zamierzonych celów. Badania IDI wykazały bowiem, iż osiągnięcie większości wskaźników zaplanowano pod koniec okresu wdrażania LSR.
4. Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazują na pozytywne zmiany w kwestii jakości kapitału społecznego, stopnia zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowanie przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia, udziału w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego, występowania z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa.
5. Wpływ działalności LGD na kapitał społeczny obszaru Perły Beskidu Sądeckiego można m.in. ocenić na podstawie wyników badań ankietowych mieszkańców. Wskazali oni bowiem, iż młode osoby zamieszkujące obszar LGD otrzymały największe wsparcie w postaci adresowanych do nich przedsięwzięć edukacyjnych i ofert zakładania lub

rozwijania własnej działalności gospodarczej. Zostali oni przez to dowartościowani i dzięki temu chętniej występowali z inicjatywami innych przedsięwzięć, skierowanych do innych grup społecznych, np. seniorów. Jest to pozytywne podejście, świadczące zarówno o dostrzeganiu potrzeb innych grup społecznych, empatii, jak i odpowiedzialności za starszą generację.

6. Analizując dane dotyczące liczby i zakresu naborów wniosków aplikacyjnych, stwierdziliśmy, iż największym zainteresowaniem cieszyły się nabory wniosków na tworzenie oraz rozwój już istniejących przedsiębiorstw. W kolejnej LSR należy także wziąć pod uwagę przedsiębiorczość, przeznaczając określone środki na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw, mają one bowiem wpływ na rynek pracy, aktywizację zawodową ludności, wyzwalanie inicjatyw indywidualnych i społecznych, budowanie dobrych relacji osobistych i biznesowych, podejmowanie przedsięwzięć innowacyjnych, a w rezultacie na rozwój lokalny.
7. Turystyka – jak zauważono w LSR – ma kluczowe znaczenie dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego. Przedsięwzięcia podejmowane w dziedzinie turystyki są elementami działań przedsiębiorczych. Mimo, iż wyniki badań wskazują na pewne ograniczenia w ruchu turystycznym w ostatnim roku i znaczące zmniejszenie się liczby całorocznie dostępnych obiektów noclegowych, to jednak z obserwacji mieszkańców wynika, iż w ostatnich pięciu latach nastąpił wzrost ruchu turystycznego na obszarze analizowanej LGD, powstały nowe firmy i poprawiła się sytuacja na rynku pracy. W przypadku ostatnich dwu efektów zapewne pewną rolę odegrała LSR wdrażana przez analizowaną LGD. Stąd w kolejnej LSR celowym byłoby wprowadzić do planu działania przedsięwzięcia zmierzające do rozwoju infrastruktury turystycznej w postaci bazy noclegowej i bardziej kompleksowego programu edukacyjnego skierowanego do potencjalnych przewodników turystycznych i animatorów rekreacji. Warto zwrócić uwagę także na centra produktu turystycznego i kulturowego, które zaplanowano w realizowanej obecnie LSR, lecz poziom osiągnięcia wskaźników w tym zakresie jest niski. Być może tego typu przedsięwzięcia należy planować w innych celach szczegółowych zamiast, jak to jest w obecnej LSR, w celu pn. *Rozwój partnerstwa LGD poprzez współpracę krajową i zagraniczną*. Interesującą propozycją mogłyby być przedsięwzięcia podejmowane w ramach ekonomii społecznej.
8. W odniesieniu do analizowanej LGD, innowacyjność projektów, dla których składane były wnioski aplikacyjne o wsparcie finansowe, określana była w oparciu o z góry ustalone kryteria określające cechy innowacyjności. Czasem sprawiało to trudności w jednoznacznej ocenie aplikowanego o wsparcie projektu pod kątem innowacyjności. Każdy jednak region ma swoje specyficzne cechy odróżniające go od innych i wprowadzenie określonych rozwiązań powszechnie znanych w innych regionach, właśnie

tu może mieć znamiona nowości w przypadku, gdy jest ona nieznana, mało znana lub po raz pierwszy wprowadzona na danym obszarze. W przypadku LGD Perły Beskidu Sądeckiego można wyróżnić cztery typy projektów noszących znamiona innowacyjności, a mianowicie projekty związane z: (a) przedsiębiorczością, np. projekty ekologiczne, w ramach których wprowadzane są elementy konstrukcyjne zaprojektowane i zastosowane w realizowanych przedsięwzięciach, czy projekt centrum produktu lokalnego, przedsięwzięcie meble z kamienia, cukiernia artystyczna; (b) infrastrukturą społeczną, np. ogrody sensoryczne i biblijne; (c) kultywowaniem tradycji, np. projekt *Pogranicze wczoraj i dziś*, muzeum *Piwniczna w piwnicy*, restauracja Majerzanka; (d) wykorzystanie nowych technologii do mapowania obszaru, np. mapy z drona.

9. LGD Perły Beskidu Sądeckiego uczestniczyła wraz z innymi LGD w realizacji jednego projektu współpracy pn. *Pogranicze wczoraj i dziś*. Głównym efektem projektu dla Lokalnej Grupy Działania Perły Beskidu Sądeckiego jest otwarte **Centrum Produktu Turystycznego i Kulturowego Perły Beskidu Sądeckiego pn. "Pogranicze wczoraj i dziś"**. Innowacyjność tego projektu polega na kompleksowości działania Centrum – pełni ono zarówno funkcję muzealną, funkcję informacyjno-promocyjną regionu, centrum konferencyjnego i miejsca spotkań, kultywowania tradycji, forum dialogu twórców. Wydaje się, iż w przyszłości projekty współpracy powinny przyjmować właśnie formę kompleksowych działań, bo te angażują całą społeczność i są elementem promocji regionu, a równocześnie budują ściślejsze relacje z innymi LGD (czasem w postaci sieciowania działań) oraz wzmacniają więzi społeczne w lokalnej społeczności.
10. Niezbędnym warunkiem osiągania celów założonych w LSR jest prawidłowo przygotowany i realizowany plan komunikacji. Analiza danych wskazuje, iż na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w realizacji planu komunikowania wykorzystywano wiele metod. Pracownicy biura LGD mają sprawdzone kanały dystrybucji, duże doświadczenie i umiejętności kontaktu z lokalną społecznością i mediami. W biurze zawsze są dostępne materiały informacyjne i promocyjne. Warto także podkreślić, iż członkowie LGD reprezentują różne sektory działalności i różne środowiska kulturowe i w swoich środowiskach są liderami, którzy dzielą się informacją, ale także pozyskują tę informację, co w efekcie sprzyja procesowi komunikacji.
11. Skuteczność działań komunikacyjnych mierzona była głównie wynikami badań ankietowych, w tym CAWI, oraz obserwacjami własnymi biura LGD, a także osiągnięciem założonych wskaźników realizacji działań. Stwierdzono, iż największe trudności w realizacji działań komunikacyjnych wystąpiły w organizacji szkoleń z uwagi na

wprowadzone przez rząd ograniczenia w liczbie uczestników oraz ograniczenia spotkań bezpośrednich.

12. Analiza wykazała, iż określone w LSR cele i przedsięwzięcia w miarę upływu czasu wdrażania nie ulegały dezaktualizacji, a więc zostały zdefiniowane poprawnie. Proces wdrażania LSR przebiegał jednak z pewnymi problemami. Występowały np. pewne problemy z projektami kierowanymi do grup defaworyzowanych – w przyszłości należałoby skupić większą uwagę na tych grupach i bardziej precyzyjnie zidentyfikować ich potrzeby i oczekiwania (dotyczy to np. oferty kierowanej do młodych, wykształconych ludzi). Być może w trakcie wdrażania LSR zmieniały się potrzeby grup docelowych z uwagi na zmiany w otoczeniu (ale tego problemu nie można było przewidzieć na etapie budowy LSR). Poziom osiągnięcia zaplanowanych wskaźników rzeczowych realizacji LSR (według stanu 31.05.2021) różni się w zależności od celów szczegółowych. W niektórych przekroczył zakładany poziom, w innych zbliża się do planowanego poziomu, a w jeszcze innych ma wartości zerowe. Z informacji pozyskanych w biurze LGD wynika, iż realizacja niektórych wskaźników osiągnięć planowany poziom pod koniec okresu wdrażania LSR.

2. Spis treści.

Spis treści

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania	3
2. Spis treści.....	7
3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.	9
4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.	14
Metody i techniki badawcze.....	14
Uzasadnienie wykorzystania poszczególnych technik badawczych.....	15
Wielkości i struktura próby	16
Harmonogram realizacji badania	17
Podstawowe założenia realizacji Zlecenia.....	18
5. Opis wyników badań wraz z ich interpretacją.....	20
5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia	22
5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR	40
5.3. Projekty Współpracy	60
5.4. Działania poza RLKS	62
5.5. Działalność Biura LGD	62
Szkolenia pracowników i członków organów statutowych LGD	63
Realizacja planu komunikacji.....	64
5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności	77
6. Odpowiedź na wszystkie pytania badawcze.	86
6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR	86
6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny	87
6.3. Przedsiębiorczość	88
6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	89
6.5. Grupy dewaforyzowane	90
6.6. Innowacyjność	91
6.7. Projekty współpracy	92
6.8. Ocena funkcjonowania LGD	93
6.9. Ocena procesu wdrażania	93
6.10. Wartość dodana podejścia LEADER.....	94
7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.	96
8. Spis tabel i wykresów.	102
9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.	104

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego	104
Ankieta dla beneficjentów LGD Perły Beskidu Sądeckiego	108

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

W odpowiedzi na przesłane drogą mailową dnia 17 maja 2021 roku zapytanie ofertowe dotyczące realizacji badań ewaluacyjnych małopolskich lokalnych strategii rozwoju, Fundacja Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, NIP 5130234526 z siedzibą w 32-087 Pękwice, ul. Ojcowska 15/1 (gm. Zielonki) przedstawiła ofertę zgodną z wskazanymi w zapytaniu wytycznymi. W ramach zlecenia Fundacja Socjometr przeprowadziła badania, analizy oraz przygotowała raporty dla wszystkich 32 grup z terenu małopolski. Każdy LGD otrzymał zindywidualizowany raport powstały na bazie przesłanych przez LGD danych oraz przeprowadzone badania jakościowe i ilościowe przez ekspertów Fundacji Socjometr.

Fundacja Socjometr to niezależny podmiot specjalizujący się w badaniach społecznych, spełniający wymogi przedstawione w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Opis doświadczenia niezbędnego do wykonania badań ewaluacyjnych stanowił załącznik do oferty.

Ewaluacja Lokalnych Strategii Rozwoju jest badaniem specyficznym i wymaga wiedzy z zakresu funkcjonowania programu LEADER, a także podmiotów je wdrażających – Lokalnych Grup Działania. Są to organizacje, które realizują swoje zadania w myśl zasad określanych jako Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Międzysektorowość, a także oddolny charakter realizacji strategii ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia założeń programowych powołania wspomnianych instytucji, dlatego ich ewaluacja musi uwzględniać nie tylko badania dotyczące realizowanych celów strategicznych, ale także zaangażowania społecznego i współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi na obszarze wdrażania strategii.

Ewaluacja ex-post wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania została wykonana w okresie od początku czerwca do końca października 2021 i objęła okres od początku wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 do 31.05.2021 roku, zgodnie z:

- Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,

które dostępne są na stronie Internetowej <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>,

- Wskazówkami zawartymi w Podręczniku Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju, który dostępny jest na stronie Internetowej <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>,
- Postanowieniami Lokalnej Strategii Rozwoju aktualnej na dzień 31.05.2021 r.

Data 31.05.2021 roku została ustalona jako dzień, w którym będzie analizowany stan wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Takie założenie było niezbędne do tego, aby rozpocząć prace analityczne i aby uniknąć sytuacji, w której LGD w okresie od początku czerwca do końca października dostarczałby aktualnych danych na bieżąco tym samym uniemożliwiając analizę.

Badanie zostało zakończone opracowaniem raportów z badań dla poszczególnych LGD odrębnie oraz opracowaniem ponad 15 minutowego filmu promującego program LEADER i LGD w województwie małopolskim, a także prezentacji multimedialnej, która została zaprezentowana w formie publicznej na spotkaniu online w dniu 15.10.2021 roku.

Ze względu na specyfikę realizacji badania wynikającą ze wspólnego zlecenia przygotowanego przez Federację LGD Małopolska, Fundacja Socjometr przygotowała uniwersalny schemat badawczy dla każdej z Lokalnych Grup Działania. Taka procedura, czyli przeprowadzenie badania w każdym z LGD w oparciu o wystandaryzowane metody, techniki i narzędzia badawcze, zapewniła sprawne przeprowadzenie procesu, porównywalność wyników badań oraz tworzenie zestawień i wniosków dla całego województwa. Dzięki takiemu podejściu uzyskano niewątpliwe, dodatkowe korzyści ze zrealizowanego zlecenia. Była to okazja do zebrania unikalnych danych ważnych z punktu widzenia tak pojedynczego LGD, Federacji LGD Małopolska jak i Instytucji Zarządzającej, jak i wszystkich innych instytucji działających na obszarze województwa małopolskiego, które zajmują się szeroko rozumianym rozwojem lokalnym. Dodatkowo, przygotowany w oparciu o to założenie plan badawczy pozwolił na przeprowadzenie tak obszernego badania, jakim jest ewaluacja wszystkich lokalnych strategii rozwoju województwa małopolskiego, stosując triangulację

metod i technik badawczych w tak krótkim czasie z zachowaniem wysokich standardów realizacji badań społecznych.

Realizacja zlecenia wymagała przeprowadzenia szeregu badań z wykorzystaniem zróżnicowanych metod i technik badawczych. Część z nich ma charakter zapośredniczony (np. CAWI, kwestionariusz ankiety), co oznacza, że do ich realizacji badacz nie musi wchodzić w relacje typu face-to-face z osobą badaną. Wśród zaproponowanych technik są jednak również takie, które w założeniu wymagają kontaktu bezpośredniego (IDI, FGI).

Zasadniczym celem badania ewaluacyjnego była, zgodnie z zapytaniem ofertowym identyfikacja i ocena efektów realizacji LSR dla poszczególnych LGD działających na obszarze województwa małopolskiego.

Przedmiotem badania, którego wyniki zaprezentowane zostały w niniejszym raporcie, jest Lokalna Strategia Rozwoju przygotowana w okresie programowania UE 2014-2020. W zakresie ewaluacji uwzględniono zróżnicowane działania podjęte w celu jej skutecznego wdrażania, a także działania Lokalnej Grupy Działania wykraczające poza samą strategię, a wpisujące się w statutowe obszary działalności Stowarzyszenie.

Analiza wyników przeprowadzonych badań ewaluacyjnych została przeprowadzona z uwzględnieniem przyjętych przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne kryteriów oceny, do których zaliczyć należy:

Trafność – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów,

Spójność – kryterium to pozwala ocenić stopień spójności LSR z innymi dokumentami programowymi i strategiami obejmującymi obszar realizacji LSR,

Efektywność – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas,

Skuteczność – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte,

Użyteczność – kryterium to pozwala ocenić stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji,

Trwałość efektów – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju¹.

Z wykorzystaniem powyższych kryteriów ewaluacji, w badaniach starano się odpowiedzieć na sformułowane na podstawie Wytycznych 5/3/2017 pytania badawcze, które zostały przypisane do następujących obszarów badawczych.

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
  - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
  - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
  - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
  - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
  - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
  - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
  - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
  - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
  - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?

---

¹ Standardy ewaluacji, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, <http://pte.org.pl/o-ewaluacji/>

- c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- 6. Innowacyjność
  - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
  - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
- 7. Projekty współpracy
  - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
  - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
- 8. Ocena funkcjonowania LGD
  - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
  - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
  - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
- 9. Ocena procesu wdrażania
  - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
  - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
  - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
  - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
- 10. Wartość dodana podejścia LEADER
  - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
  - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
  - c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?

- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań LGD, które zostały poddawane ocenie to:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla beneficjentów,
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych,
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju,
4. Funkcjonowanie organów LGD,
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej),
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego,
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR,
8. Realizacja projektów współpracy,
9. Realizacja projektów wykraczających poza RLKS.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Metody i techniki badawcze

Ewaluacja ex-post została przeprowadzona w oparciu o zróżnicowane metody i techniki badawcze. Fundacja Socjometr w przypadku każdego z zadań badawczych uwzględnił już stosowane przez LGD narzędzia badawcze, aby – jeśli to możliwe – zachować kontynuację trwającego na przestrzeni wdrażania LSR procesu badawczego. Wśród zastosowanych metod i technik badawczych należy wskazać:

- a) Desk research (analizę danych zastanych) - analiza dokumentacji wytworzonej przez biuro i organy LGD. Analiza ogólnodostępnych danych statystycznych (Bank Danych Lokalnych, Vademecum Samorządowca, Wskaźniki dochodów podatkowych gmin Ministerstwa Finansów, Główny Urząd Statystyczny). Analiza desk research poprzedziła całość badań empirycznych i oprócz istotnego wkładu do raportu, umożliwiła dobre przygotowanie się badaczy do zadań terenowych.

b) Przeprowadzenie badań jakościowych wśród przedstawicieli biura, Zarządu, Rady LGD:

a. wywiady eksperckie - wywiady indywidualne wśród pracowników biura,

b. zogniskowane wywiady grupowe (FGI) – przeprowadzone wśród przedstawicieli Zarządu i Rady LGD pozwoliły zebrać wiedzę dotyczącą tak bieżących jak i strategicznych działań LGD,

c. ankieta online skierowana do Przedstawicieli Zarządu oraz Rady – ankieta została wysłana do dwóch osób w każdym z LGD po przeprowadzeniu wywiadów w terenie. Ankieta umożliwiła respondentom uzupełnienie wypowiedzi z wywiadów.

c) Przeprowadzenie badań ilościowych:

a. Badanie ankietowe mieszkańców obszaru LGD – badanie ilościowe przeprowadzone za pośrednictwem badań online, techniką CAWI. Ankiety w formie elektronicznej zostały przesłane do każdego LGD w celu ich zamieszczenia na swoich stronach internetowych oraz (jeśli są) portalach społecznościowych. Badanie służyło do zebrania wiedzy np. na temat rozpoznawalności LGD, działalności LGD, kanałów komunikacyjnych stosowanych przez LGD, oceny realizacji celów strategicznych oraz pojedynczych operacji,

c. Badanie ankietowe wśród beneficjentów – badanie ilościowe przeprowadzone za pomocą formularza internetowego (CAWI). Ankieta została wypełniona przez beneficjentów i pozwoliła na analizę efektywności interwencji podjętych w ramach wdrażania LSR oraz przysłużyła się do badania poziomu jakości świadczonego doradztwa.

Proces badawczy oparty został o triangulację metod (ilościowe i jakościowe) oraz technik badawczych (ankieta CAWI, ankieta drukowana, wywiady indywidualne, wywiady grupowe, desk research). Zróżnicowane zostały również same źródła pozyskiwania danych, oprócz już wspomnianych danych wywołanych, eksperci Fundacji Socjometr przeanalizowali również dane zastane, wytworzone w ramach działań monitoringowych i sprawozdawczych w LGD. Analizie zostały poddane również dane ze statystyki publicznej.

[Uzasadnienie wykorzystania poszczególnych technik badawczych](#)

Wywiad pogłębiony IDI (ang. Individual In-depth Interview) – polega na uzyskaniu interesujących danych w trakcie indywidualnej i bezpośredniej rozmowy z respondentem, skoncentrowany na opiniach i poglądach respondenta (skupia się na osobistych

doświadczeniach), ma na celu poznanie postaw, wrażeń, motywów kierujących działaniami respondenta, znaczeń im przypisywanych. Zwykle trwa 1-2 godziny. Jest oparty o scenariusz rozmowy, jednak zwykle nie silnie ustrukturyzowany.

Zogniskowany wywiad grupowy FGI (ang. Focus Group Interview) – przeprowadzany jednocześnie z kilkoma osobami, często przy użyciu technik projekcyjnych i wspomagających. Zwykle trwa 1.5 – 2.5 godziny. Wywiad grupowy to sytuacja bliższa sytuacjom rzeczywistym – opinie kształtują się w kontakcie z innymi ludźmi, a nie w odosobnieniu. Taka sytuacja symuluje rzeczywistą sytuację życiową, w której ludzie reagując na bodziec – ujawniają swoje opinie, które często w kontaktach z innymi ulegają pewnym modyfikacjom.

Ankieta CAWI (ang. Computer Assisted Web Interview) – jest częścią metodologii opartej na ankiecie dostarczonej respondentowi za pomocą linka w panelu lub na stronie internetowej. Metoda CAWI jest uważana za jeden z najbardziej ekonomicznych sposobów zbierania danych ankietowych, ponieważ nie wymaga ankieterów, urządzeń, ani dodatkowych narzędzi. Z tych wszystkich powodów ankiety CAWI, zwane również kwestionariuszami internetowymi, są jedną z najbardziej powszechnych metod zbierania informacji. W badaniu CAWI cała uwaga jest skupiona na konstrukcji kwestionariusza, ponieważ wskaźnik odpowiedzi jest bezpośrednio związany z jakością samego kwestionariusza. Wykorzystanie tego typu narzędzia pozwala w krótkim czasie dotrzeć do dużej liczby osób).

Wielkości i struktura próby

Wielkość i struktura próby zostały zaprezentowane w tabeli poniżej. Warto podkreślić, że badania będą przeprowadzone osobno, w każdym LGD podlegającym ewaluacji zgodnie ze wskazaniem w zapytaniu ofertowym. Poniższa tabela przedstawia zatem matrycę wielkości i struktury w odniesieniu do pojedynczego LGD.

Badanie	Próba (n)	Uwagi
Badania ilościowe		
Badanie ankietowe online mieszkańców obszaru LGD	n>100 osób	Zebrano opinie mieszkańców za pomocą metody badań online od minimum 100 mieszkańców badanego obszaru działania LGD. W badaniach na bieżąco sprawdzane były podstawowe parametry demograficzne, aby zapewnić możliwie prawidłowy rozkład badanej próby w odniesieniu do populacji. Należy jednak pamiętać, że w badaniach tego

		typu, badacz ma niewielką kontrolę na to, kto wypełnia ankietę. LGD zostało poproszone o promowanie linku na swoich stronach i kanałach społecznościowych, aby zwiększyć szansę na uzyskanie odpowiednich parametrów.
Badanie ankietowe online wśród beneficjentów	n>20	Ankieta została przesłana do beneficjentów (osób, które pozyskały i rozliczyły otrzymane z LGD środki finansowe na realizację operacji) danego LGD. Minimalna liczba ankiet do zebrania wyniosła 20.
Badania jakościowe		
Badania IDI /FGI wśród pracowników biura	2 IDI	W LGD przeprowadzono wywiadu IDI z pracownikami biura.
Badania FGI wśród członków Zarządu LGD	1 FGI	Przeprowadzono jeden zogniskowany wywiad grupowy.
Badania FGI wśród członków Rady LGD	1 FGI	Przeprowadzono jeden zogniskowany wywiad grupowy.
Badanie ankietowe online wśród Prezesów Zarządu LGD	1 osoba	Wypełnienie ankiety online było opcjonalne, skierowane do osób, które chciały uzupełnić wiedzę przekazaną podczas wywiadu.
Badanie ankietowe online wśród Przewodniczących Rady LGD	1 osoba	Wypełnienie ankiety online było opcjonalne, skierowane do osób, które chciały uzupełnić wiedzę przekazaną podczas wywiadu.

Harmonogram realizacji badania

Harmonogram realizacji poszczególnych zadań w ramach prowadzonych badań ewaluacyjnych został przedstawiony na wykresie Gantta zamieszczonym poniżej.

ZADANIE	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik
1. Podpisanie umowy					
2. Przygotowanie procesu badawczego, jego zaplanowanie					
3. Przygotowanie wzoru procedury przeprowadzania ewaluacji ex-post do aktualizacji LSR w każdym z LGD					
4. Analiza sytuacji bieżącej w LGD, wprowadzenie odpowiednich metod i narzędzi zbierania danych niezbędnych do prawidłowego przeprowadzenia ewaluacji ex-post					
5. Przygotowanie baz danych, narzędzi oraz instrukcji kodowych dla wszystkich zadań badawczych					
6. Przeprowadzenie badań i analiz w zakresie opisanym w procedurze badawczej					
a. Desk research					
b. Ankieta dla Prezesów Zarządów i Przewodniczących Rad Programowych LGD					
c. Badania online wśród mieszkańców obszarów działania LGD					
e. Badania ankietowe beneficjentów					

f. IDI/FGI wśród pracowników

g. FGI wśród przedstawicieli Zarządów i Rad Programowych

7. Opracowanie raportu końcowego z badań

8. Opracowanie filmu przedstawiającego dobre praktyki wdrażania programu LEADER na terenie małopolski

9. Opracowanie prezentacji multimedialnej podsumowującej realizację badań

10. Prezentacja przygotowanej prezentacji multimedialnej

Podstawowe założenia realizacji Zlecenia

Podsumowując podstawowe jej założenia techniczne, które stanowiły fundament prawidłowego przebiegu badań:

1. Badania prowadzone były w oparciu o uniwersalny schemat badawczy w każdej z Lokalnych Grup Działania przystępujących do realizacji zlecenia Federacji LGD Małopolska – zaproponowane przez Fundację Socjometr metody i techniki badawcze były stosowane w badaniach w każdej z Lokalnych Grup Działania.
2. Sprawna komunikacja i wymiana dokumentów – sprawna komunikacja z przedstawicielami Federacji LGD Małopolska oraz przedstawicielami poszczególnych LGD była wymagana między innymi w procesie dostarczania niezbędnych do rozpoczęcia etapu badawczego danych ze strony każdej z LGD. LGD otrzymały konkretne wskazówki i wytyczne dotyczące tego, jakie dane i jakie dokumenty są potrzebne do rozpoczęcia analiz. W celu usprawnienia procesu zbierania danych od wszystkich LGD, Fundacja Socjometr przygotowała pliki z tabelami do wypełnienia przez pracowników LGD. Oprócz opracowanych przez Fundację Socjometr tabel, LGD zostało poproszone o przesłanie sprawozdań rocznych z wdrażania LSR za lata 2015-2020, a także aktualną na dzień 31.05.2021 Lokalną Strategię Rozwoju. Aspekt komunikacji był również ważny na etapie wysyłania kolejnych narzędzi badawczych, tj. ankiet. W przypadku badań ankietowych, ważne było sprawne umieszczenie przez pracowników LGD na stronach internetowych narzędzia skierowanego do mieszkańców, a także przesłanie przez nich narzędzi do beneficjentów realizowanych projektów. Na etapie umawiania spotkań, również bardzo ważne było zaangażowanie pracowników LGD. Szczególnie ważne było tutaj efektywne zorganizowanie spotkań z osobami podlegającymi badaniu zgodnie ze schematem

(dotyczy badań IDI oraz FGI), czyli umówienie respondentów na spotkanie w określonym miejscu i czasie.

5. Opis wyników badań wraz z ich interpretacją.

Lokalna Strategia Rozwoju obszaru objętego LGD Perły Beskidu Sądeckiego jest dokumentem wypracowanym oddolnie, przy aktywnym udziale lokalnej społeczności, co znalazło odbicie w akceptacji LSR i sprzyja jej realizacji. Jak podkreślają autorzy dokumentu LSR, inicjatywa zawiązania partnerstwa powstała na początku 2005 r. w ramach programu LEADER+. Zgodnie z wymogami partnerstwo tworzą trzy sektory: gospodarczy, publiczny i społeczny. Przygotowując LSR na okres programowania 2014-2020 lokalna grupa działania wykorzystała doświadczenia z poprzedniego okresu programowania oraz metody i sposoby współdziałania w procesie budowy strategii, które sprawdziły się w minionym okresie. Dużą rolę odegrali w tym procesie przedstawiciele organów statutowych LGD, jej szeregowi członkowie oraz różnego rodzaju gremia jednostek samorządu terytorialnego i przedsiębiorcy lokalni. Pierwsze konsultacje odbywały się na początku 2015 roku na różnych zebraniach, spotkaniach sektorowych, imprezach promocyjnych, spotkaniach formalnych i nieformalnych, spotkaniach promocyjnych w lokalnych mediach. Równolegle prowadzone były analizy potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej. Przyjęto partycypacyjny model planowania strategicznego polegający na włączeniu interesariuszy lokalnych w proces identyfikowania problemów, formułowania celów i planowania działań. Stosowano zasadę reprezentatywności przedstawicieli poszczególnych grup i sektorów (przedstawiciele sektora społecznego, publicznego, gospodarczego, w tym mieszkańców) na każdym etapie tworzenia LSR. Taka metoda pozwoliła na wypracowanie przez różne środowiska, reprezentujące odmienne często interesy, wspólnych – dla całej społeczności objętej LSR – celów i działań. Proces partycypacyjny prowadzony na obszarze LGD miał także szerszy cel, którym było doskonalenie procesu decyzyjnego społeczności lokalnej oraz edukacja mieszkańców w zakresie wspólnego planowania i wypracowywania konsensusu wokół tematów dotyczących otoczenia, w którym żyją. W drugiej fazie budowę strategii prowadzono w oparciu o przygotowany „plan włączenia społeczności lokalnej” oraz wykorzystanie analiz wykonanych przez zespół ekspertów. Podstawowe materiały wyjściowe w procesie budowy LSR stanowiły przede wszystkim sprawozdania i ewaluacja poprzedniego okresu działania LGD Perły Beskidu Sądeckiego, opracowanie analityczne wykonane przez ekspertów i zawarte w dokumencie pn. Raport z diagnozy społeczno-gospodarczej”, a także opracowania analityczne o obszarze LGD dostępne w sieci i rekomendowane przez urzędy gmin. Dokumenty zawierały szczegółowe informacje dotyczące demografii, lokalnego rynku pracy, aktywności społecznej i gospodarczej i były podstawą wstępnej diagnozy potencjału rozwojowego obszaru LGD oraz materiałem do dyskusji i analizy na spotkaniach z grupami interesariuszy – potencjalnych

beneficjentów środków finansowych. Diagnoza, wyniki analizy i dyskusji, oraz wyniki badań ankietowych stanowiły podstawę do opracowania dokumentu LSR. Włączenie w proces budowy LSR szerokiego spektrum przedstawicieli społeczności lokalnej, w tym także osób, które z racji zawodu lub hobby zajmują się badaniem różnych aspektów społecznych, kulturowych

i gospodarczych na tym obszarze, sprawiło, że ich wiedza, doświadczenie, kompetencje wniosły duży wkład w budowę LSR. Pozwoliło to również na identyfikację wielu grup społecznych, w tym np. defaworyzowanych, dla których powinno być kierowane wsparcie w postaci oferty przedsięwzięć w ramach LSR.

Badaniami objęto blisko 200 osób, z których znacząca większość dobrze lub bardzo dobrze ocenia życie na obszarze. Wśród potrzeb w najbliższym otoczeniu wymieniano najczęściej zagospodarowanie brzegów Popradu i małą infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną. Wyniki tych badań przełożyły się także na podział środków na inwestycje w obszarze turystyki. Badania mieszkańców i przedstawicieli sektorów (przedsiębiorcy i rolnicy, instytucje kultury, pracownicy socjalni) potwierdziły, że najlepszym sposobem komunikacji z mieszkańcami są strony internetowe gmin. Przełożyło się to na zaplanowanie działań komunikacyjnych głównie w Internecie, mediach społecznościowych i w partnerstwie z samorządami. Współpraca partnerska i biznesowa nie była najlepiej oceniana przez wszystkich respondentów, także przedsiębiorców, choć wszyscy widzą w niej szanse rozwojowe. Ale byli oni gotowi zaangażować się w inicjatywy lokalne i wymieniali: rewitalizację szlaków turystycznych, pomoc w organizacji imprez, kulturę lokalną, oraz działania na rzecz ochrony środowiska. Ten aspekt przełożył się na zaplanowanie operacji własnych mających na celu podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie działań proekologicznych. Z kolei przedsiębiorcy w zdecydowanej większości (82%) wskazywali brak środków na inwestycje i innowacje w swoich firmach i oczekiwali pomocy w postaci dotacji na rozwój swoich firm. Przeprowadzono także zogniskowany wywiad grupowy z wójtami i burmistrzami z obszaru LGD na temat możliwych zakresów współpracy na obszarze LGD. Budując LSR poproszono mieszkańców obszaru o przygotowanie kart projektowych. Ogółem przygotowano 67 takich kart i prawie wszystkie zawierały budżet projektu, zaplanowane działania i oszacowane zasoby. Projekty były w zasadzie gotowe do aplikowania, a projektodawcy zdeterminowani do ich realizacji. W trakcie całego procesu tworzenia strategii prowadzone były szerokie konsultacje społeczne w formie spotkań warsztatowo-konsultacyjnych, na stronie internetowej, w czasie których uczestnicy mogli wносить uwagi, opinie (m.in. do zapisów analizy SWOT), propozycje projektów, procedur i lokalnych kryteriów wyboru projektów. W procesie prac nad LSR zgłosiły się osoby, które badały obszar w ramach prac dyplomowych na studiach. Wyniki ich badań były pomocne w identyfikacji

potencjałów rozwojowych obszaru. Zainspirowały one władze lokalne do stworzenia bazy opracowań wykonywanych przez młodych ludzi – w różnych dziedzinach – na temat obszaru. Dla LGD posiadanie takiej bazy było niezwykle istotne przy tworzeniu planu działania w LSR. Tak poprowadzony proces opracowania strategii gwarantował wysoką frekwencję w każdym zaplanowanym naborze i wybór najlepszych projektów. Projekty zostały podzielone na obszary wsparcia.

Efektem przeprowadzonej diagnozy obszaru LGD była identyfikacja grup docelowych objętych działaniami LSR, a mianowicie: przedstawiciele branży turystycznej (w której zauważono brak współpracy gospodarczej i infrastruktury komunikacyjnej); przedsiębiorcy (których przedsięwzięcia wymagają wsparcia finansowego), osoby zamierzające uruchomić działalność gospodarczą (głównie osoby w wieku do 35 lat), a także samorządy lokalne, organizacje pozarządowe (liczne na obszarze, ale nie działające w sieci). Dla tych grup docelowych zaplanowano następujące obszary interwencyjne: rozwój infrastruktury komunikacyjnej, promocja regionu, rozwój współpracy lokalnej (w tym między samorządami i innymi organizacjami pozarządowymi), zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu, poszerzanie wiedzy i umiejętności potencjalnych przedsiębiorców (w tym osób do 35 lat).

Zidentyfikowano także grupy defaworyzowane, do których zaliczono: młode, wykształcone, pozostające bez pracy osoby w wieku do 35 lat, dla których zaplanowano między innymi kurs przewodników beskidzkich. Inną grupą defaworyzowaną byli innowatorzy ekologiczni nazwani w LSR eko-maniakami – osoby pełne pomysłów związanych z konstrukcją maszyn i urządzeń sprzyjających ekologii, lecz nieposiadające środków finansowych na realizację tych pomysłów. Kolejną grupą defaworyzowaną były kobiety pozostające bez pracy z uwagi na brak kwalifikacji, dla których zaplanowano wsparcie w postaci szkoleń oraz wsparcie psychologiczne. Osoby w wieku 50+, których liczebność wzrasta – dla tej grupy zaplanowano przedsięwzięcia aktywizacji społecznej. I wreszcie osoby niepełnosprawne

(o różnym charakterze i stopniu niepełnosprawności – dla tej grupy zaplanowano operacje związane z aktywizacją zawodową (w tym poprzez pracę zdalną), ale również zwiększenie dostępu do infrastruktury (m.in. poprzez likwidację barier architektonicznych).

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

Prezentacja obszaru

Charakterystykę obszaru w oparciu o dane zastane pozyskane z bazy danych lokalnych, a dotyczące okresu wdrażania LSR 2015-2020 prezentują zamieszczone niżej tabele i wykresy wraz z komentarzami.

W skład obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego wchodzi gminy: Krynica Zdrój, Łabowa, Nawojowa, Muszyna, Piwniczna Zdrój i Rytro. Dwie z nich są gminami wiejskimi (Łabowa i Nawojowa), a pozostałe gminami miejsko-wiejskimi. Obszar położony jest na południu Małopolski, w powiecie nowosądeckim, przy granicy ze Słowacją (rys. 1).

Rysunek 1 Usytuowanie obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Źródło: LSR Perły Beskidu Sądeckiego, 2021.

Ludność

Ogółem obszar LGD obejmuje 623 km², co stanowi 40% powiatu nowosądeckiego. W skład obszaru wchodzi 50 sołectw. Teren zamieszkiwało ogółem 57 381 mieszkańców w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich (stan na 31.12.2013), co stanowiło 27% powiatu nowosądeckiego. Największą i najludniejszą gminą (miasto plus gmina wiejska) była Krynica Zdrój (145 km² i 16 991 mieszkańców), a najmniejszą Rytro (42 km² i 3 842 mieszkańców). Stan ludności w okresie wdrażania LSR niewiele się zmienił. W czterech gminach obszaru można zauważyć nieznaczną tendencję spadkową (Krynica Zdrój, Piwniczna Zdrój, Muszyna, Rytro). Natomiast w dwu gminach (Łabowa i Nawojowa) liczba ludności nieznacznie się zwiększyła.

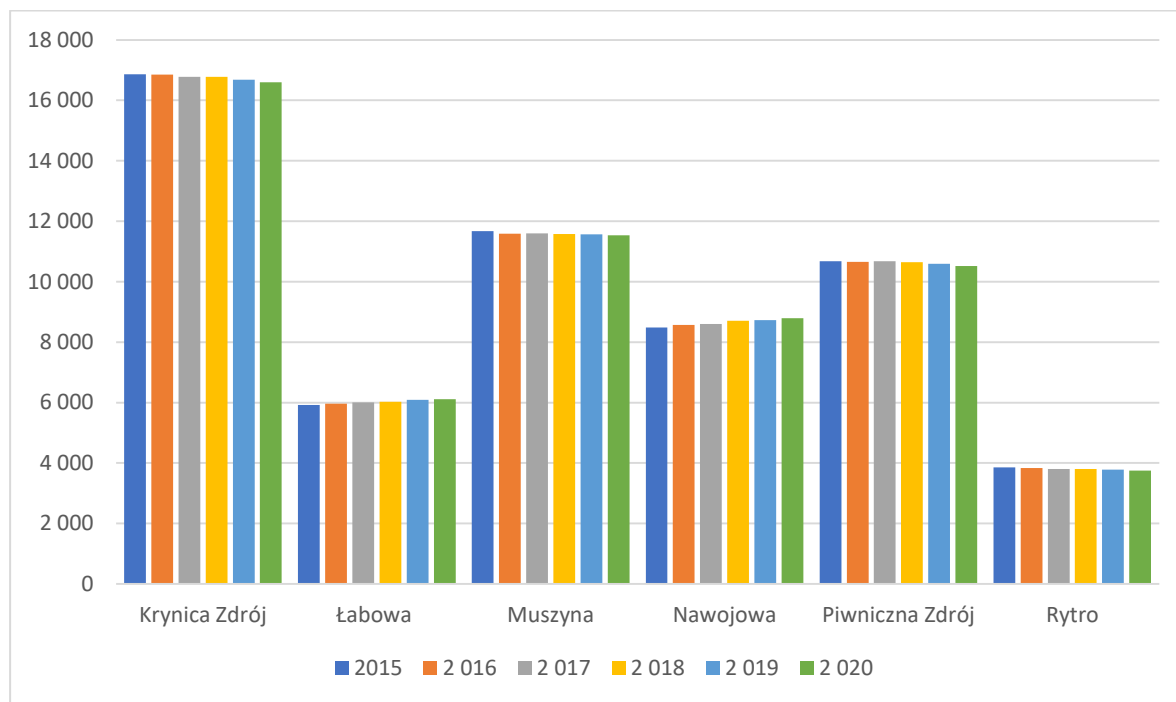
Tabela 1 Liczba ludności ogółem w gminach obszarów LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Gminy obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego	Liczba ludności w latach					
	2015	2 016	2 017	2 018	2 019	2 020
Krynica Zdrój	16 858	16 852	16 780	16 777	16 680	16 596
Łabowa	5 921	5 967	6 005	6 032	6 089	6 115
Muszyna	11 676	11 592	11 599	11 574	11 566	11 535
Nawojowa	8 489	8 573	8 599	8 703	8 730	8 788

Piwniczna Zdrój	10 673	10 658	10 676	10 650	10 588	10 520
Rytro	3 857	3 830	3 807	3 807	3 777	3 752
Razem	59 489	59 488	59 483	59 561	59 449	59 326

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 1 Liczba ludności ogółem w gminach obszarów LGD Perły Beskidu Sudeckiego

Legenda: 1 – 2015; 2 – 2016; 3 – 2017; 4 – 2018; 5 – 2019; 6 – 2020

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Dochody gmin (wskaźnik G)

W określaniu potencjału finansowego gminy istotnym elementem są dochody. Ważnym wskaźnikiem będącym wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca (wskaźnik G). Wskaźnik G – zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego – oblicza się dzieląc sumę dochodów podatkowych gminy za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Na sumę dochodów podatkowych składają się kwoty z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych. Wskaźnik G stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat.

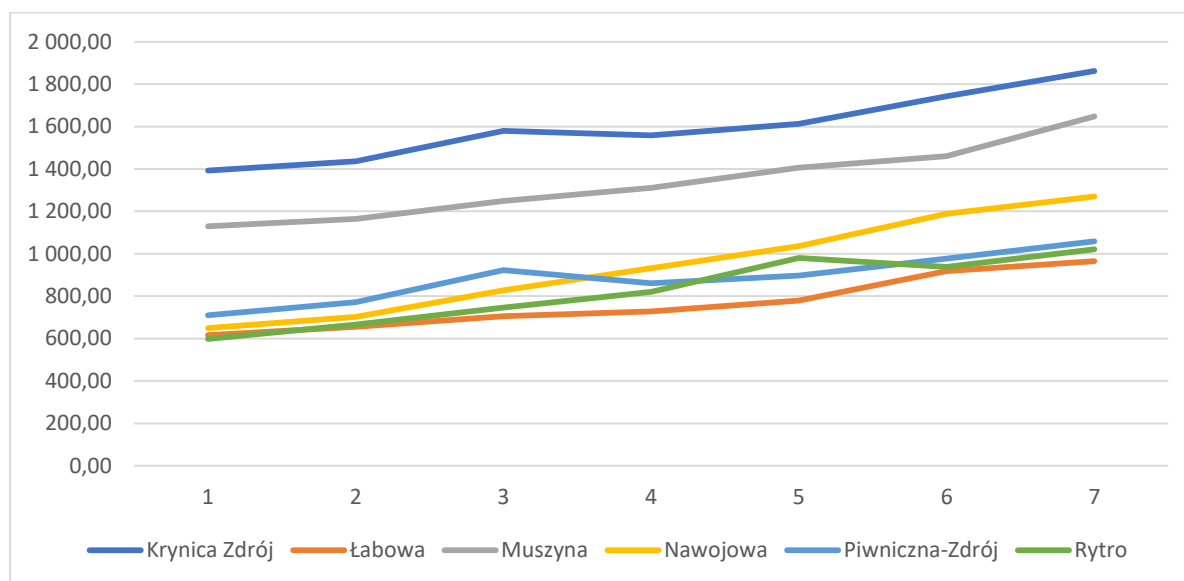
W analizowanych latach 2015-2021 wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD Perły Beskidu Sądeckiego kształtowały się na poziomie od 598,49 w gminie Rytro w roku 2015 do 1 862,38 w gminie Krynica Zdrój w roku 2021. Generalnie wskaźniki G miały w tych gminach tendencję wzrostową.

Tabela 2 Dochody gmin obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Gminy	Wskaźnik G						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Krynica Zdrój	1 392,73	1 436,44	1 580,15	1 557,85	1 613,44	1 743,11	1 862,38
Łabowa	616,41	655,39	705,55	728,58	779,60	917,99	965,03
Muszyzna	1 129,44	1 165,03	1 248,51	1 310,88	1 406,37	1 460,70	1 647,53
Nawojowa	649,41	702,06	828,08	931,31	1 036,28	1 188,91	1 269,88
Piwniczna Zdrój	710,19	771,84	922,50	861,58	897,60	977,43	1 059,01
Rytró	598,49	665,82	746,61	819,65	979,91	937,25	1 021,61

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 2 Dochody gmin obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Legenda: 1 – 2015; 2 – 2016; 3 – 2017; 4 – 2018; 5 – 2019; 6 – 2020; 7 – 2021

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wydatki na jednego mieszkańca

Wydatki gmin wchodzących w skład LGD Perły Beskidu Sądeckiego z roku na rok są coraz wyższe. Analizując lata 2015-2019 można zauważyć, iż najwyższy wzrost wydatków

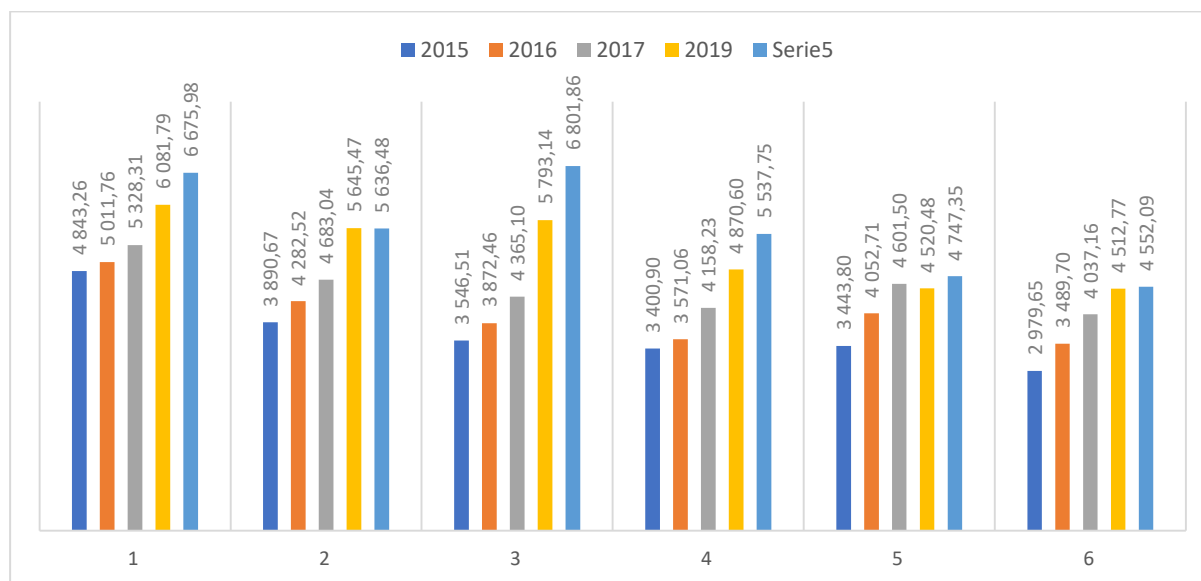
w tym okresie w przeliczeniu na 1 mieszkańca nastąpił w gminie Muszyna z kwoty 3 546,51 zł w roku 2015 do kwoty 6 801,86 w roku 2019. Najniższy wzrost wydatków można zauważyć w gminie Piwniczna Zdrój. Wydatki w gminach skierowane są przede wszystkim na oświatę i wychowanie.

Tabela 3 Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2019 (stan na 31.12.)

Gminy	Wydatki ogółem [w zł]				
	2015	2016	2017	2018	2019
Krynica Zdrój	4 843,26	5 011,76	5 328,31	6 081,79	6 675,98
Łabowa	3 890,67	4 282,52	4 683,04	5 645,47	5 636,48
Muszyna	3 546,51	3 872,46	4 365,10	5 793,14	6 801,86
Nawojowa	3 400,90	3 571,06	4 158,23	4 870,60	5 537,75
Piwniczna Zdrój	3 443,80	4 052,71	4 601,50	4 520,48	4 747,35
Rytro	2 979,65	3 489,70	4 037,16	4 512,77	4 552,09

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Wykres 3 Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2019 (stan na 31.12.)

Legenda: 1 – Krynica Zdrój ; 2 – Łabowa; 3 – Muszyna; 4 – Nawojowa; 5 – Piwniczna Zdrój; 6 – Rytro

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Lokata gmin w województwie pod względem dochodów własnych

Jeśli chodzi o miejsce analizowanych gmin obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego na tle gmin województwa małopolskiego, to pod względem dochodów własnych budżetu gminy

na jednego mieszkańca najwyżej plasuje się gmina Krynica Zdrój, zajmując 6 pozycję (na 182 gminy ogółem). Pod względem wielkości środków finansowych w dochodach gminy przeznaczonych na finansowanie projektów Unii Europejskiej na jednego mieszkańca najwyższą pozycję (1) zajmuje gmina Muszyna. Podobnie, w kwestii wydatków budżetu gminy na jednego mieszkańca gmina Muszyna jest na wysokiej 8 pozycji. Natomiast, jeśli chodzi

liczbę podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców, najwyższą pozycję wśród gmin obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego zajmuje Krynica Zdrój (18 miejsce).

Tabela 4 Lokaty gmin wchodzących w skład LGD Perły Beskidu Sądeckiego na tle wszystkich małopolskich gmin w roku 2019

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Krynica Zdrój	6	90	10	18
Łabowa	118	134	46	134
Muszyna	22	1	8	65
Nawojowa	97	75	57	127
Piwniczna Zdrój	88	86	130	59
Rytro	107	119	153	114

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Saldo migracji

W roku 2019 saldo migracji w pięciu gminach ma wartość ujemną, w tym największą w gminach Krynica Zdrój (-102) Piwniczna-Zdrój (-74) i Muszyna (-42). W Muszynie tendencja ujemnego salda migracji utrzymuje się przez cały okres wdrażania LSR, z tym że w roku 2017 wskaźnik ten był najwyższy (-23), w pozostałych latach wahał się w granicach od -2 do -4. W gminie Nawojowa przez pierwsze trzy lata wskaźnik ten był dodatni (od +10 do +13), dopiero w roku 2019 był ujemny (-21). Potwierdza się więc określona w LSR tendencja (przynajmniej w niektórych gminach) migracji ludności poza obszar LGD w celu znalezienia pracy i lepszych perspektyw życia. Wpływ na migracje – jak się wydaje – ma też większa mobilność społeczeństwa i mniejsze przywiązanie do miejsca urodzenia, czy osiedlenia.

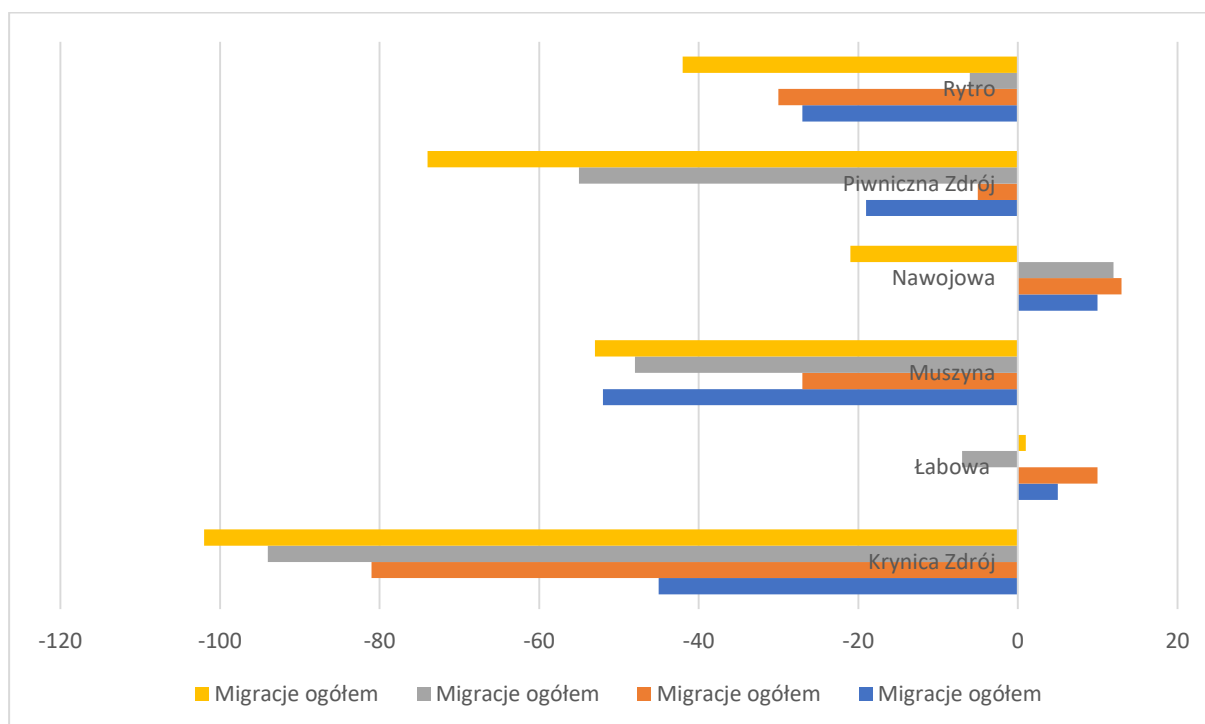
Tabela 5 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru

Gminy	Migracje ogółem
-------	-----------------

	2016	2017	2018	2019
Krynica Zdrój	-45	-81	-94	-102
Łabowa	+5	+10	-7	+1
Muszyna	-52	-27	-48	-53
Nawojowa	+10	+13	+12	-21
Piwniczna Zdrój	-19	-5	-55	-74
Rytro	-27	-30	-6	-42

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 4 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Ludność w wieku przed-, po- i produkcyjnym

LGD Perły Beskidu Sądeckiego obejmuje obszar zamieszkały przez 59 326 osób (dane GUS za rok 2020). W analizowanym okresie liczba ludności ogółem wzrosła o około 1,2%. W liczbach bezwzględnych najwyższy przyrost ludności ogółem był w Nawojowej. Również w Nawojowej nastąpił najwyższy wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym. Natomiast spadła liczba osób w wieku produkcyjnym w Rytrze i Piwnicznej.

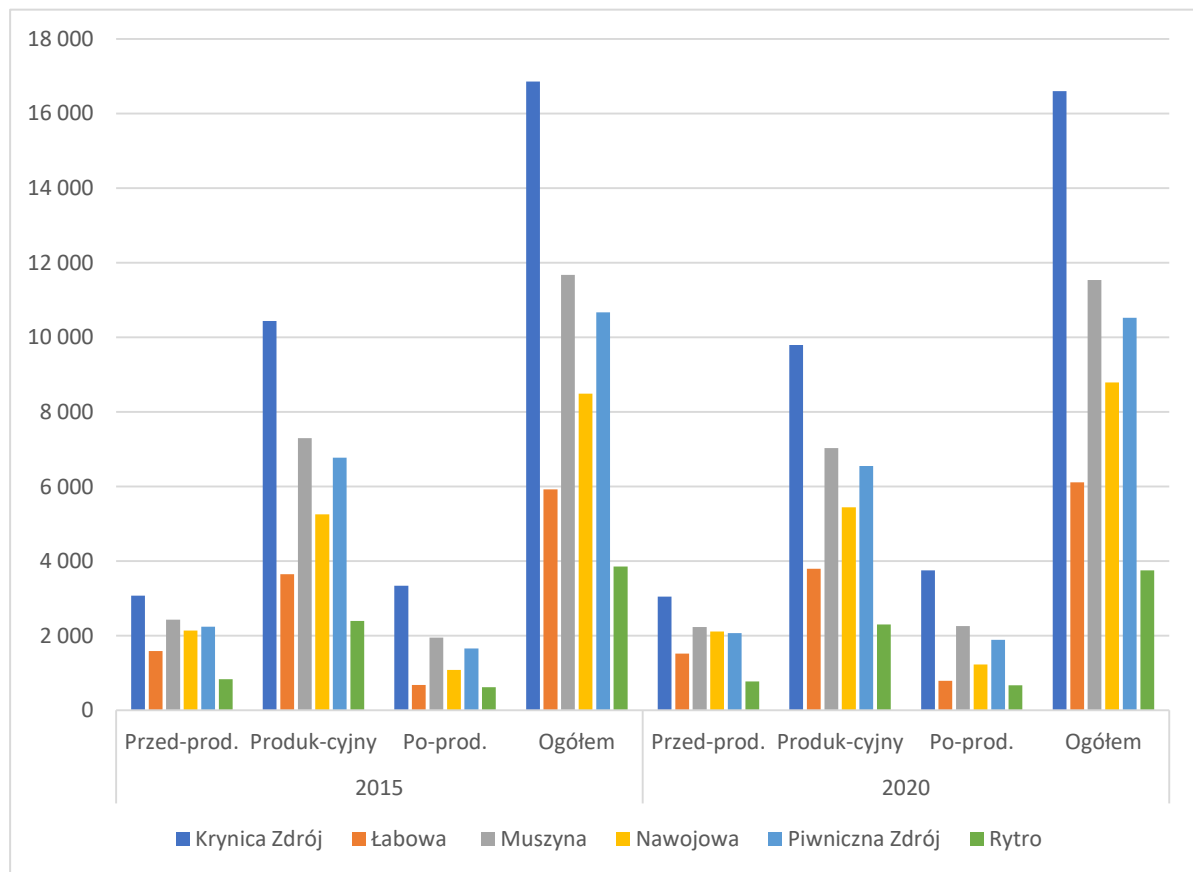
Tabela 6 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)

Gminy LGD Perły Beskidu	2015	2020
	Liczba ludności w wieku	

Sądeckiego	Przed- prod.	Produk- cyjny	Po- prod.	Ogółem	Przed- prod.	Produk- cyjny	Po- prod.	Ogółem
Krynica Zdrój	3 079	10 436	3 343	16 858	3 047	9 796	3 753	16 596
Łabowa	1 588	3 651	682	5 921	1 521	3 799	795	6 115
Muszyna	2 433	7 293	1 950	11 676	2 237	7 035	2 263	11 535
Nawojowa	2 144	5 257	1 088	8 489	2 116	5 440	1 232	8 788
Piwniczna Zdrój	2 241	6 773	1 659	10 673	2 074	6 552	1 894	10 520
Rytro	833	2 399	625	3 857	779	2 301	672	3 752
Razem	12 318	35 809	9 347	57 474	11 774	34 923	10 609	57 306

Źródło danych: <https://bd1.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 5 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)

Źródło danych: <https://bd1.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Lokalna Strategia Rozwoju wskazywała także na wzrost liczby osób w wieku 50+, dane zamieszczone w tabeli potwierdzają tę prognozę, liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrasta w każdej z gmin. Jak podkreślano w strategii grupa ta nie jest doceniana, a przecież tkwi w niej ogromny potencjał do współpracy międzypokoleniowej. Stąd zaplanowane w LSR działania zmierzające do aktywizacji osób starszych zarówno celem wykorzystania ich umiejętności, jak i zagospodarowania w sposób atrakcyjny ich czasu wolnego, tak by wyprowadzić ich z grupy defaworyzowanych.

Pracujący w gminach

Sytuacja na rynku pracy w analizowanych gminach była następująca. Najwyższy wzrost, w porównaniu do roku 2015, liczby zatrudnionych ogółem wystąpił w 2019 roku w gminach Muszyna i Nawojowa. W Muszynie był to wzrost o 245 osób, w tym kobiet o 131 osób, a mężczyzn o 114. Natomiast w Nawojowej nastąpił znaczący wzrost liczby zatrudnionych mężczyzn (o 177 osób). Dość wysoki wzrost zatrudnienia zanotowano także w gminie Łabowa (o 101 osób), ale w gminie Rytko poziom zatrudnienia spadł o 87 osób.

Tabela 7 Pracujący ogółem i według płci w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015 i 2019 (stan na 31.12)

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Krynica-Zdrój (3)	4 040	4 016	1 748	1 754	2 292	2 262
Łabowa (2)	569	670	351	398	218	272
Muszyna (3)	1 211	1 418	556	707	655	711
Nawojowa (2)	1 032	1 256	478	665	554	591
Piwniczna-Zdrój (3)	971	986	466	430	505	556
Rytko (2)	229	277	101	116	128	161

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Aktywność zawodowa kobiet

Analizując dane tabeli można zauważyć, iż liczba zatrudnionych kobiet w porównaniu do liczby zatrudnionych mężczyzn ogółem jest tylko o 8,5% niższa. Porównując wzrost liczby zatrudnionych na przestrzeni pięciu lat, można stwierdzić, iż w porównaniu do roku 2015 nastąpił wzrost zatrudnienia kobiet o 201. Zatem aktywność zawodowa kobiet wzrasta.

Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość w powiecie sądeckim opiera się głównie na lokalnych zasobach i lokalnym potencjale gospodarczym. Rynek pracy to głównie małe (często rodzinne) i średnie przedsiębiorstwa, działające w sektorze usługowym, handlowym i budowlanym, a w mniejszym stopniu w sektorze przemysłowym. Kluczowymi gałęziami są: sektor budowlany i handlowy, co w pewnym stopniu określa specjalizację firm powiatu.

Dominującym rodzajem działalności gospodarczej jest budownictwo. Cały ten sektor jest w rękach prywatnych. W dalszej kolejności są handel i przetwórstwo przemysłowe. W sektorze publicznym prawie 70% stanowią podmioty z sekcji „edukacja”. Najszybciej rosnącą grupę gospodarki stanowią firmy handlowe, gastronomiczne oraz usługowe.

W przedsiębiorczości można wyróżnić również przedsiębiorczość społeczną. Na terenie obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w Piwnicznej Zdroju, powstała w roku 2010 pierwsza w powiecie nowosądeckim spółdzielnia socjalna. Założyła ją grupa bezrobotnych w ramach projektu finansowanego z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Na początku swego funkcjonowania Spółdzielnia „Zdrojowianka” była wspierana przez ekspertów i pracowników Inkubatora Ekonomii Społecznej, który także działał w ramach tego projektu. Obecnie jednak firma ta jest w procesie likwidacji. A zatem na obszarze analizowanej LGD nie ma już żadnej spółdzielni socjalnej. Być może powodem są trudności na poziomie współpracy środowiskowej i międzysektorowej. Na pewno istotną barierą w wykorzystaniu potencjału PES jest też niedobór kadry menedżerskiej przygotowanej do prowadzenia działalności gospodarczej. Podmioty ekonomii społecznej w województwie małopolskim spotykają się z problemem niskiej konkurencyjności na rynku dóbr i usług i przypuszczalnie większość z nich kończy swoją działalność.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

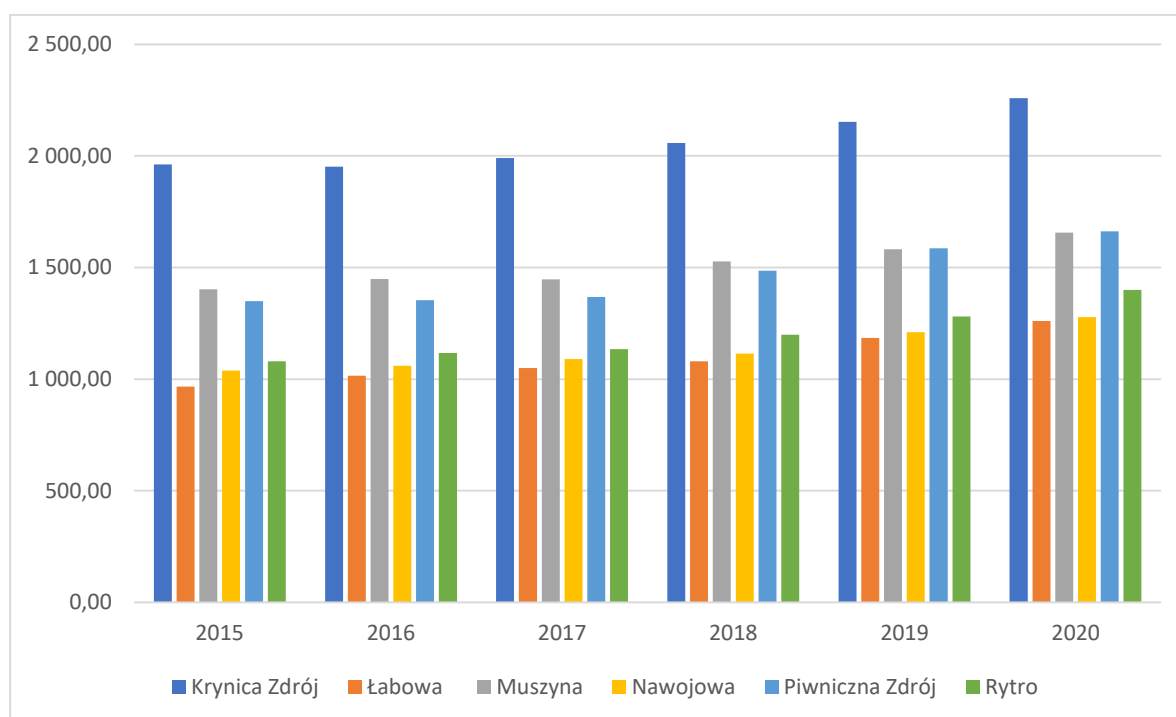
W gminach obszaru analizowanej LGD w latach 2015-2020 odnotowano wzrost zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Największy ich wzrost w odniesieniu do roku 2015 można odnotować w gminie Rytro, oraz w gminach Łabowa i Muszyna. Na kolejnych miejscach z niewiele niższym wzrostem plasują się Krynica Zdrój i Piwniczna Zdrój.

Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2020

Gminy	Podmioty gospodarki narodowej [liczba/10 tys. ludności w wieku produkcyjnym]					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Krynica Zdrój	1 961,5	1 952,3	1 989,7	2 057,3	2 152,4	2 258,1
Łabowa	966,9	1 015,2	1 049,1	1 080,1	1 184,8	1 260,9
Muszyzna	1 402,7	1 448,1	1 446,4	1 526,6	1 582,0	1 656,0
Nawojowa	1 038,6	1 059,4	1 089,8	1 113,4	1 210,6	1 277,6
Piwniczna Zdrój	1 349,5	1 354,2	1 368,1	1 485,5	1 586,1	1 662,1
Rytro	1 079,6	1 117,2	1 133,7	1 198,0	1 280,6	1 399,4

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 6 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności

Na obszarze LGD dało się także zaobserwować w latach 2015-2020 wzrastającą liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Największy wzrost liczby podmiotów odnotowano w gminie Łabowa (173)

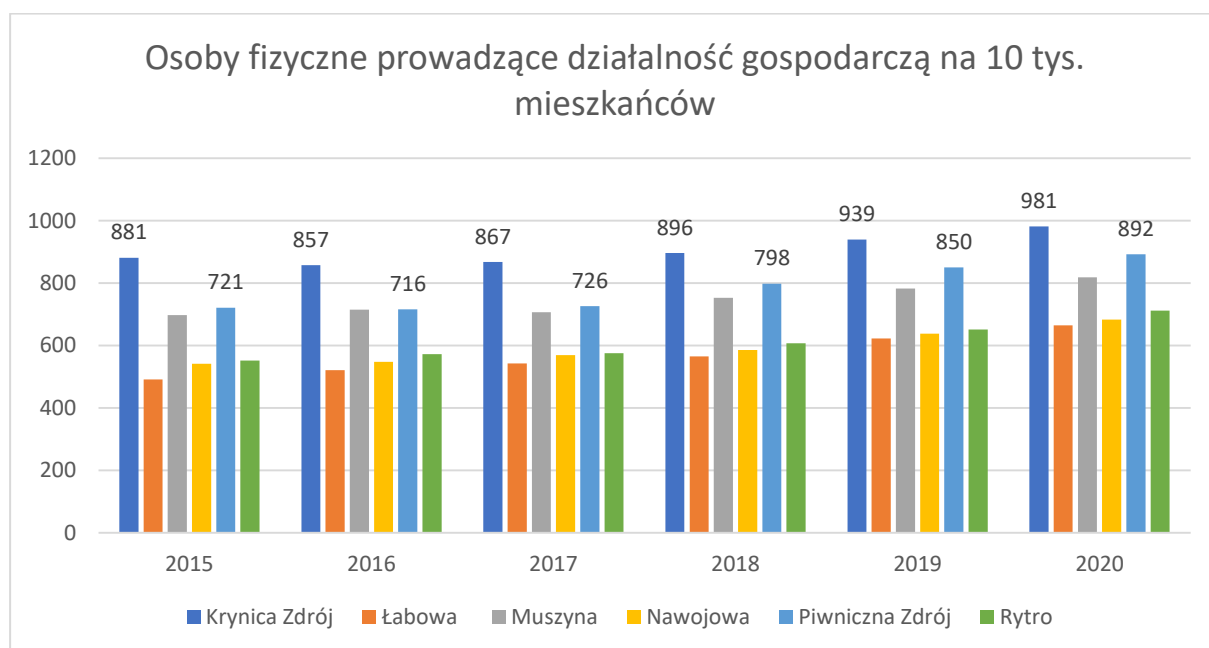
i Piwniczna Zdrój (171), a w pozostałych gminach porównywalne wielkości (od 137 do 142 podmiotów).

Tabela 9 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

Gminy	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą [liczba/10 tys. mieszkańców]					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Krynica Zdrój	881	857	867	896	939	981
Łabowa	491	521	543	565	622	664
Muszyna	697	715	707	753	782	818
Nawojowa	541	548	569	586	638	683
Piwniczna Zdrój	721	716	726	798	850	892
Rytko	552	572	575	607	651	712

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Wykres 7 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

We wszystkich analizowanych gminach zaobserwowano zmniejszenie liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w porównaniu do roku bazowego 2015. Jedynie w gminie Rytko w roku 2019 liczba beneficjentów pomocy społecznej wzrosła

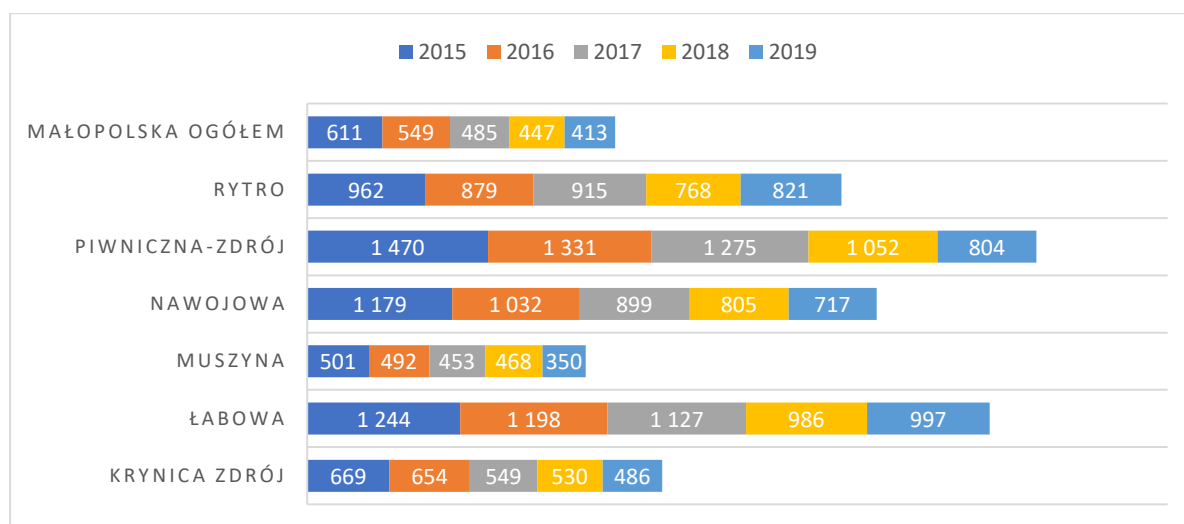
w porównaniu do roku 2018. Prawdopodobnie najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc społeczną jest w przypadku wielu osób ubóstwo i bezrobocie.

Tabela 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszarów LGD

Gminy obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego	Beneficjenci na 10 tys. ludności				
	2015	2016	2017	2018	2019
Krynica Zdrój	669	654	549	530	486
Łabowa	1 244	1 198	1 127	986	997
Muszyna	501	492	453	468	350
Nawojowa	1 179	1 032	899	805	717
Piwniczna Zdrój	1 470	1 331	1 275	1 052	804
Rytro	962	879	915	768	821
Małopolska ogółem	611	549	485	447	413

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 8 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszarów LGD

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

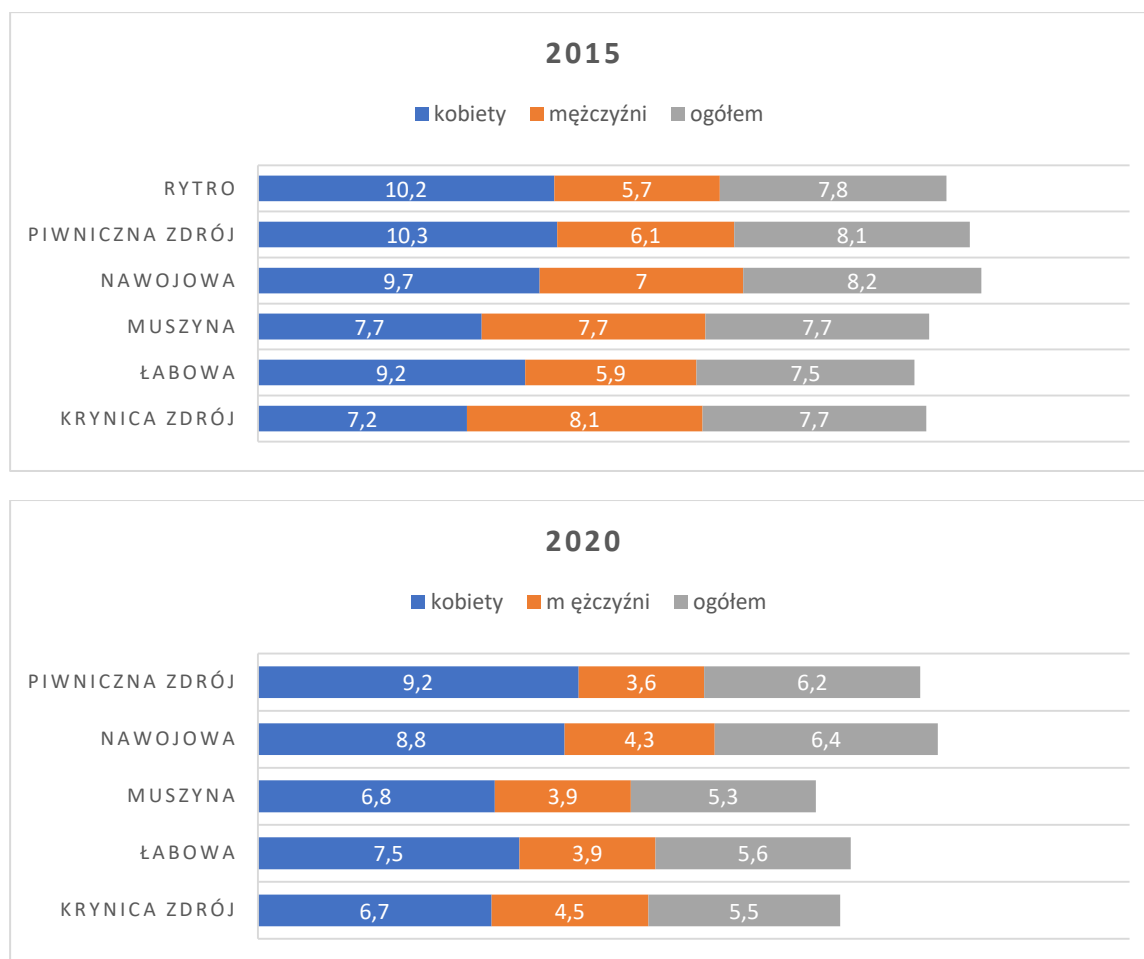
W badanym okresie udział bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LGD w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym wynosił między 5,0 a 6,4%. I w każdej z gmin wśród bezrobotnych przeważały kobiety. W odniesieniu do roku bazowego (2015) wskaźnik ten zmniejszył się w 2020 w przypadku kobiet od 0,5 do 2,4% (najwięcej w gminach Rytro, Piwniczna Zdrój i Łabowa). W przypadku mężczyzn wskaźnik ten zmniejszył się w granicach od 2,0 do 5,0% (najwięcej w gminach Piwniczna Zdrój i Rytro).

Tabela 11 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszarów LGD Perły Beskidu Sądeckiego w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)

Gminy	Bezrobotni zarejestrowani ogółem i według płci [w %]					
	2015			2020		
	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem
Krynica Zdrój	7,2	8,1	7,7	6,7	4,5	5,5
Łabowa	9,2	5,9	7,5	7,5	3,9	5,6
Muszyna	7,7	7,7	7,7	6,8	3,9	5,3
Nawojowa	9,7	7,0	8,2	8,8	4,3	6,4
Piwniczna Zdrój	10,3	6,1	8,1	9,2	3,6	6,2
Rytró	10,2	5,7	7,8	7,6	2,8	5,0

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Wykres 9 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszarów LGD Perły Beskidu Sądeckiego w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

W chwili przygotowania LSR na terenie powiatu nowosądeckiego notowano wysokie bezrobocie (stan na 31.12.2013 - 17,8%). Wysokie bezrobocie było także na obszarze analizowanej LSR – najwyższe w Piwnicznej Zdroju i Rytrze (powyżej 10%). Jak zauważono

w LSR, trudności w uzyskaniu pracy dotknęły niemal wszystkie grupy zawodowe i społeczne. Prawie 90% zarejestrowanych bezrobotnych kwalifikowała się do grup osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Dominowały kobiety. Wskazywano także wysoki udział osób bardzo młodych do 24 lat wśród bezrobotnych (blisko 30%), oraz wzrastający odsetek osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia. Systematycznie powiększała się także grupa zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 24 miesięcy, co oznaczało, że długość procesu poszukiwania odpowiedniej pracy wydłużała się. Wzrastała liczba osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym, notowano duże bezrobocie wielokrotne, co świadczyło o tym, że umowy o pracę trwały bardzo krótko. Łączna liczba bezrobotnych na obszarze LGD na dzień 31.12.2013 r. wyniosła 3 724 zarejestrowane osoby (10,7%).

Największy odsetek bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby osób w wieku produkcyjnym odnotowano w Rytrze, a najniższy w Muszynie. Bezrobociem najbardziej dotknięta była najmłodsza grupa wiekowa (18-24 lata); tutaj średnia dla gmin LGD wynosiła ponad 20%. Najwięcej młodych bezrobotnych mieszka w gminie Łabowa, gdzie stanowią ponad 30% wszystkich ogółu zarejestrowanych. Pod tym względem najkorzystniejsza sytuacja panuje w Muszynie, gdzie odsetek ten wynosi ponad 16%. Spośród bezrobotnych ujętych

w statystykach, największą grupą były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (średnio ponad 30% na obszarze). Drugą najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (średnio 28%).

Stąd w LSR znalazły się działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie aktywizacji zawodowej. Odnosząc się do danych statystycznych dotyczących bezrobocia, należy zauważyć, iż dane te z pewnością nie obejmują całego problemu. Wiele bowiem osób nie rejestruje się jako bezrobotni – dotyczy to zarówno kobiet, jak i mężczyzn, którzy czasem podejmują pracę w tzw. szarej strefie i także nie zgłaszają się do urzędu pracy. Obserwowane w gminach analizowanego obszaru spadki liczby bezrobotnych mogą być też spowodowane ogólną zmianą na rynku pracy i wzrostem zapotrzebowania na pracowników.

Grupy defaworyzowane

W dokumencie LSR wyszczególniono sześć grup defaworyzowanych na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego. Pierwszą z nich to osoby młode (do 35 roku życia), wykształcone i pozostające bez pracy. Dla nich zaplanowano możliwość wsparcia finansowego na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw, a także na szkolenia: (a) przewodników górskich, na które było zapotrzebowanie oraz (b) szkolenia specjalistyczne związane z konstruowaniem maszyn przyjaznych środowisku (a więc projekty innowacyjne). Drugą grupą defaworyzowaną były kobiety, które nie były aktywne zawodowo przez okres ostatnich trzech lat. Oceniono, że brak im doświadczenia zawodowego, powinny rozszerzyć swoje

kwalifikacje, potrzebowały wsparcia psychicznego, by uwierzyć we własne możliwości. Dla nich zaplanowano również programy edukacyjne w postaci szkoleń aktywizujących zawodowo, które zwiększą szanse kobiety na znalezienie zatrudnienia i otworzą możliwość uruchomienia własnej działalności gospodarczej. Kolejna grupa defaworyzowana to osoby niepełnosprawne (z wszystkimi niepełnosprawnościami), których szanse na znalezienie zatrudnienia oceniano jako niewielkie. Operacje zaplanowane dla tej grupy w LSR miały na uwadze nie tylko działania dotyczące aktywizacji zawodowej, lecz także eliminację barier architektonicznych i lepszego dostępu do infrastruktury technicznej i społecznej. Inną grupą defaworyzowaną zidentyfikowaną na obszarze LGD były osoby w wieku 50+. Jak oceniono, liczebność tej grupy ma tendencję wzrostową. Zaplanowano dla tej grupy wsparcie projektów związanych z aktywizacją, celem wykorzystania ich umiejętności i uatrakcyjnienia czasu wolnego.

Turystyka

Jak zauważono w LSR, obszar analizowanej LGD posiada wyjątkowo bogate i zróżnicowane dziedzictwo kulturowe. Dla przykładu, w gminach Nawojowa i Rytró występują elementy kultury okresu średniowiecza, Konfederacji Barskiej, okresu międzywojennego i czasów II wojny światowej. Ze względu na historię własności tych obszarów można wyróżnić występowanie elementów kultur arystokratycznej w Nawojowej oraz kultury rycerskiej w Rytrze i Nawojowej. Walory kulturowe związane z wieloma grupami etnicznymi zamieszkującymi obszar są wynikiem licznych ruchów osiedleńczych, które pozostawiły swoje ślady w postaci elementów kultury wołoskiej, ruskiej, łemkowskiej, węgierskiej, żydowskiej oraz niemieckiej. Znajduje się tu wyjątkowe bogactwo folkloru, sztuki ludowej, tradycji i obrzędowości, a także charakterystyczna architektura osadnicza Łemków i Czarnych Górali. Lokalne tradycje ludowe są kultywowane przez zespoły folklorystyczne i zrzeszenia miłośników historii danego terenu. Na obszarze LGD znajduje się wiele unikatowych zabytków m.in. ruiny zamku w Rytrze, Zespół Pałacowo-Parkowy w Nawojowej, cerkwie łemkowskie (położone m.in. na Szlaku Cerkwi Łemkowskich), góralskie chałupy, zabytkowe domy zdrojowe i pijalnie wód. Istotnym elementem lokalnej kultury jest tradycja wykorzystywania naturalnych zasobów, takich jak owoce i zioła, do przygotowywania lokalnych specyfików, produktów spożywczych i przetworów. Na obszarze LGD istnieje również silna tradycja organizowania jarmarków, targów i odpustów (słynne przedwojenne jarmarki w Łabowej). Wiele imprez kulturalnych odbywa się przez cały rok w gminie Krynica Zdrój, często są to imprezy międzynarodowe takie jak np. Europejski Festiwal im. Jana Kiepury. W mieście Krynica Zdrój odbywało się co roku Forum Ekonomiczne, na które jeździli się ludzie biznesu i polityki z całego świata i debatowali na temat bieżących

problemów Europy i Świata. Na terenie całego LGD odbywa się wiele imprez o charakterze zarówno lokalnym i międzynarodowym, co stanowi atrakcję dla turystów. Znajduje się także wiele interesujących muzeów i galerii, a wśród nich: Muzeum Nikifora w Krynicy Zdroju, gdzie znajdują się pamiątki i obrazy pochodzące z wszystkich okresów twórczości Nikifora; Muzeum Zabawek „Bajka” w Krynicy Zdroju, w którym zaprezentowano prawie wszystkie znane formy zabawkarstwa europejskiego - od XIII wieku po lata 60. XX wieku; Muzeum Regionalne PTTK „Państwa Muszyńskiego”, które posiada bogate zbiory historyczne i etnograficzne, w tym dokument cechowy miasta Tylicz z XVIII w. Zbiór obejmuje także dzieła sztuki miejscowych artystów; Muzeum Regionalne w Piwnicznej Zdroju posiada zasobny dział etnograficzny ze zbiorami sprzętu domowego i gospodarskiego, narzędzi rzemieślniczych, strojów i zabytkami dawnego rękodzieła oraz unikatową największą w Europie kolekcję dawnego sprzętu narciarskiego - nart biegowych i zjazdowych.

Generalnie obszar LGD Perły Beskidu Sądeckiego posiada olbrzymi potencjał turystyczny i branża turystyczna ma kluczową rolę w przedsięwzięciach zapisanych w LSR. Integracja środowiska turystycznego może w dużej mierze przełożyć się na rozwój oferty turystycznej. Potencjał turystyczny obszaru opiera się na kilku filarach, m.in: warunkach klimatycznych sprzyjających uprawianiu turystyki całorocznej, w tym górskiej, zimowej, pieszej, uzdrowskiej, kulturowej, konnej, wypoczynkowo-rekreacyjnej.

W okresie przygotowywania LSR (2013 r.) Małopolska była na drugim miejscu najczęściej odwiedzanych przez turystów regionem. **Wskaźnik Charvata dla tego obszaru** (obliczany jako liczba udzielonych noclegów przypadających na 100 stałych mieszkańców) zanotowano na poziomie powyżej 289. Natomiast dla obszaru LGD wskaźnik ten wyniósł **2 656,7**. Z kolei **wskaźnik Schneidera** przekroczył w Małopolsce wartość 100 (co oznacza, że na 100 stałych mieszkańców przypadało ponad 100 turystów). Dla obszaru LGD „Perły Beskidu Sądeckiego” wskaźnik **Schneidera** w 2013 r. wyniósł **451,1** (dla Polski 60,8). Oba te wskaźniki świadczą o bardzo dużym zainteresowaniu turystów analizowanym obszarem LGD Perły Beskidu Sądeckiego.

Turystyczne obiekty noclegowe

Analizując dane zamieszczone w tabeli, można zauważyć sukcesywne zmniejszanie się liczby obiektów turystycznych na terenach wiejskich badanych gmin. W roku 2020 było tych obiektów mniej o 25 w porównaniu do roku bazowego 2016. Jedną z przyczyn tego zjawiska (przynajmniej w odniesieniu do ostatniego roku) mogła być pandemia CoViD-19 i związane z nią wprowadzone przez rząd restrykcje związane z przemieszczaniem się ludzi i funkcjonowaniem obiektów turystycznych. Wykazane w tabeli liczby odnoszą się do obszarów wiejskich analizowanych gmin. Jednak nie odzwierciedlają one w pełni dostępnej

bazy turystycznej na tym obszarze, bowiem obszary miejskie, np. Krynica Zdrój, Muszyna, czy Piwniczna Zdrój, z uwagi na swój uzdrowiskowy charakter mają wiele hoteli, obiektów sanatoryjnych, w których zatrzymują się turyści. A ponadto na obszarze LGD istnieje duża baza agroturystyczna (około 160 gospodarstw agroturystycznych w powiecie nowosądeckim), która w tej statystyce nie została ujęta, a jako forma aktywnego wypoczynku staje się coraz częstszym celem podróży, szczególnie turystów z dużych aglomeracji miejskich.

Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego oraz w Małopolsce w latach 2016-2020 (stan na 31.07.)

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
Krynica-Zdrój (3)	105	109	86
Muszyna (3)	23	23	21
Piwniczna-Zdrój (3)	18	16	16
Łabowa	2	2	2
Nawojowa	1	1	1
Rytro	7	6	5
RAZEM	156	157	131
Małopolska ogółem	1 489	1 510	1 362

Źródło danych: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Organizacje pozarządowe

Zdolność społeczności do samoorganizacji świadczy o poziomie obywatelskości mieszkańców. Organizacje pozarządowe częstokroć są partnerem do prowadzenia projektów prorozwojowych i płaszczyzną dla wzmacniania się kapitału społecznego. Na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego jest wiele organizacji pozarządowych (średnio 32 organizacje na 10 tys. mieszkańców), co jest porównywalne z województwem małopolskim, gdzie średnia ta wynosi 33 NGOs na 10 tys. mieszkańców. Natomiast w powiecie nowosądeckim wskaźnik ten wynosi 25. Najwięcej organizacji w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców działa w Krynicy Zdroju (54), a najmniej w Nawojowej (14). Dla przykładu na obszarze analizowanej LGD działają 33 kluby sportowe (w których trenuje około 2 tys. osób), działa wiele zespołów prezentujących muzykę, taniec i śpiew swojego regionu, instytucje i organizacje kultury (10 takich organizacji na terenie LGD), koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne i wiele innych. Działalność NGOs przejawia się między innymi w organizacji imprez (średnio

rocznie było ponad 300 takich imprez), w których uczestniczyło w sumie ponad 130 tys. osób. Generalnie można stwierdzić, iż ludność obszaru LGD charakteryzuje się silnym poczuciem identyfikacji i przynależności do swego regionu. Mieszkańcy zaangażowani są szczególnie

w kultywowanie tradycji i rozwój kultury fizycznej – w ludowych klubach sportowych, zrzeszających uczniów, młodzież, osoby dorosłe. Mimo tak wielu organizacji pozarządowych, niestety nie ma zorganizowanej sieci organizacji NGOs, a taka sieć z pewnością wzmocniłaby więzi tego sektora, pogłębiła współpracę i mogłaby się stać ważnym elementem w budowie marki regionu.

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Opis celów strategicznych

W LSR Perły Beskidu Sądeckiego zapisano trzy cele ogólne: (1) Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy; (2) Wzmacnianie społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru Beskidu Sądeckiego; (3) Włączanie społeczności lokalnej w partnerską współpracę LGD *Perły Beskidu Sądeckiego*. W określaniu tych celów zastosowano metodykę rekomendowaną przez Komisję Europejską, a mianowicie logikę interwencji wykorzystującą schemat ciągu przyczynowo-skutkowego obrazujący relacje między diagnozą, celami i wskaźnikami.

W ramach celu ogólnego pierwszego zaplanowano trzy cele szczegółowe: (a) Zwiększenie atrakcyjności obszaru poprzez poprawę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej; (b) Poprawa konkurencyjności przedsiębiorczości lokalnej, szczególnie w obszarze turystyki; (c) Zintensyfikowanie i zintegrowanie działań promocyjnych obszaru. W ramach celu drugiego – również trzy cele szczegółowe: (a) Poprawa jakości infrastruktury szeroko rozumianej kultury oraz zabytków; (b) Kultywowanie i upowszechnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego obszaru; (c) Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kompetencji mieszkańców. W ramach celu trzeciego: (a) Rozwój partnerstwa LGD poprzez współpracę krajową i zagraniczną; (b) Podniesienie efektywności wdrażania LSR, szczególnie poprzez promocję, informację i edukację. W każdym z celów szczegółowych określono rodzaje przedsięwzięć, jakie miały być realizowane w okresie wdrażania LSR. Dla celu pierwszego było to osiem rodzajów przedsięwzięć, dla celu drugiego – sześć rodzajów; dla celu trzeciego – pięć rodzajów przedsięwzięć. Każdy z tych rodzajów przedsięwzięć mógł zawierać wielość projektów. Realizacja rzeczowa tych przedsięwzięć zostanie zaprezentowana w dalszej części zawierającej analizę wdrażania LSR w aspekcie rzeczowym i finansowym.

Zmiany dokonywane w LSR w ujęciu historycznym

Lokalna Grupa Działania Perły Beskidu Sądeckiego w okresie realizacji strategii wprowadziła ogółem 25 zmian w LSR, w tym m.in. 13 zmian kryteriów oceny i wyboru operacji oraz 5 zmian związanych z alokacją środków budżetowych.

Tabela 13 Historia dokonywanych zmian w LSR dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Lp.	Data*	Zakres zmian
1.	03.06.2016	Zmiana lokalne kryteria wyboru operacji i procedury ustalania i zmiany kryteriów
2.	03.06.2016	Zatwierdzenie procedur oceny i wyboru operacji oraz grantobiorców
3.	03.06.2016	Aktualizacja LSR
4.	24.10.2016	Zmiana załącznika do Uchwały - lokalne kryteria wyboru operacji
5.	24.10.2016	Zmiana załącznika do Uchwały - procedury oceny i wyboru operacji oraz grantobiorców
6.	24.10.2016	Aktualizacja LSR
7.	24.10.2016	Zatwierdzenie procedur oceny i wyboru operacji własnych LGD
8.	25.01.2017	Zatwierdzenie procedur oceny i wyboru operacji oraz grantobiorców
9.	29.08.2017	Aktualizacja LSR
10.	05.10.2017	Zatwierdzenie procedur oceny i wyboru operacji oraz grantobiorców
11.	05.10.2017	Zmiana lokalne kryteria wyboru operacji i procedury ustalania i zmiany kryteriów
12.	13.10.2017	Aktualizacja LSR
13.	29.11.2017	Zwiększenie budżetu, Harmonogram Planu Komunikacji na rok 2018
14.	07.12.2017	Aktualizacja LSR
15.	04.04.2018	Zmiana procedury oceny i wyboru operacji
16.	04.04.2018	Zmiana lokalne kryteria wyboru operacji i procedury ustalania i zmiany kryteriów
17.	12.04.2018	Aktualizacja LSR
18.	07.05.2018	Zmiana procedury oceny i wyboru operacji (poprawki zmian z dn. 04.04.2018r.
19.	19.07.2018	Aktualizacja LSR
20.	10.07.2019	Aktualizacja LSR (przesunięcie pozostałych środków na zrealizowanych wskaźnikach, zmiana wskaźników)
21.	10.07.2019	Zmiana lokalne kryteria wyboru operacji (obniżenie limitu do 10 pkt. dla pozostałych operacji)
22.	18.01.2021	Aktualizacja LSR (przesunięcie pozostałych środków na zrealizowanych wskaźnikach, zmiana nazw wskaźników)
23.	18.01.2021	Zmiana procedury oceny i wyboru operacji (dostosowanie do nowych wytycznych)
24.	24.06.2021	Aktualizacja LSR (przewalutowanie budżetu LSR na EURO)
25.	28.06.2021	Aktualizacja LSR (alokacja dodatkowych środków na poddziałanie 19.2)

* Data wprowadzenia zmiany dotyczy daty podjęcia uchwały Walnego Zebrania Członków lub Zarządu w sprawie aktualizacji/zmian

Źródło: Opracowanie LGD Perły Beskidu Sądeckiego, 2021.

Wyszczególnione w tabeli zmiany w LSR wprowadzone zostały głównie z uwagi na zmieniające się zarządzenia organów nadzorujących operacje zapisane w lokalnej strategii

rozwoju, a więc nie były spowodowane nieprawidłowościami związanymi z działalnością LGD Perły Beskidu Sądeckiego.

Potwierdzają to także wywiady pogłębione IDI przeprowadzone z dwoma pracownikami biura LGD, w opinii których zmiany w LSR zostały wprowadzone głównie z powodu uwarunkowań zewnętrznych, a więc konieczności dostosowania się do wytycznych Urzędu Marszałkowskiego i zmieniających się uwarunkowań prawnych. Przyczynami zmian była także „wysoka liczba wskaźników zaplanowanych w LSR w porównaniu do wymogów” i konieczność ich ograniczenia (dotyczyło to głównie budowy ścieżek rowerowych i środków INREG). Ponadto kilka zmian musiało być wprowadzonych z uwagi alokacje lub ograniczenia środków budżetowych.

Nabory wniosków aplikacyjnych

W okresie wdrażania LSR, LGD Perły Beskidu Sądeckiego zorganizowała 47 naborów wniosków aplikacyjnych. Najwięcej w latach 2019 i 2020. Ogółem złożono 145 wniosków aplikacyjnych, z czego zaakceptowanych zostało 125. W roku 2017 złożono ogółem 63 wnioski (33 na utworzenie nowego przedsięwzięcia i 30 na rozwój przedsiębiorstwa). Również w roku 2018 największa liczba wniosków aplikacyjnych, spośród ogółu 28, dotyczyła utworzenia nowego przedsięwzięcia (10). W latach 2019 i 2020 złożono ogółem 42 wnioski (odpowiednio 24 i 18). Natomiast w 2021 roku, do 31 maja, zorganizowano osiem naborów, w czasie których złożono 12 wniosków, z których zaakceptowano 11.

Tabela 14 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych

Lata	Liczba naborów wniosków			
	Konkursy	Operacje własne	Projekty grantowe	Razem
2017	2	0	0	2
2018	9	0	0	9
2019	13	0	0	13
2020	15	0	0	15
2021	8	0	0	8
Ogółem	47	0	0	47

Źródło danych: dokumentacja LGD Perły Beskidu Sądeckiego, 2021.

Przeprowadzone **badania IDI** wskazują, iż procedury naborów wynikały z rozporządzeń ministerstwa rolnictwa i rozwoju wsi i zarządzeń urzędu marszałkowskiego (od 2018 roku wprowadzono dodatkowe kryteria dotyczące wskaźników). Nabory przeprowadzane były zgodnie z planem, w kolejności ich ogłaszania (plan był sukcesywnie uaktualniany). Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na przedsięwzięcia w ramach podejmowania działalności gospodarczej, rozwój działalności gospodarczej, (jakkolwiek można było zaobserwować „pewien niepokój beneficjentów o kondycję

gospodarki po pandemii, ale z czasem to zainteresowanie wzrosło”) oraz na przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury (w tym zakresie zainteresowanie jest stałe).

Tabela 15 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych i projektów grantowych organizowane w okresie wdrażania LSR na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Numer naboru	Data naboru od... do...	Przedsięwzięcie (w nawiasie K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków*	Liczba podpisanych umów**	Protesty złożone***	Protesty / odwołania uwzględnione
1/2017	03- 17.01. 2017	Utworzenie nowego przedsiębiorstwa (K)	30	26	8	4	2
2/2017	17-23.03. 2017	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa (K)	33	27	2	6	0
1/2018	08-22.01. 2018	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (K)	7	7	2	0	0
2/2018	08-22.01. 2018	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury kultury (K)	3	3	3	0	0
3/2018	08-22.01. 2018	Utworzenie nowego przedsiębiorstwa (K)	5	6	1	1	0
4/2018	20.08-03.09. 2018	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (K)	0	0	0	0	0
5/2018	20.08-03.09. 2018	Utworzenie nowego przedsiębiorstwa (K)	10	9	6	2	1
6/2018	24.08-07.09. 2018	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa (K)	3	3	3	0	0
7/2018	07-21.09. 2018	Nowe lub zmodernizowane lub oznakowane trasy, miejsca rekreacji, ścieżki, szlaki turystyczne (K)	0	0	0	0	0
8/2018	19.11-03.12. 2018	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (K)	0	0	0	0	0
9/2018	19.11-03.12. 2018	Nowe lub zmodernizowane lub oznakowane trasy, miejsca rekreacji, ścieżki, szlaki turystyczne (K)	0	0	0	0	0
10/2018	07-21.01. 2019	Zabytki poddane pracom konserwatorskim lub restauratorskim (K)	2	1	1	0	0
1/2019	20.02-06.03.	Utworzenie nowego przedsiębiorstwa w oparciu o zasoby	2	2	0	0	0

	2019	lokalne z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju (K)					
2/2019	20.02-06.03. 2019	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (K)	2	2	0	0	0
3/2019	18.03-01.04. 2019	Nowe lub zmodernizowane lub oznakowane trasy, miejsca rekreacji, ścieżki, szlaki turystyczne (K)	0	0	0	0	0
4/2019	13-27.08. 2019	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (1 operacja: min. 4 szt.) (K)	3	3	2	0	0
5/2019	13-27.08. 2019	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku (K)	5	4	2	1	1
6/2019	02-16.09. 2019	Nowe lub zmodernizowane lub oznakowane trasy, miejsca rekreacji, ścieżki, szlaki turystyczne (K)	0	0	0	0	0
7/2019	02-16.09. 2019	Szkolenia w zakresie sieciowania i beskidzkiej współpracy gospodarczej (1 operacja: min. 2 szt.) (K)	0	0	0	0	0
8/2019	02-16.09. 2019	Przedsięwzięcia promocyjne (1 operacja: min. 14 szt. (K)	0	0	0	0	0
9/2019	02-16.09. 2019	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury kultury - 1 operacja: min. 5 szt. (K)	0	0	0	0	0
10/2019	02-16.09. 2019	Pielęgnowanie lub zachowanie dziedzictwa przyrodniczego - 1 operacja: min. 6 działań (K)	0	0	0	0	0
11/2019	02-16.09. 2019	Przedsięwzięcia edukacyjne podnoszące kompetencje mieszkańców - 1 operacja: min. 4 szt. (K)	0	0	0	0	0
12/2019	16-30.09. 2019	Utworzenie nowego przedsiębiorstwa (K)	9	8	4	2	1
13/2019	12-26.11. 2019	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej - 1 operacja: min. 4 szt. (K)	1	1	0	0	0
1/2020	07-21.01. 2020	Utworzenie nowego przedsiębiorstwa w oparciu o zasoby lokalne z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju - 2 (K)	7	4	2	1	0
2/2020	07-21.01. 2020	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa - 3 (K)	5	5	2	0	0

3/2020	07-21.01. 2020	Nowe lub zmodernizowane lub oznakowane trasy, miejsca rekreacji, ścieżki, szlaki turystyczne (K)	0	0	0	0	0
4/2020	07-21.01. 2020	Szkolenia w zakresie sieciowania i beskidzkiej współpracy gospodarczej - 1 operacja: min. 2 szt. (K)	1	1	0	0	0
5/2020	07-21.01. 2020	Przedsięwzięcia promocyjne - 1 operacja: min. 14 szt. (K)	1	1	1	0	0
6/2020	07-21.01. 2020	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury kultury 1 operacja: min. 5 szt. (K)	0	0	0	0	0
7/2020	07-21.01. 2020	Pielęgnowanie lub zachowanie dziedzictwa przyrodniczego - 1 operacja: min. 6 działań (K)	0	0	0	0	0
8/2020	07-21.01. 2020	Przedsięwzięcia edukacyjne podnoszące kompetencje mieszkańców - 1 operacja: min. 4 szt. (K)	1	1	1	0	0
9/2020	07-21.01. 2020	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku - 2 (K)	0	0	0	0	0
10/2020	09-23.03. 2020	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej - 1 operacja: min. 4 szt. (K)	0	0	0	0	0
11/2020	09-23.03. 2020	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku - 2 (K)	2	2	0	0	0
12/2020	09-23.03. 2020	Nowe lub zmodernizowane lub oznakowane trasy, miejsca rekreacji, ścieżki, szlaki turystyczne (K)	0	0	0	0	0
13/2020	09-23.03. 2020	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury kultury - 1 operacja: min. 5 szt. (K)	0	0	0	0	0
14/2020	09-23.03. 2020	Pielęgnowanie lub zachowanie dziedzictwa przyrodniczego 1 operacja: min. 6 działań (K)	0	0	0	0	0
15/2020	09-23.03. 2020	Utworzenie nowego przedsiębiorstwa (K)	1	1	1	0	0
1/2021	12-26.04. 2021	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa – 3 (K)	0	0	0	0	0
2/2021	12-26.04. 2021	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku -2 (K)	1	0	0	0	0

3/2021	12-26.04. 2021	<i>Szkolenia w zakresie sieciowania i beskidzkiej współpracy gospodarczej - 1 operacja: min. 2 szt. (K)</i>	1	1	0****	0	0
4/2021	26.04-10.05. 2021	<i>Liczba działań polegających na pielęgnowaniu lub zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego - 1 operacja: min. 6 działań (K)</i>	0	0	0	0	0
5/2021	26.04-10.05. 2021	Nowe lub zmodernizowane lub oznakowane trasy, miejsca rekreacji, ścieżki, szlaki turystyczne (K)	0	0	0	0	0
6/2021	26.04-10.05. 2021	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (1 operacja: min. 4 szt.) (K)	1	1	0****	0	0
7/2021	26.04-10.05. 2021	<i>Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury kultury (1 operacja: min. 5 szt.) (K)</i>	3	3	0****	0	0
8/2021	28.04-12.05. 2021	Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa – 3 (K)	6	3	0****	0	0
47	Razem		145	125	41	17	5

*dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit;

**w przypadku grantów - liczba umów z grantobiorcami;

***w przypadku grantów – odwołania;

**** wnioski w ocenie UM WM

Źródło danych: dokumentacja LGD Perły Beskidu Sądeckiego, 2021.

Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR w ujęciu wskaźnikowym (stan na 31.05.2021)

Ocena postępu rzeczowo-finansowego w procesie wdrażania lokalnej strategii rozwoju pozwala sprawdzić na ile osiągnięte efekty korespondują z założeniami strategii, w tym

z określonymi w trakcie tworzenia LSR wskaźnikami, jakie lokalna grupa działania spodziewa się osiągnąć. Ewaluacja jest więc możliwa na podstawie danych dotyczących wskaźników wartości produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Zakładane wskaźniki są zatem narzędziem służącym ewaluacji postępów w realizacji strategii. Stąd umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych.

Analizując dane zamieszczone w tabeli można zauważyć, iż założone wskaźniki rezultatu dla celu ogólnego *Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy* zostały osiągnięte na średnim poziomie. W przypadku celu szczegółowego związanego z inwestycjami w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną

i rekreacyjną na zakładane cztery rodzaje wskaźników produktu (30 produktów) osiągnięto 10 produktów w jednym wskaźniku, pozostałe trzy wskaźniki nie zostały jeszcze osiągnięte (stan na 31.05.2021). W celu szczegółowym *Poprawa konkurencyjności przedsiębiorczości lokalnej, szczególnie w obszarze turystyki* wskaźniki zostały osiągnięte w wysokim stopniu, np. na przedsięwzięcia polegające na tworzeniu przedsiębiorstw w oparciu o zasoby lokalne z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju podpisano 100% umów na realizację projektów, z których 90% zostało już rozliczonych. Podobnie w zakresie tworzenia nowych przedsięwzięć oraz rozwoju już istniejących postęp w osiąganiu wskaźników jest znaczny. W dość wysokim stopniu osiągnięte zostały wskaźniki w przypadku celu szczegółowego pn. *Zintensyfikowanie i zintegrowanie działań promocyjnych obszaru* (np. przedsięwzięcia promocyjne oraz liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach LSR – zostały wykonane w 100%). W celu szczegółowym 1.3. *Zintensyfikowanie i zintegrowanie działań promocyjnych obszaru*, przedsięwzięcia promocyjne i informacyjne dotyczące obszaru zakładały osiągnięcie 18 wskaźników, do 31.05.2021 osiągnięto 14.

W celu ogólnym 2. *Wzmacnianie społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru Beskidu Sądeckiego* poziom osiągniętych wskaźników jest dość niski. W celu szczegółowym 2.1, pn. *Poprawa jakości infrastruktury szeroko rozumianej kultury oraz zabytków* osiągnięto osiem wskaźników, na ogólną liczbę 35 założonych

w

LSR.

W celu szczegółowym 2.2. *Kultywowanie i upowszechnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego obszaru* – nie osiągnięto żadnego z założonych wskaźników w przedsięwzięciu pn. *Aktywizacja mieszkańców poprzez tradycję i dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze*. Jak można przypuszczać przeszkodziła temu pandemia CoViD-19 i związane z nią restrykcje dotyczące działalności. Podobnie w celu 2.3. *Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kompetencji mieszkańców*, w przedsięwzięciach pn. *Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców we wszystkich grupach wiekowych* i *Podnoszenie kompetencji mieszkańców w ważnych dla obszaru dziedzinach* – nie osiągnięto większości z założonych wskaźników. Tu także przypuszczalnie przeszkodziła temu pandemia.

W celu ogólnym *Włączanie społeczności lokalnej w partnerską współpracę LGD Perły Beskidu Sądeckiego* osiągnięto większość z zaplanowanych wskaźników w obu celach szczegółowych. Dla przykładu w celu szczegółowym 3.2. *Podniesienie efektywności wdrażania LSR szczególnie poprzez promocję, informację i edukację*, osiągnięto 90% wskaźników

w większości przedsięwzięć, a w niektórych przedsięwzięciach nawet przekroczono zakładane wielkości. Ale w celu szczegółowym 3.1. *Rozwój partnerstwa LGD poprzez współpracę krajową i zagraniczną* – w większości przedsięwzięć osiągnięto wskaźniki na średnim poziomie, choć np. na zakładaną liczbę 11 centrów produktu turystycznego i kulturowego, utworzono jedynie jedno centrum.

Przeprowadzone **badania IDI** wykazały, że w takcie wdrażania LSR występowały początkowo, jak to określili badani „niewielkie trudności związane z długim okresem oceny wniosku przez Urząd Marszałkowski (nawet przez półtora roku), potem już wszystko szło gładko”. Trudności występowały także w przypadku osiągania wskaźników dotyczących realizacji przedsięwzięć z zakresu infrastruktury turystycznej i sportowej. Celem przezwyciężania tych trudności zwrócono szczególną uwagę na jakość składanych wniosków aplikacyjnych, czy też uściślenie warunków naboru (wnioski aplikacyjne składane przez urzędy gmin i NGOs). Nie podpisano umowy na realizację przedsięwzięcia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, rozwiązano umowę z beneficjentem. Ponadto w przypadku trudności z wnioskiem o płatność, LGD wyznaczyła pracownika do pracy tylko z beneficjentem, celem pomocy w przygotowaniu wniosków o płatność.

W ocenie trafności celów – w **badaniach FGI** przedstawiciele zarządu i rady programowej LGD potwierdzili trafność postawionych celów, jednak zwrócili uwagę, iż cele w LSR formułowane były 5-6 lat temu i obecnie sytuacja się nieco zmieniła. Przy formułowaniu celów przed kilkoma laty takie potrzeby wyrażali mieszkańcy obszaru i w LSR uwzględniono ich potrzeby i zakładano dużo środków finansowych na przedsięwzięcia turystyczne. Rozwój gospodarczy gmin w ostatnim okresie i środki finansowe pozyskane za pośrednictwem LGD sprawiły, iż wszystkie gminy obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego

zbudowały już ścieżki rowerowe i obecnie nie ma już chętnych na tego typu przedsięwzięcia. Generalnie infrastruktura turystyczna obszaru LGD jest w dobrym stanie i nie trzeba już planować tego typu przedsięwzięć w przyszłej LSR. Innym przykładem jest zaplanowane przedsięwzięcie dotyczące kształcenia przewodników lokalnych, które było odpowiedzią na potrzeby obszaru. Okazało się jednak, że nie ma chętnych młodych osób, którzy chcieliby to robić, a więc zdaniem przedstawicieli zarządu i rady – to przedsięwzięcie nie spełniło oczekiwań.

Jeśli chodzi o pandemię CoViD-19, to respondenci – przedstawiciele biura, zarządu i rady – wskazali na występujące trudności w tempie osiągnięcia wskaźników, głównie w branży hotelarskiej i restauracyjnej – kilka projektów uzyskało przedłużenie terminu osiągnięcia wskaźników. Jeśli chodzi o zagrożenia dla realizacji wskaźników, to zdaniem respondentów nie ma takiego ryzyka w przedsięwzięciach z zakresu przedsiębiorczości, w większości innych przedsięwzięć założone wskaźniki zostały już osiągnięte. Ryzyko takie istnieje w przypadku projektów grantowych w zakresie kultury (realizowanych przez KGW i inne NGOs). Wśród najciekawszych zrealizowanych operacji na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego respondenci wskazali głównie przedsięwzięcia z zakresu przedsiębiorczości (głównie z uwagi na innowacyjność projektów, wykorzystujących lokalne zasoby) oraz projekty z zakresu infrastruktury społecznej (parki, trasy turystyczne) i infrastruktury kulturalnej. Jako przykłady wskazali: *Centrum Produktu Turystycznego Pereł Beskidu Sądeckiego, Pogranicze wczoraj i dziś, Piwniczna Zdrój w Piwnicy, Restauracja Majerzanka*. Jako bardzo interesujące projekty o charakterze innowacyjnym wskazali: mapy z drona, szkoła językowa, wycinanki z drewna, meble z kamienia, cukiernia artystyczna.

Generalnie, można ocenić, iż postęp w realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego budzi pewne zastrzeżenia w przypadku osiągnięcia założonych wskaźników. Na przykład w celu szczegółowym 1.1 *Zwiększenie atrakcyjności obszaru poprzez poprawę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej* na założonych 30 wskaźników na dzień 31.05.2021 osiągnięto 6. Podobnie w celu szczegółowym 2.2. *Kultywowanie i upowszechnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego obszaru* na założonych na 28 wskaźników nie osiągnięto żadnego; a w celu szczegółowym 2.3: *Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kompetencji mieszkańców* 34 zakontraktowano jedynie 4 przedsięwzięcia edukacyjne.

W pozostałych celach poziom realizacji przedsięwzięć zbliża LGD Perły Beskidu Sądeckiego do osiągnięcia zamierzonych celów (jak wynika z badań IDI większość wskaźników zaplanowanych zostało do osiągnięcia przed końcem wdrażania LSR).

Tabela 16 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego (stan na 31.05.2021)

Cel ogólny 1: POPRAWA KONKURENCYJNOŚCI OBSZARU W OPARCIU O ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY													
Cel szczegółowy 1.1: Zwiększenie atrakcyjności obszaru poprzez poprawę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.													
Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)									
				2017		2018		2019		2020		31.05.2021	
				U	P	U	P	U	P	U	P	U	P
Inwestycje w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	10	0	0	0	0	0	0	0	0	10	6
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba nowych lub zmodernizowanych lub oznakowanych tras, miejsc rekreacji, ścieżek i szlaków turystycznych	szt.	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba przejazdów pojazdów dwu- i czterośladowych	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cel szczegółowy 1.2: Poprawa konkurencyjności przedsiębiorczości lokalnej, szczególnie w obszarze turystyki													
Tworzenie przedsiębiorstw w oparciu o zasoby lokalne z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w oparciu o lokalne zasoby z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego	szt.	20	0	0	0	0	0	0	0	0	20	18

	przedsiębiorstwa												
Innowacyjny rozwój przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	12	0	0	0	0	0	0	0	0	9	6
	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku	sz.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba nowych miejsc noclegowych w wyniku tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw (wskaźnik bezkosztowy)	szt.	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cel szczegółowy 1.3: Zintensyfikowanie i zintegrowanie działań promocyjnych obszaru													
Beskidzka współpraca	Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przedsięwzięcia promocyjne i informacyjne dotyczące obszaru	Liczba przedsięwzięć promocyjnych	szt.	14	0	0	0	0	0	0	0	0	14	0
	Wdrożenie turystycznego systemu informacyjnego i lojalnościowego na obszarze LGD	szt.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Przygotowanie Videoteki Pereł Beskidu Sądeckiego	szt.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cel ogólny 2: WZMACNIANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ POPRZEC WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO OBSZARU BESKIDU SĄDECKIEGO													
Cel szczegółowy 2.1: Poprawa jakości infrastruktury szeroko rozumianej kultury oraz zabytków													
Budowa lub modernizacja infrastruktury kulturalnej, w tym rewitalizacja zabytków	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kultury	szt.	12	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach LSR	szt.	5	0	0	0	0	0	0	0	0	5	5

	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	szt.	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cel 2.2: Kultywowanie i upowszechnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego obszaru													
Aktywizacja mieszkańców poprzez tradycję i dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba imprez lub wydarzeń w zakresie kultury i tradycji	szt.	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba projektów polegających na pielęgnowaniu lub zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego	szt.	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cel 2.3: Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kompetencji mieszkańców													
Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców we wszystkich grupach wiekowych	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze rekreacji	szt.	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba podmiotów działających w sferze rekreacji, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba przedsięwzięć edukacyjnych podnoszących kompetencje mieszkańców	szt.	4	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
Podnoszenie kompetencji mieszkańców w ważnych dla obszaru dziedzinach	Liczba szkoleń w zakresie ekologicznych urządzeń	szt.	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba szkoleń EKO-MOBILNYCH MANIAKÓW	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cel ogólny 3: WŁĄCZANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PARTNERSKĄ WSPÓŁPRACĘ LGD "PERŁY BESKIDU SĄDECKIEGO"													
Cel szczegółowy 3.1: Rozwój partnerstwa LGD poprzez współpracę krajową i zagraniczną													
Realizacja współpracy przez LGD	Liczba przygotowanych projektów współpracy	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1

	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	9	0	0	0	0	0	0	0	0	7	7
	Liczba utworzonych centów produktu turystycznego i kulturowego	szt.	11	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	Liczba zorganizowanych przedsięwzięć kulturalno-promocyjnych w ramach projektu współpracy	szt.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	Liczba zorganizowanych przedsięwzięć promocyjnych w ramach projektu współpracy	szt.	4	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4
	Liczba zorganizowanych przedsięwzięć promujących współpracę przygraniczną	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Cel 3.2: Podniesienie efektywności wdrażania LSR szczególnie poprzez promocję, informację i edukację													
Działania własne LGD szczególnie w zakresie promocji, informacji i edukacji	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	363	x	x	x	x	x	x	x	x	363	363
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	12	x	x	x	x	x	x	x	x	30	30
	Liczba wydruków materiałów informacyjnych dla beneficjentów	szt.	10	x	x	x	x	x	x	x	x	6	6
	Liczba innych działań promocyjnych LGD - imprez, wydarzeń, badań	szt.	16	x	x	x	x	x	x	x	x	7	7
	Liczba badań - ewaluacji LSR, LGD	szt.	3	x	x	x	x	x	x	x	x	2	2
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	szt.	48	x	x	x	x	x	x	x	x	47	47

	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	szt.	105	x	x	x	x	x	x	x	x	100	100
Sprawne funkcjonowanie LGD	Liczba działań związanych z bieżącym funkcjonowaniem LGD	lata	8	1	1	2	2	3	3	4	4	5	5

Źródło: Sprawozdania z realizacji LSR za lata 2016-2020, LGD Perły Beskidu Sądeckiego, 2021.

Uwaga: dane dotyczące realizacji celu 3.2 LGD podała tylko w odniesieniu do 31.05.2021 (bez lat 2017, 2018, 2019, 2020)

Realizacja planu działania finansowego w ujęciu postępu w realizacji wskaźników budżetowych (stan na 31.05.2021)

Na wdrażanie LSR zaplanowano budżet 6 961 500,00 zł. Zdecydowanie najwięcej środków budżetowych przeznaczono na realizację celu ogólnego pierwszego - Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy (4 699 000,00 zł), co stanowi 67,5% całego budżetu. Na realizację celu 3 - Włączanie społeczności lokalnej w partnerską współpracę LGD Perły Beskidu Sądeckiego – 1 651 000,00 zł (23,7%). Natomiast najmniej środków budżetowych przeznaczono na realizację celu 2 - Wzmacnianie społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru Beskidu Sądeckiego – 611 000,00 zł (8,8%).

Analizując realizację budżetu można zauważyć, iż w najwyższym stopniu zrealizowano budżet przeznaczony na przedsięwzięcia trzeciego celu ogólnego (realizacja budżetu w 100,7%). Jednak w przypadku jednego z przedsięwzięć budżet został wykorzystany tylko w 48% (dotyczyło to promocji, informacji i edukacji, a drugim przedsięwzięciem dotyczącym projektów współpracy – w 84%. W obu tych przypadkach, w realizacji pełnego budżetu – jak można sądzić – przeszkodziła pandemia CoViD-19. Na drugim miejscu pod względem realizacji budżetu znalazły się przedsięwzięcia zaplanowane w celu ogólnym drugim (realizacja w 82%). W tym celu nie zrealizowano przedsięwzięć z zakresu aktywizacji mieszkańców poprzez tradycje i dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz z zakresu podnoszenia kompetencji mieszkańców w ważnych dla obszaru dziedzinach. I w tym przypadku najbardziej prawdopodobną przyczyną była pandemia i związane z nią restrykcje dotyczące kontaktów międzyludzkich. W przypadku celu pierwszego – jak dotąd – nie zrealizowano budżetu przeznaczonego na przedsięwzięcie z zakresu beskidzkiej współpracy gospodarczej. Budżet na dwa przedsięwzięcia został zrealizowany w 43%. Dotyczy to przedsięwzięć związanych z promocją (co można także tłumaczyć pandemią) oraz innowacyjnego rozwój przedsiębiorstw w szczególności w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku (tu było kilka przyczyn, m.in. niezbyt wysoka kwota na jedno przedsięwzięcie, a projekt innowacyjny niejednokrotnie jest kosztowny, ale też różne rozumienie pojęcia *innowacja*).

Powyższe przypuszczenia podzielają respondenci uczestniczący w **badaniach IDI**. Twierdzą oni, iż m.in. pandemia CoViD-19 opóźniła realizację założonych w strategii wskaźników, ale nie wpłynęła znacząco na liczbę składanych wniosków aplikacyjnych. Generalnie respondenci oceniają, iż w analizowanym okresie było wiele interesujących projektów, jednak nie wszystkie z nich mogły być zrealizowane z uwagi na brak środków finansowych, np. budowa boisk wielofunkcyjnych, centrum rekreacji w Rytrze; z uwagi na długi okres oceny wniosków, np. rozwój działalności gospodarczej (złożono ponad 30

wniosków, ocena trwała ponad 6 miesięcy); podobnie w przypadku ponad 30 wniosków na rozwój działalności gospodarczej. W efekcie realizacja przedsięwzięć licząc w sztukach była niższa niż w odniesieniu do zaplanowanego budżetu.

LSR obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego została przewalutowana. Jak wynika z IDI, dodatkowe środki, jakie otrzymała LGD zostały przeznaczone na przedsięwzięcia w zakresie podejmowania działalności gospodarczej oraz na tzw. dużą infrastrukturę – boiska sportowe i miejsca rekreacyjne ogólnodostępne.

W przyszłości w ramach LSR powinny być dofinansowywane projekty związane z podejmowaniem i rozwijaniem działalności gospodarczej (jednak w tym przypadku konieczna jest redukcja w kryterium zatrudnienia), a także projekty związane z infrastrukturą społeczną (w tym przypadku niezbędna jest redukcja wskaźników w stosunku kwot). Niezbędna wielkość środków na te przedsięwzięcia – podobna opinia obu respondentów – powinna wynosić do 300 tys. na jedno przedsięwzięcie w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, 80-100 tys. zł na jedno przedsięwzięcie w zakresie rozwijanie działalności gospodarczej i 200 tys. zł na jedno przedsięwzięcie z zakresu ochrony środowiska (w sumie odpowiednio 1,5 mln zł, 2,0 mln i 1,0 mln zł w kolejnej LSR), a także na rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej (300-500 tys. zł).

Szczegółowe dane dotyczące realizacji planu finansowego LSR przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego prezentuje tabela.

Tabela 17 Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR (postęp narastający) na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w latach 2016-2021

Budżet w LSR	Postęp finansowy narastająco											
	2016		2017		2018		2019		2020		2021 (stan na 31.05.)	
	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona
Cel ogólny 1: Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy (realizacja w 70%)												
4 699 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	3 301 649,56	2 651 151,56
Cel szczegółowy 1.1: Zwiększenie atrakcyjności obszaru poprzez poprawę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej												
1 379 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 088 469,56	910 151,56
Przedsięwzięcie 1.1.1: Inwestycje w ogólną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną (realizacja 79%)												
1 379 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 088 469,56	910 151,56
Cel szczegółowy 1.2: Poprawa konkurencyjności przedsiębiorczości lokalnej, szczególnie w obszarze turystyki												
3 205 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2 163 180,00	1 741 000,00
Przedsięwzięcie 1.2.1: Poprawa konkurencyjności przedsiębiorczości lokalnej, szczególnie w obszarze turystyki (realizacja 100%)												
1 430 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 430 000,00	1 261 000,00
Przedsięwzięcie 1.2.2: Innowacyjny rozwój przedsiębiorstw w szczególności w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku (realizacja 43%)												
1 720 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	733 180,00	480 000,00
Przedsięwzięcie 1.2.3: Beskidzka współpraca gospodarcza (brak realizacji)												
55 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Cel szczegółowy 1.3: Zintensyfikowanie i zintegrowanie działań promocyjnych obszaru												
115 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	50 000,00	0,00
Przedsięwzięcie 1.3.1: Promocja i informacja o obszarze (realizacja w 43%)												
115 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	50 000,00	0,00

Cel ogólny 2: Wzmacnianie społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru Beskidu Sądeckiego (realizacja 82,7%)												
611 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	500 011,00	489 364,90
Cel szczegółowy 2.1: Poprawa jakości infrastruktury szeroko rozumianej kultury oraz zabytków												
611 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	500 011,00	489 364,90
Przedsięwzięcie 2.1.1: Budowa lub modernizacja infrastruktury kulturalnej w tym rewitalizacja zabytków (realizacja 82%)												
611 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	500 011,00	489 364,90
Cel szczegółowy 2.2: Kulturowanie i upowszechnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego obszaru												
185 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00	0,00
Przedsięwzięcie 2.2.1: Aktywizacja mieszkańców poprzez tradycje i dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze (brak realizacji)												
185 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Cel szczegółowy 2.3: Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kompetencji mieszkańców												
150 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	50 000,00	0,00
Przedsięwzięcie 2.3.1: Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców we wszystkich grupach wiekowych (realizacja 50%)												
100 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	50 000,00	0,00
Przedsięwzięcie 2.3.2: Podnoszenie kompetencji mieszkańców w ważnych dla obszaru dziedzinach (brak realizacji)												
50 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Cel ogólny 3: Włączanie społeczności lokalnej w partnerską współpracę LGD "Perły Beskidu Sądeckiego" (realizacja 100,7%)												
1 651 500,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 663 106,25	1 521 705,72
Cel szczegółowy 3.1: Rozwój partnerstwa LGD poprzez współpracę krajową i zagraniczną												
315 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	265 000,00	227 599,47
Przedsięwzięcie 3.1.1: Realizacja współpracy przez LGD (realizacja 84%)												
315 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	265 000,00	227 599,47
Cel szczegółowy 3.2: Podniesienie efektywności wdrażania LSR szczególnie poprzez promocję, informację i edukację												
1 336 500,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 398 106,25	1 398 106,25
Przedsięwzięcie 3.2.1: Podniesienie efektywności działań w ramach LSR szczególnie w zakresie promocji, informacji i edukacji (realizacja 48%)												
211 500,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	101 396,30	101 396,30
Przedsięwzięcie 3.2.2: Sprawne funkcjonowanie LGD (realizacja 115%)												
1 125 000,00	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 296 709,95	1 296 709,95

Źródło: Sprawozdania z realizacji LSR za lata 2016-2020, LGD Perły Beskidu Sądeckiego, 2021.

Uwaga: dane dotyczące realizacji celu 3.2 LGD Perły Beskidu Sądeckiego podała tylko w odniesieniu do 31.05.2021 (bez lat 2016, 2017, 2018, 2019, 2020)

5.3. Projekty Współpracy

W badaniach IDI respondenci wskazali, że projekt współpracy powstał w fazie realizacji LSR i był wynikiem dobrze układającej się współpracy z sąsiednimi LGD. W ich ocenie współpraca w czasie realizacji tych projektów była bardzo dobra na terenie kraju. Natomiast we współpracy z partnerami zagranicznymi wystąpiły niewielkie problemy związane z czasem wdrażania projektów. Współpraca z partnerskimi LGD będzie w przyszłości kontynuowana, jakkolwiek na tym etapie nie ma jeszcze skonkretyzowanego projektu współpracy. Obecnie LGD przystępuje do projektu „rowerowego”.

Zrealizowany projekt współpracy o akronimie NLD nosił tytuł „Nasze Lokalne Dziedzictwo – poznaj, szanuj, rozwijaj!” Realizowany był z partnerami krajowymi i zagranicznymi. Całkowity koszt projektu wynosił 972 848,27 zł, w tym wkład ewaluowanej LGD to 227 599,47 zł.

W projekcie zaangażowane były osoby bezrobotne, młodzież i dzieci, seniorzy, mieszkańcy obszarów wiejskich, osoby powyżej 50 roku życia, osoby do 35 roku życia, osoby bezrobotne, rodziny wielodzietne (rodzice) oraz przedsiębiorcy z branży turystycznej, a także osoby niepełnosprawne.

Głównym efektem projektu dla Lokalnej Grupy Działania Perły Beskidu Sądeckiego jest otwarte Centrum Produktu Turystycznego i Kulturowego Perła Beskidu Sądeckiego pn. "Pogranicze wczoraj i dziś". Centrum zlokalizowane jest bezpośrednio przy drodze krajowej nr 87, nieopodal mostu granicznego ze Słowacją Piwniczna – Mniszek i mieści się w starych piwnicach restauracji „Majerzanka”. Zajmuje łączną powierzchnię 73 m² i składa się z trzech pomieszczeń: sali wystawowej (z przeznaczeniem głównie do organizowania spotkań tematycznych, wystaw twórców i artystów, warsztatów tematycznych i historycznych, symulacji kontroli granicznej wraz z kontrolą towarów i innych przedsięwzięć związanych z historią Pogranicza Polsko-Słowackiego), w pełni wyposażonej sali konferencyjno-szkoleniowej i pomieszczenia socjalnego z zapleczem magazynowym i gastronomicznym.

W ramach tego projektu współpracy podjęto także inne działania będące integralną częścią projektu, a mianowicie: (a) zorganizowano Wyszehradzki Festiwal Kultur w Nawojowej, którego tradycja sięga roku 2011 i jest on kulturalną imprezą cykliczną organizowaną przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego (również w ramach projektu współpracy); na festiwalu spotykają się muzyczno-taneczne grupy zespołów pochodzących z czterech państw: Czech, Polski, Słowacji i Węgier; (b) analizowana LGD wzięła udział w Stobrowskim Festiwalu Produktu Turystycznego i Kulturowego w Namysłowie wraz z zespołem „Miniatury” z Krynicy Zdroju oraz brała udział w Wyszehradzkim Festiwalu Kultur w Ptaszkowej wraz z zespołem „Nawojowiacy”; (c) działania promocyjne obszaru LGD „Perły Beskidu Sądeckiego” (materiały promocyjne, płyta z kolędami, konkursy plastyczne na wykonanie: lalki w stroju regionalnym,

ozdoby Wielkanocnej, oraz kartki Bożonarodzeniowej, czy konferencje organizowane w Centrum Produktu Turystycznego). Centrum *Pogranicze wczoraj i dziś* działa w myśl hasła „prawdziwe perły są u nas!” Jak mówią członkowie LGD Perły Beskidu Sądeckiego „prawdziwe perły trzeba pokazywać, a wiele z nich jest jeszcze do odkrycia”.

Korzyści zrealizowanego projektu dla jego uczestników to udział w festiwalach, obecność na spotkaniach/warsztatach/prelekcjach organizowanych w centrach produktu turystycznego i kulturowego. Mieszkańcy i turyści mieli możliwość zapoznania się z kulturą tradycją oraz obrzędowością panującą na danym obszarze LGD. Na Wyszehradzkich Festiwalach pokazany był przegląd kultur i tradycji wszystkich LGD biorących udział w projekcie współpracy. Stąd każdy mieszkaniec/turysta mógł spróbować potrawy charakterystycznej dla danego regionu, zobaczyć stroje oraz tańce odpowiednie dla danych grup etnicznych, porozmawiać oraz zapoznać się z arcydziełami twórców ludowych, a co najważniejsze wszystko było ogólnodostępne i bezpłatne. Festiwale stały się lekcją tradycji ludowych pokazując zwyczaje obrzędowe. Zaplanowane działania przyczyniają się do promocji i wzajemnego przenikania się dorobku kulturowego, ludowego i tradycji ziem: Sądeckich (LGD Korona Sądecka), Beskidu Sądeckiego (LGD Perły Beskidu Sądeckiego) i Gorlickiego (LGD Beskid Gorlicki), ziem starsądeckich (LGD Brama Beskidu) oraz stobrawskich na Nizinie Śląskiej (LGD Dolina Stobrawy). Ponadto w ramach projektu zorganizowano wiele ciekawych konkursów dla różnych grup wiekowych, wykonano mapę turystyczną obszaru LGD Korona Sadecka oraz publikację „Bajki i Legendy obszaru LGD Korona Sądecka”. Powstała również dokumentacja filmowa z przebiegu festiwalu oraz zorganizowano konferencję, na której podsumowano projekt.

Dla osób spoza projektu, jego realizacja przyniosła także istotne korzyści – powstałe Centra Produktu Lokalnego w wielu innych miejscowościach. Główną ideą powołania centrów produktu turystycznego była potrzeba wzmocnienia i stałego propagowania lokalnych tradycji, kultury i artystów ludowych Pogórzan, Lachów Sądeckich, Łemków, Czarnych Górali oraz mieszkańców ziemi stobrawskiej. Każde centrum jest miejscem służącym zachowaniu wieloletnich tradycji, w których znajdują się nie tylko eksponaty, ale również informacje na temat produktów i twórców lokalnych danego obszaru LGD. Infrastruktura jest odwiedzana przez turystów jak również mieszkańców (wycieczki dzieci i młodzieży). Odwiedzający poprzez zwiedzanie poznają kulturę, ludowe tradycje oraz dzieła twórców ludowych z którymi również mogą porozmawiać umawiając się telefonicznie. Natomiast działania związane z organizacją warsztatów, prelekcji i innych zajęć dla grupy młodzieży i dzieci, wpłyną na podniesienie świadomości o ważności kultury, tradycji ludowych co w konsekwencji zaszczepi chęć kultywowania i pielęgnacji dawnych tradycji i zwyczajów.

W realizacji projektu wykorzystano wiele elementów zasobów lokalnych, a mianowicie (a) zasoby przyrodnicze – miejsca, w których odbywały się festiwale są

położone w malowniczych terenach, ogólnodostępnych, przyjaznych dla turystów; (b) kulturowe – na festiwalach prezentowane były różne kultury wiodące na obszarach współpracujących LGD poprzez potrawy, barwne stroje, tańce, śpiewy, scenki obrzędów, rękodzieła ludowe;

w ramach przeprowadzonego przez LGD konkursu na produkt lokalny podmioty działające na obszarze miały okazję zaprezentować dorobek kulturowy obszaru, a powstałe centra produktu turystycznego i kulturowego zostały wyposażone w eksponaty ludowe z opisem eksponatu

i jego i autorem; (c) produkty lokalne – na festiwalach każde KGW prezentowało oraz częstowało uczestników projektu tradycyjnymi potrawami, natomiast twórcy ludowi prezentowali swoje dzieła; do produktu lokalnego zalicza się również zespoły regionalne prezentujące kulturę ludową na scenie; został przeprowadzony konkurs na produkty lokalne w kategoriach: produkty spożywcze oraz rękodzieła, a także wydano folder podsumowujący konkurs wraz z opisem produktów; (d) turystyczne – w ramach projektu prezentowano kulturę i zwyczaje ludowe na festiwalach zorganizowanych poza obszarem LGD realizujących projekt współpracy, co stanowiło promocję obszaru i zachęcało do przyjazdu turystów na obszar prezentującego się tam LGD.

Podsumowując, efektem wymiernym zrealizowanego projektu współpracy są: cztery nowe obiekty infrastruktury turystycznej, trzy centra produktu turystycznego i kulturowego, jedno forum dialogu i współpracy twórców lokalnych, dwadzieścia wypromowanych produktów turystycznych i kulturalnych, dziesięć zorganizowanych przedsięwzięć kulturalno-promocyjnych w ramach projektu współpracy, cztery przedsięwzięcia promocyjne, trzy imprezy, publikacje okazjonalne, siedem LGD uczestniczących w projekcie, w tym dwie zagraniczne.

Z uwagi na to, iż prezentowany tu projekt współpracy realizowany był przez kilka LGD, jego opis znajdzie się w podobnej, lecz nieco skróconej formie również w analizie ewaluacyjnej tych grup.

5.4. Działania poza RLKS

Przeprowadzone **badania IDI** wykazały, iż LGD Perły Beskidu Sądeckiego nie realizowały projektu poza programem LEADER. LGD podejmowała próbę realizacji projektu parasolowego dotyczącego ochrony środowiska, ale bez powodzenia. Obecnie planuje realizację właśnie takiego projektu.

5.5. Działalność Biura LGD

Organizacja pracy biura

Biuro Lokalnej Grupy Działania mieści się w Rytrze. Składa się z 2 pomieszczeń. Jest nowocześnie wyposażone. Dokumentacja LGD jest archiwizowana zgodnie z wymogami PROW. Dla sprawnego funkcjonowania biura podzielone są obowiązki na stanowiska pracy, na które – w przypadku vacatu – ogłaszane są nabory, zgodnie z procedurą. W biurze są następujące stanowiska pracy: kierownik biura LGD, specjalista ds. wdrażania LSR, specjalista ds. organizacji i promocji, księgowy. Specjalista ds. wdrażania LSR ma w zakresie swoich obowiązków m.in.: świadczenie doradztwa związanego z naborem wniosków w ramach realizacji LSR.

Z przeprowadzonego **badania IDI**, w biurze LGD Perły Beskidu Sądeckiego zatrudnionych jest obecnie pięć osób, kierownik biura pełniący równocześnie obowiązki prezesa LGD, specjaliści ds. wdrażania LSR, organizacji promocji, pracownik biurowy oraz księgowy. Taki podział obowiązków wynika z regulaminu pracy i zapewnia sprawność działania biura. Według respondentów relacje biura LGD z organami statutowymi LGD układają się bardzo dobrze. Obowiązki zarówno pracowników biura jak i organów statutowych wynikają z regulaminów i zapisów w LSR. Jeśli chodzi o czas pracy, to według respondentów rozkłada się on na poszczególnych stanowiskach nieco odmiennie, lecz ogólnie można przyjąć, iż średnio na poszczególne zakresy pracy przeznacza się (w zależności od stanowiska): około 40-45% na czynności związane z wdrażaniem LSR, 20-25% na doradztwo, 20-25% na bieżącą pracę w biurze, 10-20% na pozostałe czynności. Pandemia CoViD-19 wpłynęła na pracę biura pod względem jej organizacji, a mianowicie prowadzono głównie pracę zdalną, co spowodowało pewne trudności dla klientów, ale także dla pracowników biura w sensie konieczności tzw. przeorganizowania pracy biura.

[Szkolenia pracowników i członków organów statutowych LGD](#)

Do dnia zamknięcia raportu nie otrzymaliśmy z LGD Perły Beskidu Sądeckiego informacji dotyczących szkoleń pracowników biura i członków organów statutowych, dlatego nie było możliwe przeprowadzenie analizy w odniesieniu do wpływu uczestnictwa w szkoleniach na kompetencyjność i sprawność działania biura LGD. Możemy zatem opierać się wyłącznie na wywiadzie **IDI** przeprowadzonym z pracownikami biura. Wynika z niego, iż w analizowanym okresie pracownicy biura uczestniczyli w szkoleniach. W ich opinii najbardziej przydatne w ich działalności były szkolenia warsztatowe, których tematyka koncentrowała się głównie na doskonaleniu umiejętności wypełniania wniosków aplikacyjnych. Innymi, docenianymi przez respondentów były szkolenia z zakresu przepisów prawnych związanych z okresem programowania finansowego 2014-2020, dedykowane głównie zarządowi LGD, a także szkolenia z zakresu prowadzenia biura LGD. W przyszłości, za najbardziej pożądane

respondenci wskazali szkolenia: dla rady LGD szkolenia z zakresu kryteriów oceny wniosków aplikacyjnych, w tym dostosowania kryteriów do wytycznych urzędu marszałkowskiego, a właściwie interpretacji kryteriów UM.; dla zarządu – szkolenia z zakresu przepisów prawnych związanych z kolejnym okresem programowania finansowego. Ocena doradztwa i kompetencji pracowników biura została oceniona także przez beneficjentów w badaniach ankietowych. Wyniki tych badań prezentujemy w dalszej części raportu).

Realizacja planu komunikacji

Niezbędnym warunkiem osiągnięcia celów założonych w LSR jest prawidłowo przygotowany i realizowany plan komunikacji. O rozpoczęciu realizacji działań zapisanych w strategii poinformowano potencjalnych beneficjentów poprzez rozpoczęcie działań w ramach kampanii informacyjnej przeprowadzonej w 2016 roku na temat głównych założeń LSR na lata 2016-2022. Następnie przeprowadzono kampanię informacyjną na temat zasad oceny i wyboru projektów. Te dwa główne elementy zostały zapisane w LSR w postaci wskaźników, jakie należało osiągnąć w pierwszym etapie kampanii informacyjnej. Do realizacji kampanii informacyjnej wykorzystano powszechnie znane i stosowane metody, jak zamieszczanie informacji na portalach LGD i gmin obszaru LGD, a także komunikaty medialne i indywidualne za pośrednictwem poczty elektronicznej. Kolejne etapy realizacji planu komunikacji to bardziej indywidualne podejście do potencjalnych beneficjentów, w którym korzystano z doradztwa indywidualnego, spotkań grupowych, warsztatów i szkoleń w zakresie przygotowania wniosków aplikacyjnych. Informacje przekazywane były także do społeczności lokalnej jako ogółu w czasie wydarzeń organizowanych na terenie LGD Perły Beskidu Sądeckiego, a w przypadku realizowanego projektu współpracy – do społeczności lokalnych zamieszkujących obszary innych LGD, co w efekcie było nie tyle działaniami informacyjnymi, co promocyjnymi. W planie komunikacji były także działania polegające na badaniu satysfakcji klientów, które wykonywano metodą ankiet bezpośrednich wykonywanych na bieżąco i w systemie ankiet CAWI realizowanych co dwa lata.

Jak zaznaczono w LSR, komunikacja informacyjna LGD kierowana jest: do mieszkańców obszaru, jako całości, w szczególności do przedsiębiorców i rolników, do osób, które chcą założyć działalność gospodarczą, do organizacji pozarządowych, grup, zespołów OSP, KGW – do aktywnych liderów lokalnych, którzy mają wiele projektów do zrealizowania, do instytucji publicznych, samorządów terytorialnych i gospodarczych itp. Komunikacja z grupami defaworyzowanymi odbywała się poprzez wszystkie kanały dystrybucji, ale także za pośrednictwem instytucji pomocy społecznej i parafii, które zawsze wspierają działania komunikacyjne LGD. Do grupy osób młodych, pozostających bez zatrudnienia, nazwanych *eko-mobilnymi maniakami*, elementem komunikowania, a zarazem metodą, były szkolenia celem zdobycia przez nich ciekawego zawodu.

Analiza danych zamieszczonych w tabeli wskazuje, iż na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w realizacji planu komunikowania wykorzystywano wiele metod. W biurze zawsze są dostępne materiały informacyjne i promocyjne. Warto także podkreślić, iż członkowie LGD reprezentują różne sektory działalności i różne środowiska kulturowe i w swoich środowiskach są liderami, którzy dzielą się informacją, ale także pozyskują tę informację, co w efekcie sprzyja procesowi komunikacji. Niepełne dane dotyczące realizacji planu komunikacji przekazane przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego uniemożliwiły bardziej szczegółową analizę realizacji planu komunikacji. Pewną informację przekazali nam badani mieszkańcy i beneficjenci działań LGD, którzy w prowadzonych przez nas badaniach ankietowych ocenili skuteczność źródeł informacji o działaniach LGD i prowadzonych naborach wniosków aplikacyjnych. Wyniki tych badań zamieszczamy w dalszej części raportu.

Z przeprowadzonego **wywiadu IDI** z pracownikami biura LGD wynika, iż plan komunikacji tworzony był w oparciu o doświadczenia z poprzednich okresów realizacji LSR i wykorzystano w nim narzędzia komunikacyjne, które sprawdziły się w przeszłości. W czasie realizacji LSR był nieco zmieniany i dostosowany do harmonogramu naborów, a więc zmieniały się terminy i miejsca realizacji planu, lecz nie zmieniły się formy komunikacji. Na realizację planu komunikacji miała także wpływ pandemia CoViD-19, kiedy to zaistniała konieczność zmiany terminów niektórych przedsięwzięć komunikacyjnych, czy też odwołania imprez, w czasie których zaplanowane były m.in. działania informacyjne. Skuteczność działań komunikacyjnych mierzona była głównie wynikami badań ankietowych oraz obserwacjami własnymi biura LGD, a także osiąganiem założonych wskaźników realizacji działań. Największe trudności w realizacji działań komunikacyjnych wystąpiły w organizacji szkoleń (z uwagi na wprowadzone przez rząd ograniczenia w liczbie uczestników), oraz ograniczenia spotkań bezpośrednich. W przyszłości – zdaniem respondentów – powinny być kontynuowane następujące działania komunikacyjne: szkolenia i doradztwo dotyczące aplikowania

o wsparcie finansowe przedsięwzięć, a także powinno się „rozbudować portale www (nawet kosztem odejścia od tradycyjnych form komunikacji)”. Rzeczywiście patrząc na dane tabeli 5.5.2 portale www LGD i poszczególnych gmin były wykorzystywane w realizacji planu komunikacji w kampanii na temat zasad oceny i wyboru projektów i w kampanii aktywizującej

i motywującej do realizacji pomysłów w ramach LSR. Jednak brak jest informacji od LGD o realizacji wskaźników kampanii informacyjnej na temat głównych założeń LSR. W wielu przedsięwzięciach komunikacyjnych nie ma określonych wartości wskaźników, a jest ich realizacja w poszczególnych latach (począwszy od 2018 roku). Brak też danych dotyczących

wartości uzyskanych wskaźników w planowanej kampanii informacyjnej o głównych założeniach LSR.

Tabela 18 Plan działań komunikacyjnych LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie wdrażania LSR (realizacja – stan na 31.05.2021)

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:					
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021
Kampania informacyjna na temat głównych założeń LSR	Informacje zamieszczone na oficjalnej stronie www. LGD – liczba zamieszczonych informacji	1	x	x	x	x	x	x
	Informacje zamieszczone na www gmin obszaru LGD – liczba zamieszczonych informacji	6	x	x	x	x	x	x
	Komunikaty do mediów – liczba komunikatów	3	x	x	x	x	x	x
Kampania na temat zasad oceny i wyboru projektów	Informacje zamieszczone na oficjalnej stronie www LGD – liczba zamieszczonych informacji i wyświetleń	1	x	x	600	400	300	300
	Informacje zamieszczone na www gmin obszaru LGD – liczba zamieszczonych informacji	6	x	x	600	400	300	300
	Komunikaty do mediów – liczba komunikatów	3	0	0	1	1	0	1
Spotkania konsultacyjno-doradcze	Warsztaty wypełniania dokumentacji – liczba uczestników spotkań	x	x	x	30	30	20	15
	Punkty konsultacyjne w gminach – liczba punktów konsultacyjnych i liczba uczestników konsultacji w punktach	x	x	x	6/30	6/30	6/30	4/30
	Spotkania konsultacyjne okazjonalne – liczba uczestników	x	x	x	x	x	x	5
	Szkolenia dla wnioskodawców – liczba uczestników szkoleń	x	x	x	15	15	15	5
	Konsultacje wniosków – liczba skonsultowanych wniosków aplikacyjnych	x	x	x	20	20	0	5
	Doradztwo w biurze – liczba osób korzystających z porad	x	x	x	30	30	30	10

	Prezentacje LSR na imprezach eventowych – liczba uczestników imprez	x	x	x	450	450	450	400
Kampania aktywizująca i motywująca do realizacji pomysłów w ramach LSR	Informacje na oficjalnej www. LGD – liczba wyświetleń	x	x	x	600	400	300	300
	Informacje na www. gmin obszaru LGD – liczba wyświetleń	x	x	x	600	400	300	300
	Informacje za pośrednictwem e-mail – liczba adresatów e-mail	x	x	x	50	50	50	50
	Komunikaty do mediów lokalnych – liczba komunikatów	x	x	x	1	1	1	1
	Ogłoszenia i artykuły na portalach społecznościowych – liczba odbiorców komunikatów	x	x	x	400	400	400	400
	Ulotki – liczba rozdanych ulotek	x	x	x	400	400	400	400
	Newsletter – liczba wyświetleń newslettera	x	x	x	50	50	50	20
Badanie satysfakcji wnioskodawców nt. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosku aplikacyjnego	Badania CAWI – liczba respondentów w latach	100 osób w latach 2018, 2020 i 2022	x	x	100	x	100	x

Źródło danych: www.perlybeskidu.pl (dostęp 09.09.2021)

x – brak badanych z LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Z realizacją planu komunikowania ściśle związana jest skuteczność działań komunikacyjnych, a więc analiza poziomu skuteczności form i metod docierania do mieszkańców obszaru i beneficjentów działania LGD Perły Beskidu Sądeckiego.

Na skuteczność działań komunikacyjnych ma wpływ poprawnie zbudowany plan komunikacyjny. A zatem, budując plan komunikacji nadawca komunikatu powinien postawić kilka pytań, a mianowicie: jakie główne informacje zamierza przekazać, jaki jest cel komunikatu, kto będzie odbiorcą komunikatu, jaki jest poziom wiedzy odbiorcy o tym co nadawca komunikatu zamierza mu przekazać, jakie treści ma zawierać komunikat, jakie metody, sposoby i narzędzia komunikatu wykorzysta nadawca, by dotrzeć do odbiorcy, jakiego efektu oczekuje nadawca komunikatu, czy i jak często zaplanowane działania komunikacyjne powinny być powtarzane. Odpowiedzi na te pytania są podstawą budowy poprawnego planu komunikacji.

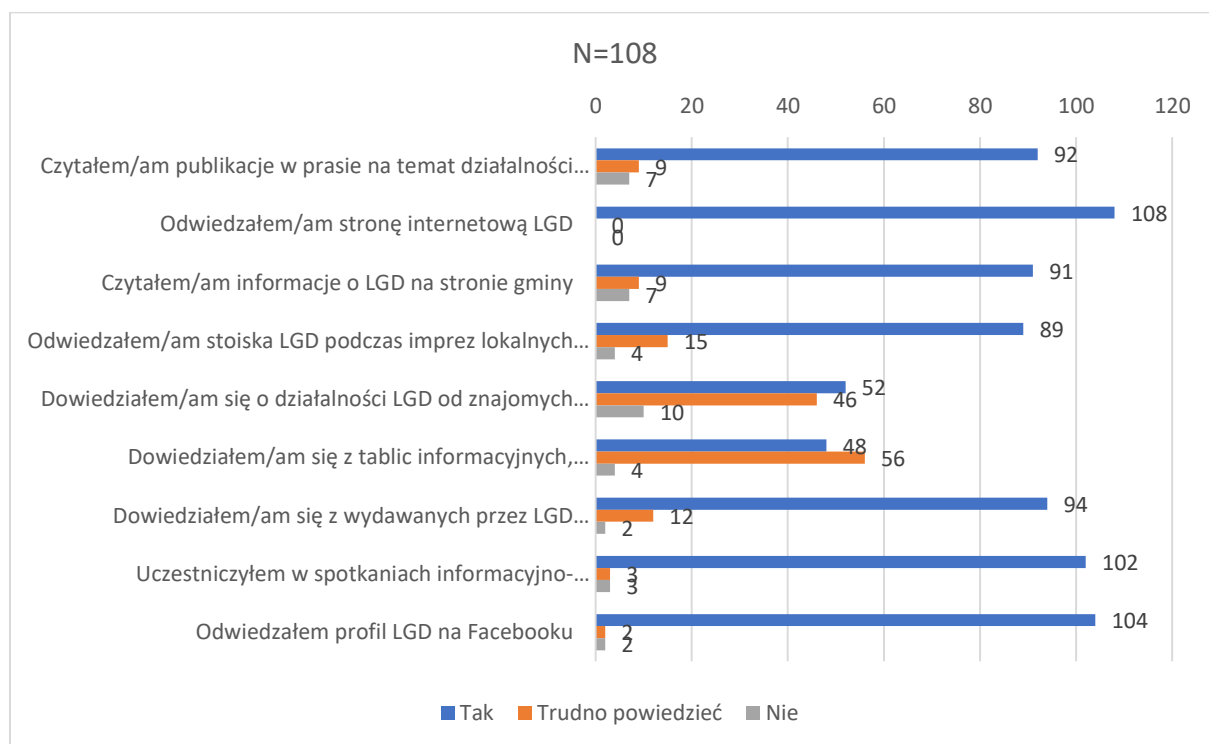
Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród 108 mieszkańców wykazały, iż najbardziej skutecznymi formami docierania informacji o działalności LGD były profil LGD na Facebooku – 104 wskazania (odwrotnie niż w przypadku beneficjentów), oraz podobnie jak u beneficjentów, także strona internetowa LGD (odpowiedziało tak 108 osób), uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD (104 osoby), publikacje w prasie (92 osoby) i strona internetowe gminy (91 osób).

Tabela 19 Sposoby transferu informacji do ogółu mieszkańców o działaniach LGD - opinie mieszkańców obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych	Wskazania źródeł informacji			N
	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	
Czytanie publikacji w prasie na temat działalności LGD	92	9	7	108
Odwiedzanie strony internetowej LGD	108	0	0	108
Czytanie informacji o LGD na stronie gminy	91	9	7	107
Odwiedzanie stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	89	15	4	108
Informacje o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	52	46	10	108
Informacje z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	48	56	4	108
Informacje z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	94	12	2	108
Uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	102	3	3	108
Odwiedzanie profilu LGD na Facebooku	104	2	2	108

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Tabela 20 Sposoby transferu informacji do ogółu mieszkańców o działaniach LGD - opinie mieszkańców obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

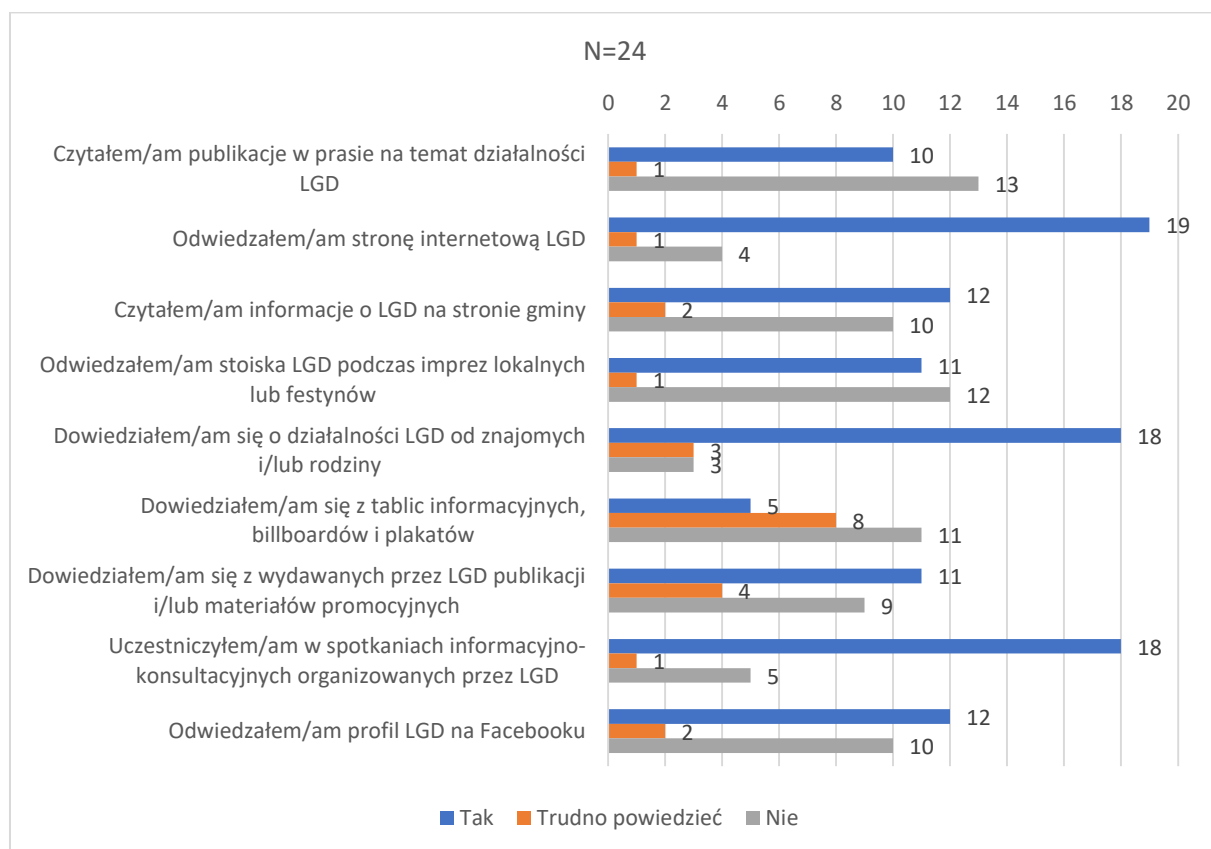
Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych z 24 beneficjentami wykazały, iż najbardziej skutecznymi formami informacji o przeprowadzanych naborach wniosków aplikacyjnych przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego okazały się: odwiedzanie strony internetowej LGD (19 wskazań), uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD (18 wskazań) i informacje pozyskane od znajomych i/lub rodziny (18 wskazań). Najmniej skuteczne sposoby informacji to według badanych beneficjentów: publikacje prasowe (ponad połowa wskazań na „nie”), informacje z tablic informacyjnych, plakatów i billboardów (w tym przypadku tylko pięć osób oceniło to źródło informacji jako „zdecydowanie przydatne”).

Tabela 21 Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych

Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych	Wskazania źródeł informacji			N
	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	
Czytanie publikacji w prasie na temat działalności LGD	10	1	13	24
Odwiedzanie strony internetowej LGD	19	1	4	24
Czytanie informacji o LGD na stronie gminy	12	2	10	24
Odwiedzanie stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	11	1	12	24
Informacje o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	18	3	3	24
Informacje z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	5	8	11	24
Informacje z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	11	4	9	24
Uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	18	1	5	24
Odwiedzanie profilu LGD na Facebooku	12	2	10	24

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 10 Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Realizacja doradztwa przez biuro

Pracownicy biura LGD Perły Beskidu świadczą na rzecz interesariuszy – zgodnie z regulaminem – bezpłatne doradztwo w zakresie możliwości ubiegania się o pomoc na realizację projektów w ramach LSR, przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy i wniosków o płatność na operacje realizujące cele LSR. Biuro prowadzi ewidencję udzielonego doradztwa z uwzględnieniem nazwy podmiotu, któremu udzielono doradztwa oraz przedmiotu doradztwa, w tym nazwy programu, w zakresie którego udzielono doradztwa, naboru, którego doradztwo dotyczy oraz numeru zawartej umowy (jeśli dotyczy). Ocena doradztwa monitorowana jest poprzez: wypełnianie ankiety przez potencjalnego wnioskodawcę, któremu udzielono doradztwa; analizę złożonych wniosków przez korzystających z doradztwa; analizę wybranych do finansowania wniosków z podmiotami korzystającymi z doradztwa; analizę wniosków zrealizowanych i niezrealizowanych przez podmioty, które korzystały z doradztwa.

W analizowanym okresie udzielono ogółem 791 porad, w tym najwięcej w biurze LGD, na drugim miejscu były porady indywidualne udzielane telefonicznie (255) i najmniej porad przeprowadzono drogą elektroniczną (mailowo lub telefonicznie). Jeśli chodzi o lata 2016-2021, to najwięcej zainteresowanych doradztwem było w pierwszych dwu latach wdrażania LSR. Liczba porad spadła znacząco w okresie pandemii CoViD-19.

Tabela 22 Liczba podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego przez biuro LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie 31.12.2016-31.05.2021

Wyszczególnienie	Dane na dzień						Ogółem w okresie 2016-2021
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021	
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	156	110	77	19	9	6	377
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	70	80	45	40	15	5	255
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	45	55	15	15	25	4	159
Ogółem liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	271	245	137	74	49	15	791

Źródło: dokumentacja LGD Perły Beskidu Sądeckiego, 2021.

Badania IDI wykazały, iż większość pracowników biura jest kompetentna w zakresie doradztwa, ma doświadczenie i wiedzę niezbędną do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych. Mają ukończone wiele szkoleń niezbędnych do pracy w biurze LGD, m.in. kurs IPMA, szkolenie z ewaluacji LSR, szkolenia z zakresu animacji etc. Nie możemy jednak tego udokumentować, ponieważ LGD Perły Beskidu Sądeckiego do momentu zamknięcia raportu nie przekazała nam wykazu przeprowadzonych szkoleń dla pracowników.

Badania IDI potwierdziły, iż doradztwo realizowane było głównie w biurze (biuro ma dwa pomieszczenia, a więc jedno z nich może być wykorzystywane na świadczenie usług doradczych). Ponadto doradztwo prowadzone było w podczas realizacji planu komunikacji, a także spotkań informacyjno-konsultacyjnych organizowanych na terenach gmin – członków LGD Perły Beskidu Sądeckiego, lub też w budynkach będących własnością jednostek samorządu terytorialnego (np. domów kultury), według wcześniej ustalonego z UG harmonogramu i terminów podanych do publicznej wiadomości. Wszystkie te formy doradztwa respondenci oceniają jako w pełni zadowalające. W okresie pandemii CoViD-19 doradztwo było do pewnego stopnia ograniczone z uwagi na konieczność ograniczenia spotkań bezpośrednich i w tym czasie doradztwo prowadzone było głównie telefonicznie i e-mailowo. Respondenci oceniają, iż mieszkańcy obszaru LGD chętnie korzystali z doradztwa (świadczą o tym liczby porad) – najchętniej prowadzonego na terenie gmin, w których zamieszkują. Jeśli chodzi o poziom przygotowania wniosków aplikacyjnych, to zdaniem respondentów widoczne są różnice na korzyść podmiotów korzystających z doradztwa w porównaniu do podmiotów, które nie uczestniczyły w działaniach doradczych prowadzonych przez LGD. Podobnie, występowały różnice w jakości przygotowania wniosków aplikacyjnych przez przedstawicieli poszczególnych sektorów. Znacznie lepiej przygotowane były wnioski opracowane przez urzędy gminy (zatrudniające w swoich biurach specjalistów

z zakresu aplikowania o wsparcie finansowe przedsięwzięć) i przedsiębiorców (wynajmujących dość często specjalistów z tego zakresu), gorzej, gdy wnioski przygotowują NGOs, które wymagają znacznego wsparcia doradczego. Na pytanie postawione w IDI o usprawnienie doradztwa w przyszłości, respondenci wskazywali głównie szkolenia dla pracowników biura związane z interpretacją przepisów prawa, a dla potencjalnych beneficjentów

doradztwo z zakresu wyjaśniania „zawłości programu, bardziej przystępnej formy rozumienia niezbędnej do wypełnienia dokumentacji – obecnie występują bowiem niespójne opisy/interpretacje dokumentów przekazywane przez różne instytucje, odpowiedzialne za wdrażanie LSR”. Ponadto respondenci wskazali, iż można by zwiększyć efektywność doradztwa, gdyby było ono prowadzone głównie dla „potencjalnych beneficjentów, którzy mają już pomysł na przedsięwzięcie”.

Podobne opinie wyrazili w badaniach FGI przedstawiciele zarządu i rady programowej wyrażając m.in. opinie, iż generalnie wnioski aplikacyjne są dobrze przygotowane, najlepiej wnioski składane przez samorządy i byłych pracowników LGD, którzy prowadzą obecnie inne rodzaje działalności. Jeśli chodzi o wnioski składane przez podmioty indywidualnego biznesu, to różnice w ich jakości nie zawsze zależą od tego, czy uczestniczyli w szkoleniach lub czy korzystali z doradztwa, ale także – co może być nie do końca zrozumiałe – w zależności od tego w jakiej gminie mają zlokalizowane swoje biznesy.

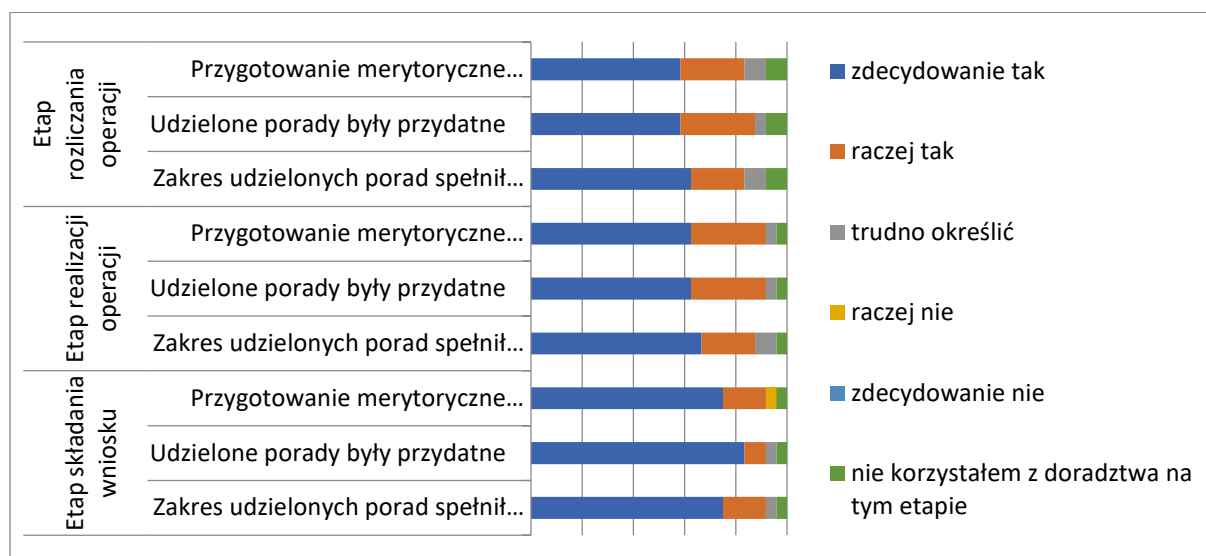
W badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród beneficjentów uczestniczyło 24 osoby. Badania te wykazały, iż większość beneficjentów ocenia pozytywnie doradztwo świadczone przez biuro LGD (odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” uzyskiwały przy każdym zakresie wsparcia i na każdym etapie realizacji projektu od 20 do 22 wskazań). Tylko jeden z beneficjentów ocenił, iż był raczej niezadowolony z doradztwa na etapie składania wniosku.

Tabela 23 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Etap i zakres wsparcia		Stopień oceny poszczególnych zakresów wsparcia						N
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie korzystałem ze wsparcia na tym etapie	
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	18	4	1	0	0	1	24
	Udzielone porady były przydatne	20	2	1	0	0	1	24
	Przygotowanie merytoryczne doradców LGD było odpowiednie	18	4	0	1	0	1	24
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	16	5	2	0	0	1	24
	Udzielone porady były przydatne	15	7	1	0	0	1	24
	Przygotowanie merytoryczne doradców LGD było odpowiednie	15	7	1	0	0	1	24
Etap rozliczania operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	15	5	2	0	0	2	24
	Udzielone porady były przydatne	14	7	1	0	0	2	24
	Przygotowanie merytoryczne doradców z LGD było odpowiednie	14	6	2	0	0	2	24

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 11 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD Perły Beskidu Sąddeckiego

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Badania ankietowe wykazały, iż kompetencje doradców biura LGD są wysokie. Świadczą o tym bowiem oceny wystawione przez beneficjentów zarówno na etapie składania wniosków aplikacyjnych, jak i na etapie realizacji projektu oraz na etapie rozliczania operacji. Oceny „trudno powiedzieć” są jednostkowe.

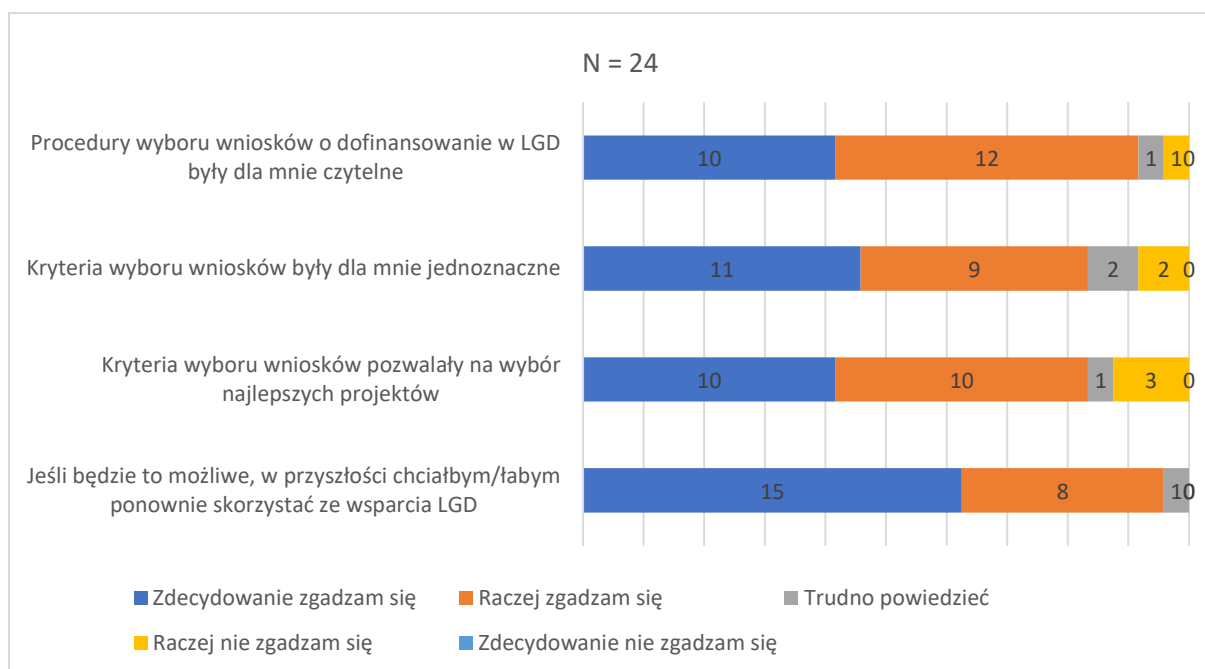
Podobnie wysoko ocenili beneficjenci procedury wyboru i kryteria oceny wniosków aplikacyjnych, o czym świadczą oceny pozytywne w liczbie od 20 do 23 wskazań na te oceny.

Tabela 24 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD Perły Beskidu Sąddeckiego

Procedury i kryteria oceny wniosków aplikacyjnych	Stopień oceny poszczególnych zakresów wsparcia					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	10	12	1	1	0	24
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	11	9	2	2	0	24
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	10	10	1	3	0	24
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	15	8	1	0	0	24

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 12 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD Perły Beskidu Sądeckiego

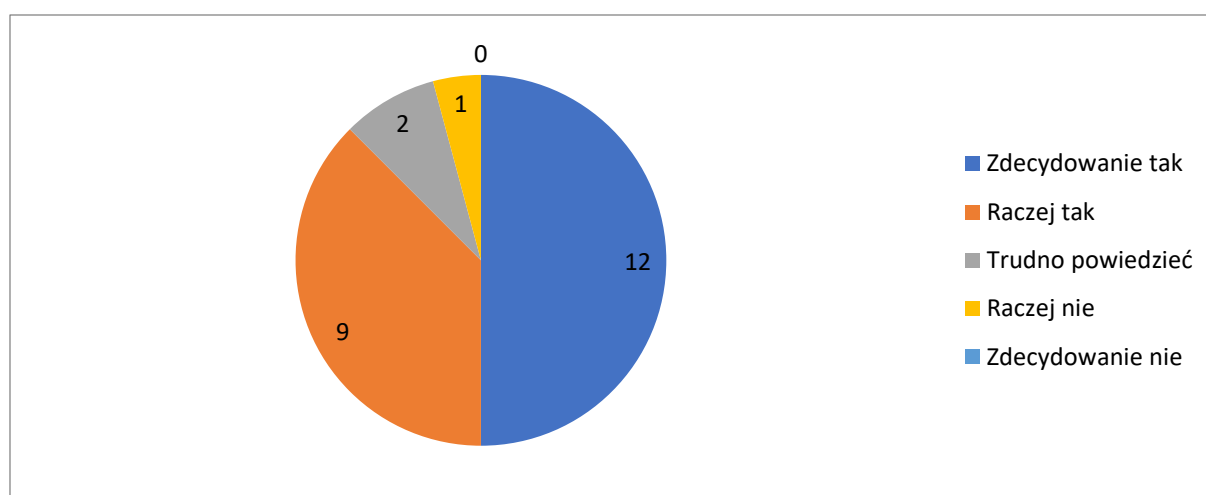

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Ankietowani wskazali, iż zarówno procedury związane z aplikowaniem o wsparcie projektu, jak i kryteria oceny i wyboru wniosków do wsparcia finansowego były dla nich jasne i jednoznaczne. Nie było ani jednej oceny negatywnej typu „zdecydowanie nie”. A oceny „raczej nie” były jednostkowe. Aż 23 respondentów stwierdziło, iż jeśli będzie to możliwe, to w przyszłości zamierzają ponownie aplikować o wsparcie finansowe swoich przedsięwzięć.

Zaprezentowane wyżej dane dotyczące źródeł i sposobów komunikowania o naborach wniosków w opinii beneficjentów korespondują z danymi oceniającymi stopień szczegółowości przekazywanych przez LGD informacji. Otóż połowa badanych (12 beneficjentów) oceniła go jako zdecydowanie wystarczający, a 9 beneficjentów jako „raczej wystarczający”. Mimo więc różnej oceny poszczególnych źródeł informacji, okazuje się, iż dla 21 beneficjentów przekazane informacje były wystarczające, aby przygotować i złożyć wniosek aplikacyjny o wsparcie projektu. Dwu badanych beneficjentów stwierdziło, iż „trudno powiedzieć”, czy te informacje były wystarczające, a jeden, że „raczej nie”. Żaden z respondentów nie wskazał odpowiedzi „zdecydowanie nie”.

Wykres 13 Stopień przydatności przekazywanych przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego informacji

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Badania ankietowe beneficjentów wykazały, że zdecydowana większość z nich (od 19 do 22 respondentów) skorzystała z pomocy LGD na różnych etapach przygotowania wniosku aplikacyjnego. Na etapie składania wniosku aplikacyjnego największa liczba beneficjentów skorzystała z porad w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku oraz z informacji o zasadach uzyskania dofinansowania konkretnego przedsięwzięcia. Znacząca liczba beneficjentów otrzymała informacje jak przygotować projekt, by jego koncepcja spełniała kryteria wynikające z LSR.

Tabela 25 Zakres korzystania z pomocy LGD Perły Beskidu Sądeckiego na etapie składania wniosku aplikacyjnego – opinie beneficjentów

Zakres pomocy	Tak	Nie	N
Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	20	4	24
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	22	2	24
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	21	3	24
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	19	5	24
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	22	2	24
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	20	4	24

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności

Ocena zmian na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego oparta została na opiniach mieszkańców wyrażonych w ankietach oraz analizie danych statystycznych pozyskanych z BDL i ocenie postępów w realizacji rzeczowej i finansowej LSR. Ankiety zostały zamieszczone w Internecie i każdy z respondentów miał do nich dostęp bezpośredni. Ankieta

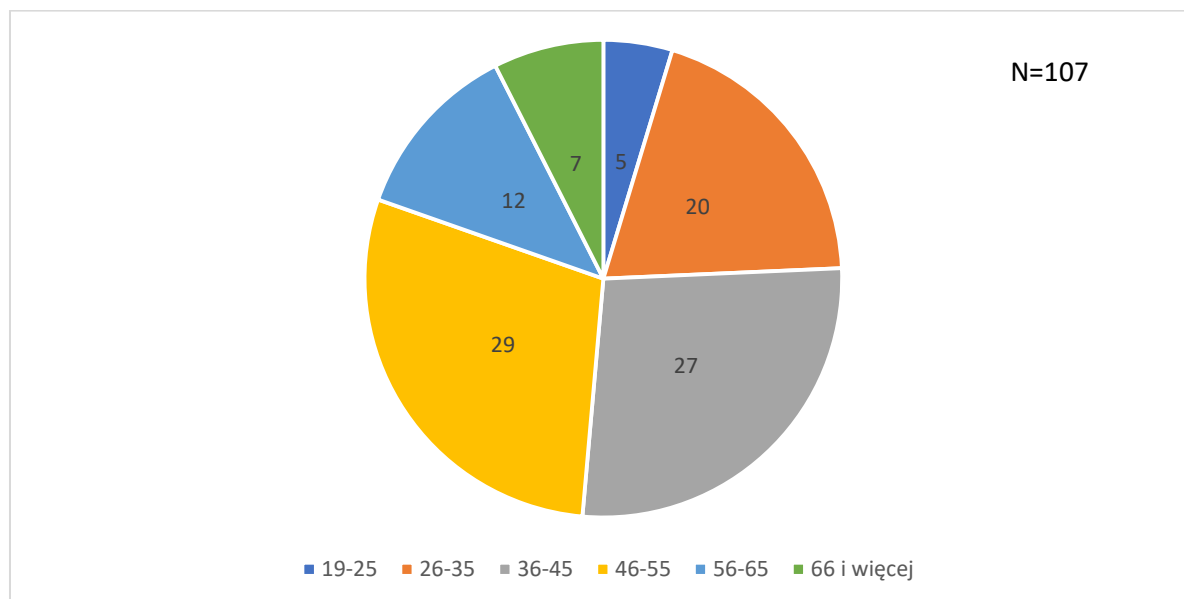
zawierała pytania zamknięte, wśród których respondent mógł wybrać zaproponowaną odpowiedź oceniającą stopień zgadzania się z nią. Założono, iż minimalna liczba zebranych ankiet od mieszkańców to 100. W badaniach wzięło udział 108 mieszkańców, w tym 53 kobiet i 53 mężczyzn (1 osoba wolą nie odpowiadać na pytanie o płeć). Największa liczba respondentów była w wieku 46-55 lat (31 osób), następnie w wieku 36-45 lat (29 osób), oraz w wieku 26-35 lat (21 osób).

Tabela 26 Wiek i płeć respondentów – mieszkańców LGD Perły Beskidu Sąddeckiego

Wiek	Liczba osób	Płeć	Liczba osób
19-25	5	Kobieta	53
26-35	21		
36-45	29	Mężczyzna	53
46-55	31		
56-65	13	Wolę nie odpowiadać na to pytanie	1
66 i więcej	8		

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 14 Wiek respondentów – mieszkańców LGD Perły Beskidu Sąddeckiego

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Badaniami ankietowymi objęto następujące zakresy zmian na obszarze LGD w ostatnich pięciu latach: rozwój przedsiębiorczości, zmiany kulturowe, aktywizację mieszkańców, efekty działań LGD i ich dostępność dla ogółu mieszkańców. Respondentom postawiono także pytanie o kierunki interwencji w ramach LSR w przyszłości. Oto ich oceny.

Przedsiębiorczość

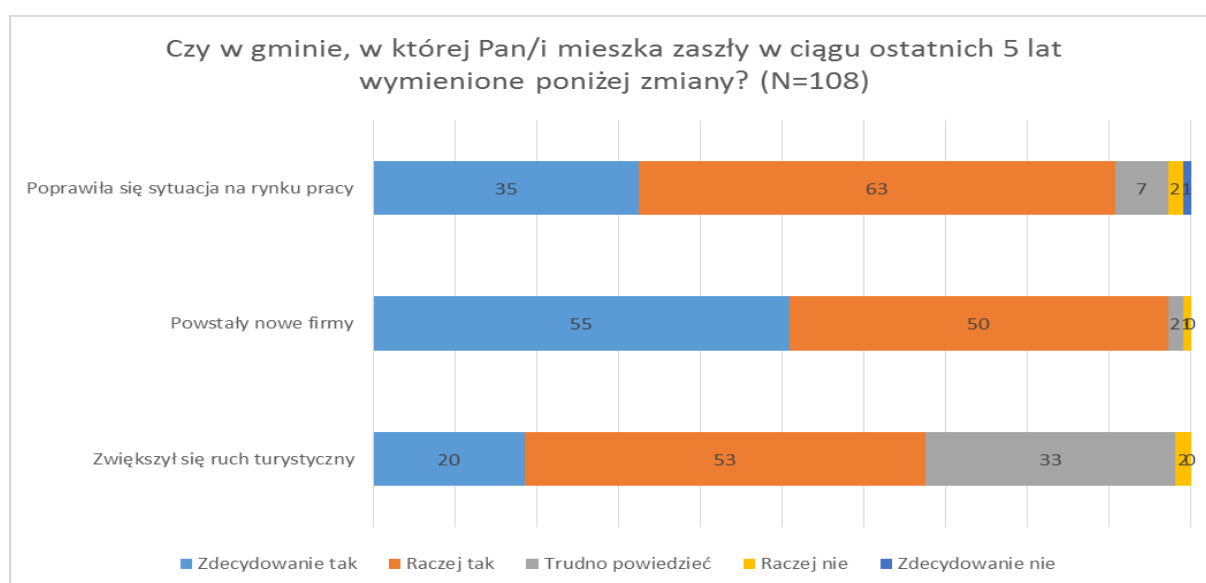
W pytaniu o przedsiębiorczość chodziło o ocenę zmian w odniesieniu do sytuacji na rynku pracy, rozwoju w sensie zwiększenia liczby przedsiębiorstw oraz zwiększenie ruchu turystycznego na obszarze objętym działaniami LGD Perły Beskidu Sądeckiego. Wyniki badań wskazują, iż zdecydowana większość respondentów uważa, iż w mijającym okresie wdrażania LSR poprawiła się sytuacja na rynku pracy (w sumie 98 opinii „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Podobna liczba opinii dotyczy powstania nowych firm – ankietowani zauważają pojawienie się nowych firm na obszarze ich zamieszkania (w sumie 100 opinii „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Natomiast w przypadku opinii odnośnie zwiększenia ruchu turystycznego zdania są podzielone – a mianowicie blisko jedna trzecia badanych wskazała odpowiedź „trudno powiedzieć” (33 osoby), a dwie osoby stwierdziły, iż „raczej nie”.

Tabela 27 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat

Zmiany na obszarze LGD	Stopień oceny poszczególnych zmian					N
	Zdecydowanie nie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	35	63	7	2	1	108
Powstały nowe firmy	55	50	2	1	0	108
Zwiększył się ruch turystyczny	20	53	33	2	0	108

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 15 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Kultura

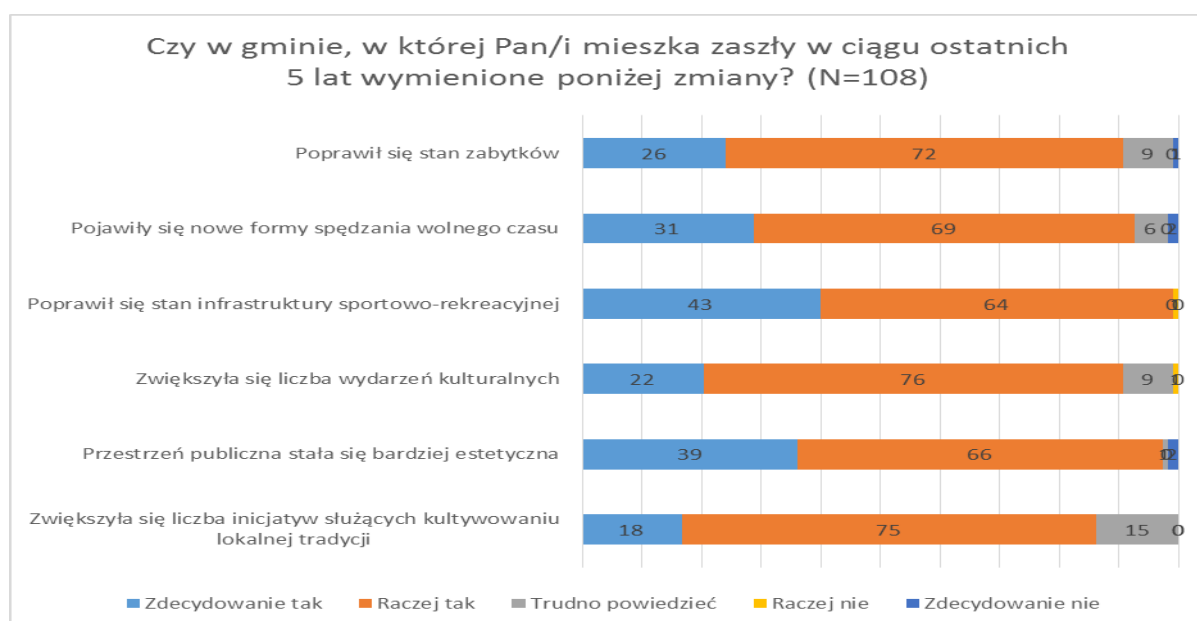
W pytaniu o zmiany w szeroko rozumianej kulturze chodziło o ocenę zmian zarówno w poprawie stanu zabytków kultury, zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych, jak i poprawę estetyki otoczenia, czy form gospodarowania czasem wolnym mieszkańców. Analizując wyniki badań, można zauważyć, iż w każdej z wyszczególnionych zmian w sferze kultury przeważają odpowiedzi pozytywne („zdecydowanie tak” i „raczej tak”), tzn. mieszkańcy zauważają te pozytywne zmiany, jakie zaszły na ich obszarze w okresie ostatnich pięciu lat w wyniku przedsięwzięć prowadzonych w ramach działalności LGD.

Tabela 28 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat

Zmiany w sferze kultury	Stopień oceny poszczególnych zmian					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Poprawił się stan zabytków	26	72	9	0	1	108
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	31	69	6	0	2	108
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	43	64	0	1	0	108
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	22	76	9	1	0	108
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	39	66	1	0	2	108
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	18	75	15	0	0	108

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 16 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat

W analizie stwierdzono jednak, iż wśród ocen pozytywnych większość stanowią oceny „raczej tak”, a więc można sądzić, iż mieszkańcy nie do końca są pewni czy te zmiany w sferze kultury, które zauważają wokół siebie, to właśnie efekt działalności LGD lub też, czy nastąpiły one właśnie w okresie ostatnich pięciu lat.

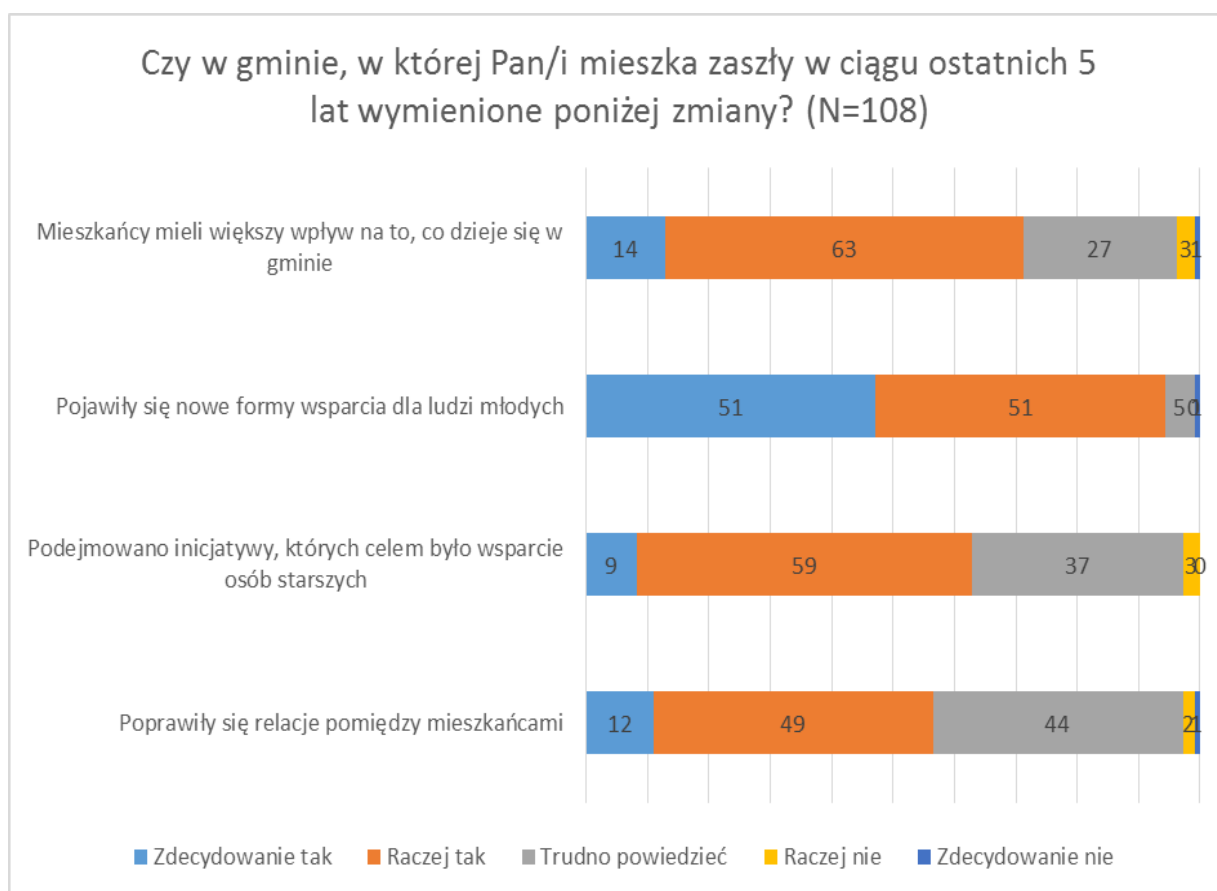
Aktywizacja

W pytaniu o zmiany w szeroko rozumianej aktywizacji mieszkańców chodziło o ocenę zmian w sensie ich wpływu na inicjatywy podejmowane w gminie, w której mieszkają, a także o relacje między mieszkańcami. Badania wykazały, iż najwięcej pozytywnych ocen otrzymały nowe formy wsparcia dla ludzi młodych (51 odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 51 „raczej tak”). Jako pozytywne zmiany wskazano także większy wpływ mieszkańców na decyzje podejmowane w gminie (63 wskazania na „raczej tak” i 14 na „zdecydowanie tak”). Podobne opinie można zauważyć w przypadku wpływu mieszkańców na podejmowanie inicjatyw dotyczących wsparcia seniorów (w sumie 68 odpowiedzi pozytywnych). Natomiast 37 respondentów wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”. W przypadku zmian w relacjach międzyludzkich odpowiedzi pozytywnych było 61, a 44 respondentów wskazało na odpowiedź „trudno powiedzieć”. Odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie” są pojedyncze w przypadku wszystkich wymienionych w ankiecie zmian.

Tabela 29 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Śląskiego w okresie ostatnich pięciu lat

Zmiany w sferze aktywizacji	Stopień oceny poszczególnych zmian					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	14	63	27	3	1	108
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	51	51	5	0	1	108
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	9	59	37	3	0	108
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	12	49	44	2	1	108

Wykres 17 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sudeckiego w okresie ostatnich pięciu lat

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Efekty działań LGD

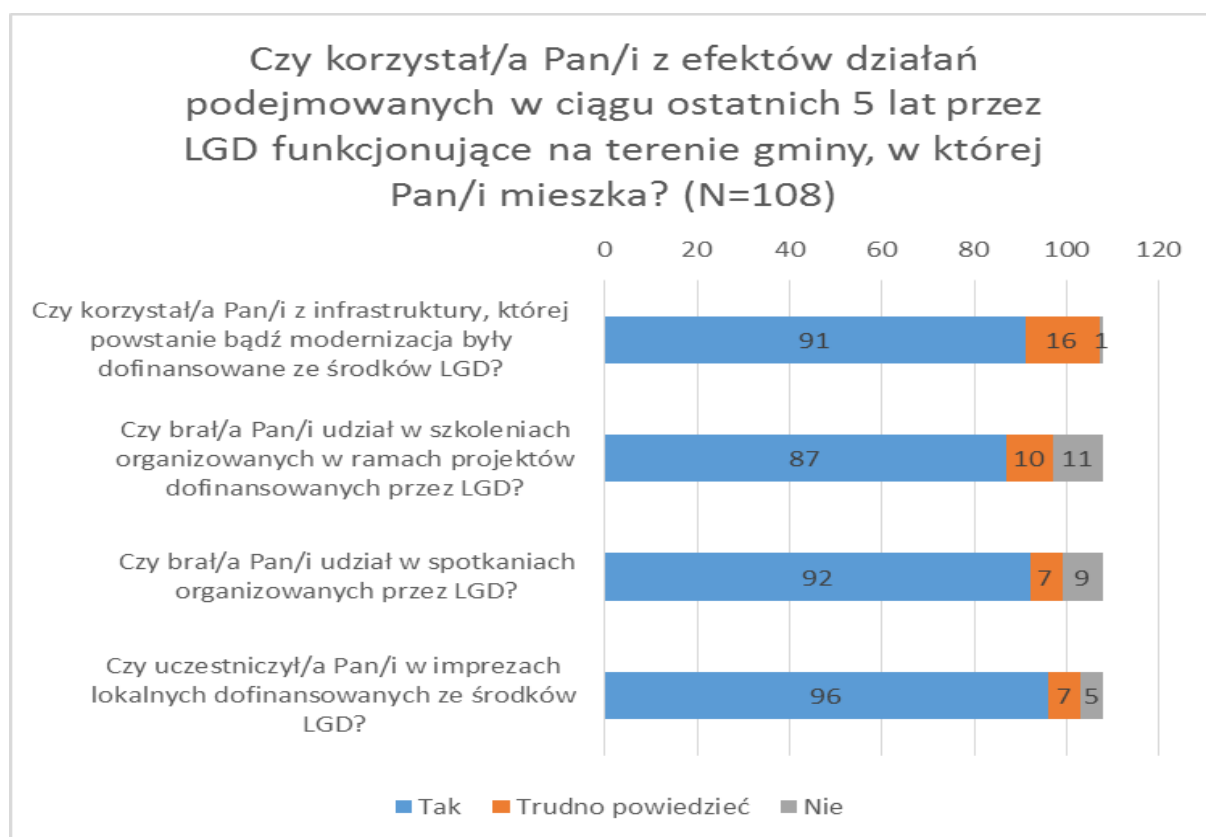
W pytaniu o efekty działań realizowanych w ramach LSR w ostatnich pięciu latach (w zakresie infrastruktury, programów edukacyjnych, organizowanych spotkań i imprez) chodziło o sprawdzenie na ile są one zauważane i czy respondenci korzystają z nich. Badania wykazały, iż zdecydowana większość nie tylko zauważa te zmiany, ale także korzystała z tych przedsięwzięć i ocenia je pozytywnie. Największa liczba respondentów uczestniczyła w spotkaniach i imprezach lokalnych organizowanych przez LGD, a także korzystała z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury w ramach projektów LGD. Znacząca liczba (87) osób brała udział w programach edukacyjnych organizowanych przez LGD.

Tabela 30 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat

Wyszczególnienie	Stopień udziału korzystania z efektów działania LGD			N
	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	
Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	91	16	1	108
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	87	10	11	108
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	92	7	9	108
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	96	7	5	108

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 18 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Przyszłość

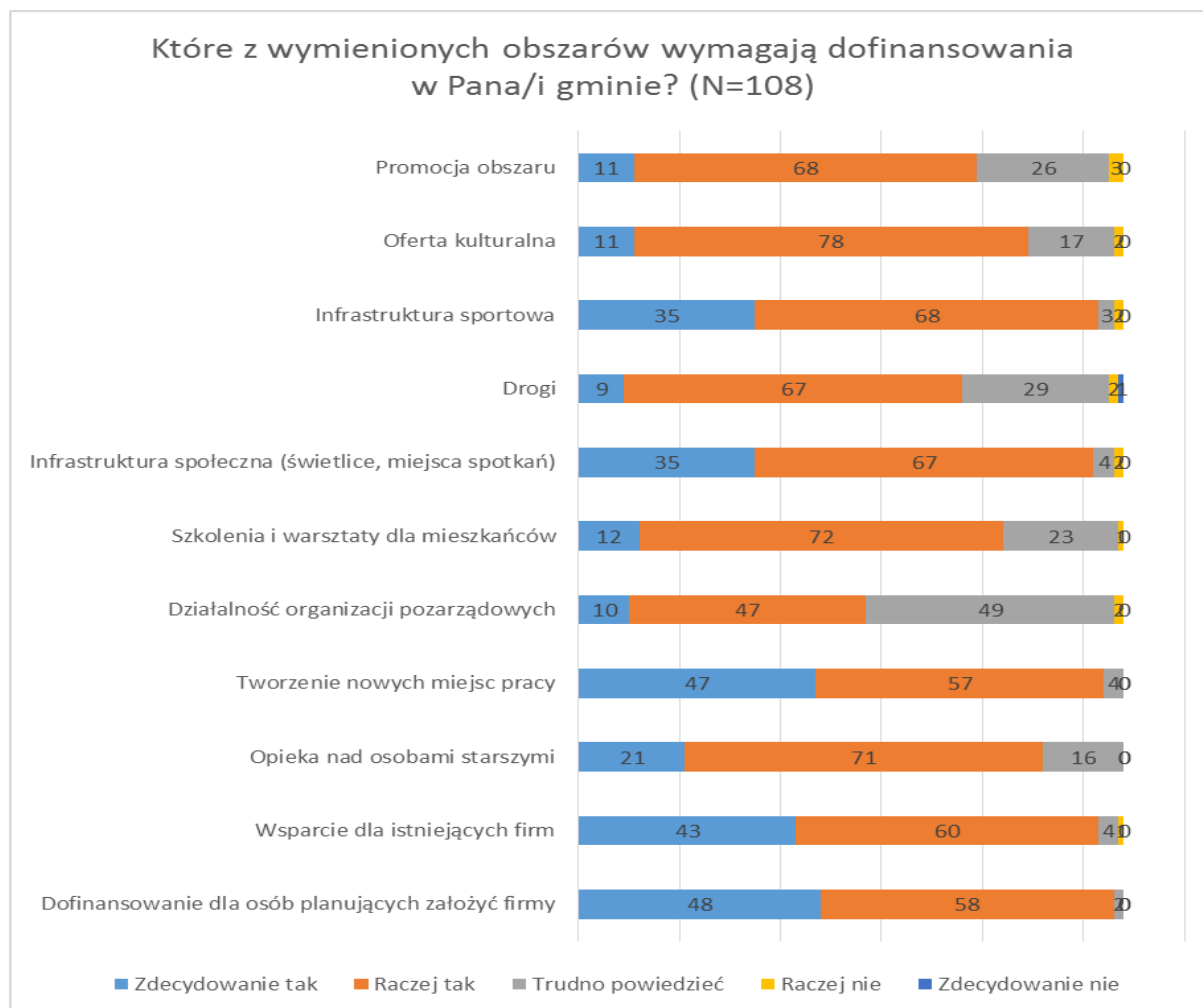
Respondentom zadano także pytanie o obszary interwencji w gminie, w której mieszkają, jakie ich zdaniem powinny w przyszłości uzyskać wsparcie finansowe. Badania wykazały, że zdecydowana większość wskazała wspieranie osób zamierzających zakładać swoje firmy (w sumie 106 odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) oraz wspieranie już istniejących firm (razem 103 odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Podobna liczba osób wskazała tworzenie nowych miejsc pracy jako obszar działania, który powinien być wspierany finansowo (104 respondentów wskazało odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Wskazanie tych trzech obszarów działania generalnie wiąże się z tworzeniem miejsc pracy i korzystnymi zmianami na rynku pracy. A to z kolei będzie mieć wpływ na zmniejszenie poziomu bezrobocia, zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej i zmniejszenie liczebne grup defaworyzowanych. W dalszej kolejności wskazywano konieczność wspierania przedsięwzięć w sferze infrastruktury sportowej i społecznej, co wiąże się z poszerzeniem ofert gospodarowania czasem wolnym i oddziaływania na zdrowie i kondycję fizyczną mieszkańców.

Tabela 31 Kierunki zmian na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego, które w opinii mieszkańców wymagają w przyszłości wsparcia finansowego w gminie

Obszary przyszłych zmian	Stopień oceny przyszłych zmian					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Promocja obszaru	11	68	26	3	0	108
Oferta kulturalna	11	78	17	2	0	108
Infrastruktura sportowa	35	68	3	2	0	108
Drogi	9	67	29	2	1	108
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	35	67	4	2	0	108
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	12	72	23	1	0	108
Działalność organizacji pozarządowych	10	47	49	2	0	108
Tworzenie nowych miejsc pracy	47	57	4	0	0	108
Opieka nad osobami starszymi	21	71	16	0	0	108
Wsparcie dla istniejących firm	43	60	4	1	0	108
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	48	58	2	0	0	108

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 19 Kierunki zmian na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego, które w opinii mieszkańców wymagają w przyszłości wsparcia finansowego w gminie

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

6. Odpowiedź na wszystkie pytania badawcze.

Przedstawione w tym rozdziale treści związane są ściśle z metodyką badań i postawionymi pytaniami badawczymi. A zatem zostały tu w skrótovej formie zaprezentowane oceny: wpływu działania LGD na realizację głównych celów LSR; rozwoju kapitału społecznego; rozwoju przedsiębiorczości; turystyki i dziedzictwa kulturowego, rozwiązywania problemów grup defaworyzowanych, innowacyjności projektów, realizacji projektów współpracy; funkcjonowania biura LGD i procesu wdrażania LSR; wartości dodanej uzyskanej w wyniku działania LGD.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

W LSR Perły Beskidu Sądeckiego zapisano trzy cele ogólne: (1) Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy; (2) Wzmacnianie społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru Beskidu Sądeckiego; (3) Włączanie społeczności lokalnej w partnerską współpracę LGD Perły Beskidu Sądeckiego. W pierwszym celu zakładano, że poprzez jego realizację zwiększy się atrakcyjność obszaru poprzez poprawę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej; poprawi się konkurencyjność lokalnych przedsiębiorstw; zintegrowane zostaną działania promocyjne obszaru. W celu drugim założono poprawę jakości infrastruktury kulturowej; kultywowanie tradycji; promocję włączenia społecznego poprzez poszerzanie kompetencji mieszkańców. W celu trzecim założono rozwój partnerstwa LGD poprzez współpracę z organizacjami krajowymi i zagranicznymi oraz podniesienie efektywności wdrażania LSR poprzez informację, promocję i edukację. Każdemu celowi przypisane zostały przedsięwzięcia, w ramach których mogła być realizowana wielość projektów.

Analiza postępu rzeczowego, określonego wskaźnikami osiągnięć wykazała, iż założone wskaźniki rezultatu dla celu ogólnego *Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy* zostały osiągnięte na średnim poziomie. W przypadku celu szczegółowego związanego z inwestycjami w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną na zakładane cztery rodzaje wskaźników produktu osiągnięty został jeden. W celu szczegółowym pn. *Poprawa konkurencyjności przedsiębiorczości lokalnej, szczególnie w obszarze turystyki* wskaźniki zostały osiągnięte w wysokim stopniu, np. na przedsięwzięcia polegające na tworzeniu przedsiębiorstw w oparciu o zasoby lokalne z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju podpisano 100% umów na realizację projektów, z których 90% zostało już rozliczonych. Podobnie w zakresie tworzenia nowych przedsięwzięć oraz rozwoju już istniejących postęp w osiąganiu wskaźników jest znaczny. W dość wysokim stopniu osiągnięte zostały wskaźniki w przypadku celu szczegółowego pn. *Zintensyfikowanie i zintegrowanie działań*

promocyjnych obszaru (np. przedsięwzięcia promocyjne oraz liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach LSR – zostały wykonane w 100%). W celu szczegółowym pn. *Zintensyfikowanie i zintegrowanie działań promocyjnych obszaru, przedsięwzięcia promocyjne i informacyjne dotyczące obszaru* osiągnięto znaczną część zakładanych wskaźników produktu. W celu ogólnym 2. *Wzmacnianie społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru Beskidu Sądeckiego* poziom osiągniętych wskaźników jest dość niski. W celu szczegółowym pn. *Poprawa jakości infrastruktury szeroko rozumianej kultury oraz zabytków* osiągnięto osiem wskaźników produktowych, na ogólną liczbę 35 założonych w LSR. W celu szczegółowym pn. *Kultywowanie i upowszechnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego obszaru* – nie osiągnięto żadnego z założonych wskaźników, w przedsięwzięciu pn. *Aktywizacja mieszkańców poprzez tradycję i dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze*. Podobnie w celu szczegółowym pn. *Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kompetencji* mieszkańców, w przedsięwzięciach pn. *Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców we wszystkich grupach wiekowych i Podnoszenie kompetencji mieszkańców w ważnych dla obszaru dziedzinach* – nie osiągnięto większości z założonych wskaźników.

W celu ogólnym *Włączanie społeczności lokalnej w partnerską współpracę LGD Perły Beskidu Sądeckiego* osiągnięto większość z zaplanowanych wskaźników w obu celach szczegółowych. Dla przykładu w celu szczegółowym pn. *Podniesienie efektywności wdrażania LSR szczególnie poprzez promocję, informację i edukację*, osiągnięto 90% wskaźników w większości przedsięwzięć, a w niektórych przedsięwzięciach nawet przekroczono zakładane wielkości. Ale w celu szczegółowym pn. *Rozwój partnerstwa LGD poprzez współpracę krajową i zagraniczną* – w większości przedsięwzięć osiągnięto wskaźniki na średnim poziomie, choć np. na zakładaną liczbę 11 centrów produktu turystycznego i kulturowego, utworzono na obszarze analizowanej LGD jedno centrum.

Generalnie, można ocenić, iż postęp w realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego (według stanu na 31 maja 2021) budzi pewne zastrzeżenia w przypadku osiągania założonych wskaźników w niektórych celach i przedsięwzięciach wymienionych wyżej, ale w większości planowanych przedsięwzięć zbliża LGD Perły Beskidu Sądeckiego do osiągnięcia zamierzonych celów. Badania IDI wykazały bowiem, iż osiągnięcie większości wskaźników zaplanowano pod koniec okresu wdrażania LSR.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Kapitał społeczny można rozpatrywać w aspekcie ekonomicznym i socjologicznym, ponieważ jego wartość ma swe odbicie w korzyściach ekonomicznych i korzyściach społecznych. Wartość kapitału społecznego opiera się zatem na wzajemnych relacjach

społecznych i zaufaniu między ludźmi w danej społeczności, dzięki któremu ta społeczność może osiągać jako całość więcej korzyści.

Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazują na pozytywne zmiany w kwestii jakości kapitału społecznego, stopnia zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowanie przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia, udziału w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego, występowania z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa. Wpływ działalności LGD na kapitał społeczny obszaru Perły Beskidu Sądeckiego można m.in. ocenić na podstawie wyników badań ankietowych mieszkańców. Wskazali oni bowiem, iż młode osoby zamieszkujące obszar LGD otrzymały największe wsparcie w postaci adresowanych do nich przedsięwzięć edukacyjnych i ofert zakładania lub rozwijania własnej działalności gospodarczej. Zostali oni przez to dowartościowani i dzięki temu chętniej występowali z inicjatywami innych przedsięwzięć, skierowanych do innych grup społecznych, np. seniorów. Jest to pozytywne podejście, świadczące zarówno o dostrzeganiu potrzeb innych grup społecznych, empatii, jak i odpowiedzialności za starszą generację. Innym pozytywnym przykładem wpływu wdrażania LSR na kapitał społeczny jest wzmacnianie więzi społecznych, budowanie relacji współpracy w ważnych dla obszaru przedsięwzięciach. W mijającym okresie wdrażania LSR mieszkańcy mieli większy wpływ na podejmowane decyzje związane z obszarem, który zamieszkują, poprzez swoje zaangażowanie na poziomie miejscowości, gminy. Mimo, że relacje międzyludzkie na analizowanym obszarze uległy znacznej poprawie, to jednak, jak wykazały badania, nie są jeszcze na zadowalającym poziomie. Dlatego w kolejnej LSR niezbędnym wydaje się zaplanowanie przedsięwzięć skierowanych na budowanie relacji międzyludzkich, więzi współpracy i sieci współdziałania, np. poprzez przedsięwzięcia oferujące tworzenie sieci współpracy beneficjentów wszystkich dotychczas wdrożonych LSR. Takie działanie, przypuszczalnie mogłoby przynieść pozytywne rezultaty w postaci podniesienia jego jakości i wzmocnienia kapitału społecznego obszaru, który stałby się mocnym impulsem do inicjatyw gospodarczych i społecznych, a tym samym miałby znaczący wpływ na dalszy rozwój obszaru LGD.

6.3. Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość może być definiowana w dwojaki sposób – jako cecha charakterystyczna dla osoby skłonnej do podejmowania określonych działań oraz jako przedsięwzięcie, czyli podjęcie i prowadzenie jakiejś działalności. Rozpatrywana jako cecha, a więc jako skłonność do podejmowania działań, niekonwencjonalnych przedsięwzięć, związanych z ryzykiem, odpowiedzialnością, ale także umiejętność dostrzegania potrzeb własnych i otoczenia i wykorzystywania w tym celu nadarzających się okazji i innowacyjnych pomysłów. Natomiast przedsiębiorczość rozpatrywana jako tworzenie czegoś nowego, to

proces budowania lub rozwijania firmy celem generowania korzyści (w postaci materialnej lub niematerialnej) mających służyć przedsiębiorcy, jego rodzinie, jego firmie, ale też otoczeniu.

W prowadzonych przez nas badaniach ewaluacyjnych skupiliśmy się głównie na tym drugim podejściu do przedsiębiorczości, a więc do prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej. Analizując dane dotyczące liczby i zakresu naborów wniosków aplikacyjnych, stwierdziliśmy, iż największym zainteresowaniem cieszyły się nabory wniosków na tworzenie oraz rozwój już istniejących przedsiębiorstw. W kolejnej LSR należy także wziąć pod uwagę przedsiębiorczość, przeznaczając określone środki na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw, mają one bowiem wpływ na rynek pracy, aktywizację zawodową ludności, wyzwalanie inicjatyw indywidualnych i społecznych, budowanie dobrych relacji osobistych i biznesowych, podejmowanie przedsięwzięć innowacyjnych, a w rezultacie na rozwój lokalny.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Turystyka – jak zauważono w LSR – ma kluczowe znaczenie dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego. Na obszarze analizowanej LGD istnieje bogactwo walorów środowiska naturalnego, miejsca i wieże widokowe, liczne szlaki górskie, stoki narciarskie, szlaki turystyki konnej, kompleksy rekreacyjne. Warunki klimatyczne sprzyjają uprawianiu turystyki pieszej i sportów zimowych, a rzeka Poprad otwiera możliwości uprawiania sportów wodnych. Obszar posiada wyjątkowo bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe, związane z wieloma występującymi tu grupami etnicznymi (elementy kultury wołoskiej, łemkowskiej, rusińskiej, węgierskiej, żydowskiej, niemieckiej), Łemków i Czarnych Górali, zabytkami kultury arystokratycznej i rycerskiej. Istnieją tu i są kultywowane tradycje folkloru i sztuki ludowej. Na obszarze LGD istnieje też tradycja organizowania targów i jarmarków. Z uwagi liczne uzdrowiska, spotyka się tu architekturę starych domów zdrojowych, organizowane są festiwale, np. im. Jana Kiepury, uprawiana jest turystyka uzdrowiskowa. Na obszarze istnieją liczne muzea (np. muzeum Nikifora, Państwa Muszyńskiego, muzea regionalne, etnograficzne), ogród sensoryczny i biblijny sprzyjające turystyce kulturowej. Cały obszar LGD Perły Beskidu Sądeckiego z uwagi na ogromny potencjał turystyczny jest sam w sobie atrakcją turystyczną.

Ważnymi elementami składającymi się na szeroko pojmowaną turystykę są nie tylko wymienione tu walory, ale także infrastruktura turystyczna na szlakach, baza noclegowa i dostępność komunikacyjna. W odniesieniu do infrastruktury turystycznej w postaci bazy noclegowej, badania wykazały, iż w analizowanym okresie następowało sukcesywne zmniejszanie się liczby obiektów turystycznych świadczących całoroczne usługi hotelarskie. Porównując dane za 2020 rok z danymi za rok 2016 stwierdzono, iż liczba tego typu obiektów zmniejszyła się o 11 (z 40 do 29). Przypuszczalnie przyczyną tego mogły być restrykcyjne

ograniczenia przemieszczania się ludzi wprowadzone przez rząd w związku pandemią CoViD-19 (przynajmniej w odniesieniu do ostatniego analizowanego roku). Dane te jednak nie odzwierciedlają w pełni dostępnej bazy turystycznej na tym obszarze, bowiem obszary miejskie, np. Krynica Zdrój, Muszyna, czy Piwniczna Zdrój, z uwagi na swój uzdrowiskowy charakter mają wiele hoteli, obiektów sanatoryjnych, w których zatrzymują się turyści, a w naszych badaniach uwzględnialiśmy tylko dane statystyczne dotyczące obszarów wiejskich. Ponadto na obszarze LGD istnieje duża baza agroturystyczna (według danych spoza BDL funkcjonuje tu 78 gospodarstw agroturystycznych, oferujących swoje usługi głównie sezonowo), która w tej statystyce nie została ujęta, a jako forma aktywnego wypoczynku staje się coraz częstszym celem podróży, szczególnie turystów z dużych aglomeracji miejskich.

Przedsięwzięcia podejmowane w dziedzinie turystyki są elementami działań przedsiębiorczych. Mimo, iż wyniki badań wskazują na pewne ograniczenia w ruchu turystycznym w ostatnim roku i znaczące zmniejszenie się liczby całorocznie dostępnych obiektów noclegowych, to jednak z obserwacji mieszkańców wynika, iż w ostatnich pięciu latach nastąpił wzrost ruchu turystycznego na obszarze analizowanej LGD, powstały nowe firmy i poprawiła się sytuacja na rynku pracy. W przypadku ostatnich dwu efektów zapewne pewną rolę odegrała LSR wdrażana przez analizowaną LGD. Stąd w kolejnej LSR celowym byłoby wprowadzić do planu działania przedsięwzięcia zmierzające do rozwoju infrastruktury turystycznej w postaci bazy noclegowej i bardziej kompleksowego programu edukacyjnego skierowanego do potencjalnych przewodników turystycznych i animatorów rekreacji. Warto zwrócić uwagę także na centra produktu turystycznego i kulturowego, które zaplanowano w realizowanej obecnie LSR, lecz poziom osiągnięcia wskaźników w tym zakresie jest niski. Być może tego typu przedsięwzięcia należy planować w innych celach szczegółowych zamiast, jak to jest w obecnej LSR, w celu pn. *Rozwój partnerstwa LGD poprzez współpracę krajową*

i zagraniczną. Interesującą propozycją mogłyby być przedsięwzięcia podejmowane w ramach ekonomii społecznej.

6.5. Grupy dewaforyzowane

Grupy defaworyzowane – to osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, zawodowym, kulturowym itp. Wszystkie te konteksty wykluczenia społecznego wpływają na drastyczne obniżenie poziomu życia. Do osób wykluczonych kierowane są działania promujące i kształtujące postawy przedsiębiorcze, działania edukacyjne i praktyczne aktywizujące zawodowo i społecznie, zwiększające ich szanse na inkluzję społeczną, kulturową, czy szanse znalezienia zatrudnienia na rynku pracy. W LSR analizowanej LGD Perły Beskidu Sądeckiego zwrócono uwagę głównie na sześć grup

defaworyzowanych na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego. Pierwsza z nich to osoby młode (do 35 roku życia), wykształcone i pozostające bez pracy. Dla nich zaplanowano możliwość wsparcia finansowego na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw, a także na szkolenia: (a) przewodników górskich, na które było zgłaszane zapotrzebowanie oraz (b) szkolenia specjalistyczne związane z konstruowaniem maszyn przyjaznych środowisku (a więc projekty innowacyjne). Drugą grupą defaworyzowaną były kobiety, które nie były aktywne zawodowo przez okres ostatnich trzech lat. Oceniono, że brak im doświadczenia zawodowego, powinny rozszerzyć swoje kwalifikacje, potrzebowały wsparcia psychicznego, by uwierzyć we własne możliwości. Dla nich zaplanowano również programy edukacyjne w postaci szkoleń aktywizujących zawodowo, które zwiększą szanse kobiety na znalezienie zatrudnienia i otworzą możliwość uruchomienia własnej działalności gospodarczej. Kolejna grupa defaworyzowana to osoby niepełnosprawne (z wszystkimi niepełnosprawnościami), których szanse na znalezienie zatrudnienia oceniano jako niewielkie. Operacje zaplanowane w LSR dla tej grupy miały na uwadze nie tylko działania dotyczące aktywizacji zawodowej, lecz także eliminację barier architektonicznych i lepszego dostępu do infrastruktury technicznej i społecznej. Inną grupą defaworyzowaną zidentyfikowaną na obszarze LGD były osoby w wieku 50+. Jak oceniono, liczebność tej grupy ma tendencję wzrostową. Zaplanowano dla tej grupy wsparcie projektów związanych z aktywizacją, celem wykorzystania ich umiejętności i uatrakcyjnienia czasu wolnego.

6.6. Innowacyjność

Innowacja jest pojęciem różnie definiowanym i różne też czynniki brane są pod uwagę przy określaniu wskaźników innowacyjności. Biorąc pod uwagę innowację w klasycznym ujęciu, można ją określić jako pojęcie odnoszące się do podejmowania nowej działalności, świadczenia nowych usług, lub jako wdrożenie nowego lub znacznie udoskonalonego produktu lub usługi, wprowadzenie nowej metody organizacyjnej w firmie lub w procesie produkcji, ale też wprowadzenie nowych form relacji z klientem. Natomiast innowacyjność jest szerokim pojęciem zawierającym w sobie zarówno pojęcie innowacji produktowej

i usługowej, jak i pojęcie innowacyjności. A zatem innowacyjność można zdefiniować jako cechę przedsiębiorstwa przejawiającą się w zdolności i motywacji do ustawicznego poszukiwania i wykorzystywania w praktyce najnowszych wyników badań naukowych, nowych koncepcji, nowych wynalazków; jako prace polegające na doskonaleniu i rozwoju już istniejących technologii w sferze produkcji, eksploatacji i usług; jako wprowadzanie nowych rozwiązań w organizacji i zarządzaniu oraz doskonalenie i rozwój infrastruktury, np. dla gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji.

W odniesieniu do analizowanej LGD, innowacyjność projektów, dla których składane były wnioski aplikacyjne o wsparcie finansowe, określana była w oparciu o z góry ustalone kryteria określające cechy innowacyjności. Czasem sprawiało to trudności w jednoznacznej ocenie aplikowanego o wsparcie projektu pod kątem innowacyjności. Każdy jednak region ma swoje specyficzne cechy odróżniające go od innych i wprowadzenie określonych rozwiązań powszechnie znanych w innych regionach, właśnie tu może mieć znamiona nowości

w przypadku, gdy jest ona nieznana, mało znana lub po raz pierwszy wprowadzona na danym obszarze. W przypadku LGD Perły Beskidu Sądeckiego można wyróżnić cztery typy projektów noszących znamiona innowacyjności, a mianowicie projekty związane z: (a) przedsiębiorczością, np. projekty ekologiczne, w ramach których wprowadzane są elementy konstrukcyjne zaprojektowane i zastosowane w realizowanych przedsięwzięciach, czy projekt centrum produktu lokalnego, przedsięwzięcie meble z kamienia, cukiernia artystyczna; (b) infrastrukturą społeczną, np. ogrody sensoryczne i biblijne; (c) kultywowaniem tradycji, np. projekt *Pogranicze wczoraj i dziś*, muzeum *Piwniczna w piwnicy*, restauracja Majerzanka; (d) wykorzystanie nowych technologii do mapowania obszaru, np. mapy z drona.

6.7. Projekty współpracy

Projekty współpracy, jakie przygotowują i realizują lokalne grupy działania polegają na wykorzystaniu zdolności i umiejętności tworzenia więzi i współdziałania z innymi LGD. Innymi słowy projekty współpracy polegają nie tylko na realizacji jakichś wspólnych celów, ale przede wszystkim na umiejętności zespołowego wykonywania zaplanowanych zadań i wspólnego rozwiązywania problemów ważnych dla obszarów działania LGD uczestniczących w takim projekcie.

LGD Perły Beskidu Sądeckiego uczestniczyła wraz z innymi LGD w realizacji jednego projektu współpracy pn. *Pogranicze wczoraj i dziś*. Głównym efektem projektu dla Lokalnej Grupy Działania Perły Beskidu Sądeckiego jest otwarte **Centrum Produktu Turystycznego i Kulturowego Pereł Beskidu Sądeckiego pn. "Pogranicze wczoraj i dziś"**. Innowacyjność tego projektu polega na kompleksowości działania Centrum – pełni ono zarówno funkcję muzealną, funkcję informacyjno-promocyjną regionu, centrum konferencyjnego i miejsca spotkań, kultywowania tradycji, forum dialogu twórców. Wydaje się, iż w przyszłości projekty współpracy powinny przyjmować właśnie formę kompleksowych działań, bo te angażują całą społeczność i są elementem promocji regionu, a równocześnie budują ściślejsze relacje z innymi LGD (czasem w postaci sieciowania działań) oraz wzmacniają więzi społeczne w lokalnej społeczności.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Oceny funkcjonowania analizowanej LGD dokonano w oparciu o dane z materiałów i dokumentów pozyskanych z biura LGD, badań IDI przeprowadzonych z pracownikami biura, badania FGI, w którym uczestniczyli przedstawiciele zarządu i rady programowej oraz z badań ankietowych przeprowadzonych z mieszkańcami i beneficjentami działań LGD Perły Beskidu Sądeckiego. Jak wskazują wyniki badań, organizacja pracy biura LGD jest oceniana bardzo dobrze. Pracownicy biura są kompetentni, mają wiedzę i doświadczenie oraz potrafią w pełni wykorzystać swe kompetencje do właściwej organizacji pracy, współpracy z zarządem i radą programową, oraz w procesie informacji i doradztwa prowadzonego dla beneficjentów. Doradztwo – jedna z efektywnych metod komunikowania – realizowane przez biuro LGD Perły Beskidu Sądeckiego zamyka się liczbą 791 podmiotów, które skorzystały z porad w analizowanym okresie.

Niezbędnym warunkiem osiągania celów założonych w LSR jest prawidłowo przygotowany i realizowany plan komunikacji. Analiza danych wskazuje, iż na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w realizacji planu komunikowania wykorzystywano wiele metod. Pracownicy biura LGD mają sprawdzone kanały dystrybucji, duże doświadczenie i umiejętności kontaktu z lokalną społecznością i mediami. W biurze zawsze są dostępne materiały informacyjne i promocyjne. Warto także podkreślić, iż członkowie LGD reprezentują różne sektory działalności i różne środowiska kulturowe i w swoich środowiskach są liderami, którzy dzielą się informacją, ale także pozyskują tę informację, co w efekcie sprzyja procesowi komunikacji.

Skuteczność działań komunikacyjnych mierzona była głównie wynikami badań ankietowych, w tym CAWI, oraz obserwacjami własnymi biura LGD, a także osiaganiem założonych wskaźników realizacji działań. Stwierdzono, iż największe trudności w realizacji działań komunikacyjnych wystąpiły w organizacji szkoleń z uwagi na wprowadzone przez rząd ograniczenia w liczbie uczestników oraz ograniczenia spotkań bezpośrednich.

Wyniki badań wskazują, iż w przyszłości powinny być kontynuowane przede wszystkim dwa następujące działania komunikacyjne: szkolenia i doradztwo dotyczące aplikowania

o wsparcie finansowe przedsięwzięć. LGD powinno także rozbudować portale www, z uwagi na zwiększającą się liczbę potencjalnych beneficjentów korzystających z tej formy informacji, a także z uwagi na tzw. nieprzewidywalne sytuacje ograniczające kontakt bezpośredni.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Oceny procesu wdrażania dokonano w oparciu o materiały pozyskane z LGD Perły Beskidu Sądeckiego, badania IDI z pracownikami biura, badania FGI z przedstawicielami zarządu i rady oraz dwa badania ankietowe – z mieszkańcami gmin wchodzących w skład

LGD Perły Beskidu Sądeckiego i beneficjentów wsparcia ich projektów za pośrednictwem LGD.

Analiza wykazała, iż określone w LSR cele i przedsięwzięcia w miarę upływu czasu wdrażania nie ulegały dezaktualizacji, a więc zostały zdefiniowane poprawnie. Proces wdrażania LSR przebiegał jednak z pewnymi problemami. Występowały np. pewne problemy z projektami kierowanymi do grup defaworyzowanych – w przyszłości należałoby skupić większą uwagę na tych grupach i bardziej precyzyjnie zidentyfikować ich potrzeby i oczekiwania (dotyczy to np. oferty kierowanej do młodych, wykształconych ludzi). Być może w trakcie wdrażania LSR zmieniały się potrzeby grup docelowych z uwagi na zmiany w otoczeniu (ale tego problemu nie można było przewidzieć na etapie budowy LSR). Poziom osiągnięcia zaplanowanych wskaźników rzeczowych realizacji LSR (według stanu 31.05.2021) różni się w zależności od celów szczegółowych. W niektórych przekroczył zakładany poziom, w innych zbliża się do planowanego poziomu, a w jeszcze innych ma wartości zerowe. Z informacji pozyskanych w biurze LGD wynika, iż realizacja niektórych wskaźników osiągnięć planowany poziom pod koniec okresu wdrażania LSR.

Zainteresowanie naborami zmieniało się w czasie, od dużego w pierwszym okresie wdrażania LSR do niewielkiego w innych okresach. Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na przedsięwzięcia w ramach podejmowania działalności gospodarczej, rozwój działalności gospodarczej, jakkolwiek można było zaobserwować pewien niepokój beneficjentów o kondycję gospodarki po pandemii i związaną z tym przyszłość ich działalności, ale z czasem obawy te zanikały i zainteresowanie naborami wniosków aplikacyjnych wzrosło. Zauważono jednak, iż zainteresowanie przedsięwzięciami w zakresie infrastruktury jest na stałym poziomie.

Kryteria i procedury oceny wniosków były dla beneficjentów jasne i zrozumiałe. Kryteria te pozwalały na wybór do realizacji najbardziej wartościowych i spójnych z celami LSR projektów – wskazała na to zdecydowana większość badanych beneficjentów i stwierdzili oni, iż jeśli w przyszłości będzie to możliwe, to zamierzają ponownie aplikować o wsparcie finansowe swoich projektów. Odnosząc się do systemu wskaźników można uznać, iż pozwalał on na zgromadzenie wystarczających na ogólnym poziomie informacji o postępach wdrażania LSR i osiągniętych rezultatach.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

O wartości dodanej można mówić w aspekcie ekonomicznym (produkcja i usługi), a więc czymś dodatkowym, co można wycenić w pieniądzu, a także w aspekcie edukacyjnym, (w tym o poszerzaniu wiedzy, zdobyciu doświadczenia, umiejętności); w aspekcie społecznym (np. o budowaniu zaufania, rozpoznawalności, aktywizacji itp.). Najbardziej popularna definicja mówi, iż wartość dodaną stanowią wszystkie elementy jakiegos

działania, które zostały osiągnięte ponad efekty planowane, a można je w jakiś sposób wartościować (ewaluować).

Jak wykazały badania ankietowe przeprowadzone z mieszkańcami i badania FGI, których uczestnikami byli przedstawiciele zarządu i rady programowej, LGD Perły Beskidu Sądeckiego jest organizacją rozpoznawalną i identyfikowaną już jako organizacja wspomagająca rozwój lokalny. Wartością dodaną działalności LGD są ściślejsze relacje między poszczególnymi aktorami wpływającymi na rozwój lokalny – trzema sektorami będącymi członkami LGD. Chcą oni współpracować i podejmować decyzje o kierunkach rozwoju lokalnego, bardziej szczegółowo i w różnych aspektach widzą i dokonują oceny występujących problemów, kreują rozwiązania i wychodzą z inicjatywą włączenia innych w działanie. Są świadomi istnienia potencjału rozwojowego obszaru, podejmują próby jego wykorzystania poprzez oferty podejmowania działań skierowanych na ten rozwój i czynnego uczestnictwa

w tych działaniach. Wychodzą z inicjatywą tworzenia sieci współpracy przedsiębiorców-beneficjentów działania LGD. Podejmują też działania promocyjne, poprzez różne przedsięwzięcia, m.in. **Centrum Produktu Turystycznego i Kulturowego Perły Beskidu Sądeckiego pn. "Pogranicze wczoraj i dziś"**, które wśród wielu celów ma także wzmacniać szeroko rozumiany potencjał obszaru LGD. Wartością dodaną jest bowiem nie tylko potencjał gospodarczy, ale też społeczny, który dzięki odpowiedzialnemu działaniu w procesie budowy i wdrażania LSR sprawia, iż planowane i realizowane przedsięwzięcia wpisują się w cel nadrzędny LSR i są wzajemnie komplementarne.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

Stwierdzenia podsumowujące odnoszą się do analizowanego okresu wdrażania LSR przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego i obejmują analizę wyznaczoną metodyką i ramami ewaluacji tego procesu. Tak więc zostały one ujęte tu w odniesieniu do: podstaw budowy LSR, zaplanowanych w LSR celów ogólnych i szczegółowych, historii zmian wprowadzanych do dokumentu LSR, organizowanych naborów wniosków aplikacyjnych, realizacji planu rzeczowego i finansowego, realizacji projektów poza programem LEADER, realizacji projektów współpracy, realizacji planu komunikacji, organizacji pracy biura LGD, prowadzonego doradztwa, uczestnictwa w szkoleniach. A zatem w wyniku przeprowadzonych analiz można stwierdzić:

1. Opracowana strategia rozwoju dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego zawiera cele i przedsięwzięcia, które są odpowiedzią na zidentyfikowane podczas konsultacji społecznych problemy obszaru oraz wychodzą naprzeciw oczekiwaniom lokalnej społeczności zgłaszanym podczas konsultacji. Lokalna Strategia Rozwoju obszaru objętego LGD Perły Beskidu Sądeckiego jest dokumentem wypracowanym oddolnie, przy aktywnym udziale lokalnej społeczności, co znalazło odbicie w akceptacji LSR i sprzyja jej realizacji. Zgodnie

z wymogami partnerstwo tworzą trzy sektory: gospodarczy, publiczny i społeczny. Pierwsze konsultacje odbywały się na początku 2015 roku na różnych zebraniach, spotkaniach sektorowych, imprezach promocyjnych, spotkaniach formalnych i nieformalnych, spotkaniach promocyjnych w lokalnych mediach. Równolegle prowadzone były analizy potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej. W drugiej fazie budowę strategii prowadzono w oparciu

o przygotowany „Plan włączenia społeczności lokalnej” oraz wykorzystanie analiz wykonanych przez zespół ekspertów.

2. Efektem przeprowadzonej diagnozy obszaru LGD była identyfikacja grup docelowych objętych działaniami LSR. Zidentyfikowano pięć grup docelowych, a mianowicie: (a) przedstawiciele branży turystycznej, w której zauważono brak współpracy gospodarczej i infrastruktury komunikacyjnej); (b) przedsiębiorcy, których przedsięwzięcia wymagają wsparcia finansowego); (c) osoby zamierzające uruchomić działalność gospodarczą (głównie osoby w wieku do 35 lat), a także (d) samorządy lokalne, (e) organizacje pozarządowe (liczne na obszarze, ale nie działające w sieci). Dla tych grup docelowych zaplanowano następujące obszary interwencyjne: rozwój infrastruktury komunikacyjnej, promocja regionu, rozwój współpracy lokalnej (w tym między samorządami i innymi organizacjami pozarządowymi),

zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu, poszerzanie wiedzy i umiejętności potencjalnych przedsiębiorców (w tym osób w wieku do 35 lat).

3. Zidentyfikowano także grupy defaworyzowane, do który zaliczono: młode, wykształcone, pozostające bez pracy osoby w wieku do 35 lat, dla których zaplanowano między innymi kurs przewodników beskidzkich. Inną grupą defaworyzowaną byli określenie w LSR jako eko-maniacy – osoby pełne pomysłów związanych z konstrukcją maszyn i urządzeń sprzyjających ekologii, lecz nie posiadające środków finansowych na realizację tych pomysłów. Kolejną grupą defaworyzowaną były kobiety pozostające bez pracy z uwagi na brak kwalifikacji, dla których zaplanowano wsparcie w postaci szkoleń oraz wsparcie psychologiczne. Osoby w wieku 50+, których liczebność wzrasta – dla tej grupy zaplanowano przedsięwzięcia aktywizacji społecznej. I wreszcie osoby niepełnosprawne (o różnym charakterze i stopniu niepełnosprawności – dla tej grupy zaplanowano operacje związane z aktywizacją zawodową (w tym poprzez pracę zdalną), ale również zwiększenie dostępu do infrastruktury (m.in. poprzez likwidację barier architektonicznych).

4. W LSR Perły Beskidu Sądeckiego zapisano trzy cele ogólne: (1) Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy; (2) Wzmacnianie społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru Beskidu Sądeckiego; (3) Włączanie społeczności lokalnej w partnerską współpracę LGD *Perły Beskidu Sądeckiego*. Jak wspomniano wyżej, w określaniu tych celów zastosowano metodykę rekomendowaną przez KE, a mianowicie logikę interwencji wykorzystującą schemat ciągu przyczynowo-skutkowego obrazujący relacje między diagnozą, celami i wskaźnikami. Przedsięwzięcia zapisane w tych celach wpisują się zatem w określone obszary interwencji.

5. Lokalna strategia rozwoju, jak każdy dokument strategiczny, jest do pewnego stopnia dokumentem otwartym, w którym w miarę upływu czasu i zmiany sytuacji wewnętrznej i otoczenia zewnętrznego, niezbędne jest wprowadzanie zmian. W okresie wdrażania LSR opracowanej przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego niezbędne zmiany wprowadzane były głównie z uwagi na zmieniające się zarządzenia organów nadzorujących operacje zapisane w LSR, przyczyną drobnych zmian były także projekty współpracy, kiedy np. następowała zmiana partnera projektu, lub też kiedy beneficjent wycofywał się z zawartej umowy i należało przeprowadzić dodatkowy nabór lub alokację środków. Wprowadzono także jedną zmianę w procedurach oceny wniosków aplikacyjnych i kilka zmian w kryteriach oceny i wyboru operacji. Zmiany te nie były spowodowane żadnymi nieprawidłowościami związanymi z działalnością LGD Perły Beskidu Sądeckiego, lecz tylko niewielkimi błędami szacunkowymi. Potwierdzają to także wywiady pogłębione IDI z pracownikami biura LGD.

6. Zainteresowanie naborami zmieniało się w czasie. W pierwszym okresie wdrażania LSR zainteresowanie to było duże. Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na przedsięwzięcia w ramach podejmowania działalności gospodarczej, rozwój działalności gospodarczej, (jakkolwiek można było zaobserwować „pewien niepokój beneficjentów o kondycję gospodarki po pandemii, ale z czasem to zainteresowanie wzrosło”) oraz na przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury (w tym zakresie zainteresowanie jest stałe). Potwierdzają to wywiady IDI i FGI. Zdaniem badanych w przyszłości należy uwzględnić w LSR nadal działania związane z podejmowaniem działalności gospodarczej, z myślą, iż zapobiegnie to migracji i stanie się impulsem do zatrzymania młodych ludzi na tym obszarze. Natomiast przedsięwzięcia w zakresie turystyki mogłyby być tylko uzupełnieniem istniejącej już infrastruktury, np. małe stoki narciarskie, które byłyby magnesem przyciągających turystów zimą.

7. Generalnie, można ocenić, iż postęp rzeczowy w realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego budzi pewne zastrzeżenia w przypadku osiągania założonych wskaźników. Na przykład w celu szczegółowym *1.1 Zwiększenie atrakcyjności obszaru poprzez poprawę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej* na założonych 30 wskaźników na dzień 31.05.2021 osiągnięto 6. Podobnie w celu szczegółowym *2.2. Kultywowanie i upowszechnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego obszaru* na założonych na 28 wskaźników nie osiągnięto żadnego; a w celu szczegółowym *2.3: Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kompetencji mieszkańców* 34 zakontraktowano jedynie 4 przedsięwzięcia edukacyjne. W pozostałych celach poziom realizacji przedsięwzięć zbliża LGD Perły Beskidu Sądeckiego do osiągnięcia zamierzonych celów (jak wynika z badań IDI większość wskaźników zaplanowanych zostało do osiągnięcia przed końcem wdrażania LSR).

8. Analizując budżet LSR obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego zaplanowany na okres realizacji strategii, można zauważyć, iż w najwyższym stopniu zrealizowane są przedsięwzięcia celu ogólnego pn. Włączanie społeczności lokalnej w partnerską współpracę LGD Perły Beskidu Sądeckiego (realizacja budżetu w 100,7%). Na drugim miejscu pod względem realizacji budżetu znalazły się przedsięwzięcia zaplanowane w celu ogólnym pn. Wzmacnianie społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru Beskidu Sądeckiego (realizacja 82,7%). W tym celu – jak dotąd – nie zrealizowano jednak przedsięwzięć z zakresu aktywizacji mieszkańców poprzez tradycje i dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz z zakresu podnoszenia kompetencji mieszkańców w ważnych dla obszaru dziedzinach. W tym przypadku najbardziej prawdopodobną przyczyną była pandemia i związane z nią restrykcje dotyczące kontaktów międzyludzkich. W

przypadku celu pn. Poprawa konkurencyjności obszaru w oparciu o zrównoważony rozwój gospodarczy budżet został zrealizowany w 70%. Jak wynika z analizy danych i opinii organów statutowych LGD, przyczyną niższej realizacji budżetu w tym celu, a konkretnie w realizacji przedsięwzięć

z zakresu innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie przyjazne środowisku — może być przede wszystkim niezbyt wysoka kwota na jedno przedsięwzięcie, a projekt innowacyjny niejednokrotnie jest kosztowny, ale też różne rozumienie (przez radę programową i UM) pojęcia *innowacja*. Zdaniem respondentów w przyszłej perspektywie finansowej powinno się zwrócić większą uwagę na beneficjenta i przekazywać mu spójną informację m.in. dotyczącą zarówno definicji, jak i cech charakterystycznych projektów innowacyjnych. Podsumowując, można jednak stwierdzić, iż realizacja budżetu analizowanej LSR jest generalnie na wysokim poziomie prawdopodobieństwa pełnego jego wykorzystania do końca okresu rozliczeniowego.

9. LGD Perły Beskidu Sądeckiego realizowała wraz z innymi LGD i partnerami zagranicznymi projekt współpracy pn. *Nasze Lokalne Dziedzictwo – poznaj, szanuj, rozwijaj!* Wymiernymi efektami zrealizowanego projektu współpracy są: cztery nowe obiekty infrastruktury turystycznej, trzy centra produktu turystycznego i kulturowego, jedno forum dialogu i współpracy twórców lokalnych, dwadzieścia wypromowanych produktów turystycznych i kulturalnych, dziesięć zorganizowanych przedsięwzięć kulturalno-promocyjnych, cztery przedsięwzięcia promocyjne, trzy imprezy, publikacje okazjonalne, siedem LGD uczestniczących w projekcie, w tym dwie zagraniczne.

10. Niezbędnym warunkiem osiągania celów założonych w LSR jest prawidłowo przygotowany i realizowany plan komunikacji. Analiza danych wskazuje, iż na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w realizacji planu komunikowania wykorzystywano wiele metod. Pracownicy biura LGD mają sprawdzone kanały dystrybucji, duże doświadczenie i umiejętności kontaktu z lokalną społecznością i mediami. W biurze zawsze są dostępne materiały informacyjne i promocyjne. Warto także podkreślić, iż członkowie LGD reprezentują różne sektory działalności i różne środowiska kulturowe i w swoich środowiskach są liderami, którzy dzielą się informacją, ale także pozyskują tę informację, co w efekcie sprzyja procesowi komunikacji. Skuteczność działań komunikacyjnych mierzona była głównie wynikami badań ankietowych, w tym CAWI, oraz obserwacjami własnymi biura LGD, a także osiąganiem założonych wskaźników realizacji działań. Największe trudności w realizacji działań komunikacyjnych wystąpiły w organizacji szkoleń (z uwagi na wprowadzone przez rząd ograniczenia w liczbie uczestników), oraz ograniczenia spotkań bezpośrednich. W przyszłości – zdaniem respondentów badań **IDI i FGI** – powinny być kontynuowane następujące działania komunikacyjne: szkolenia i doradztwo dotyczące aplikowania o

wsparcie finansowe przedsięwzięć, a także powinno się „rozbudować portale www (nawet kosztem odejścia od tradycyjnych form komunikacji)”.

11. Jak wynika z **badania IDI** – pracownicy biura LGD Perły Beskidu świadczą na rzecz interesariuszy bezpłatne doradztwo w zakresie możliwości ubiegania się o pomoc na realizację projektów w ramach LSR, przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy i wniosków o płatność na operacje realizujące cele LSR. Biuro prowadzi ścisłą ewidencję udzielonego doradztwa. Ocena doradztwa monitorowana jest różnymi środkami, m.in. poprzez ankiety wypełniane przez potencjalnych wnioskodawców, analizę jakości złożonych, wybranych, zrealizowanych i niezrealizowanych wniosków aplikacyjnych przez podmioty, które korzystały z doradztwa. Większość pracowników biura jest kompetentna w zakresie doradztwa, ma doświadczenie i wiedzę niezbędną do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych. Mają ukończone wiele szkoleń niezbędnych do pracy w biurze LGD, m.in. kurs IPMA, szkolenie z ewaluacji LSR, szkolenia z zakresu animacji etc. Badania **IDI i FGI** potwierdziły, iż największe zainteresowanie doradztwem było w pierwszych dwu latach wdrażania LSR (świadczą o tym także dane statystyczne).

12. Zarówno badania **IDI**, jak **FGI** wykazały, że jeśli chodzi o jakość przygotowania wniosków aplikacyjnych, to widoczne są różnice na korzyść podmiotów korzystających z doradztwa w porównaniu do podmiotów, które nie uczestniczyły w działaniach doradczych prowadzonych przez LGD. Podobnie, występowały różnice w jakości przygotowania wniosków aplikacyjnych przez przedstawicieli poszczególnych sektorów. Znacznie lepiej jakościowo przygotowane były wnioski opracowane przez urzędy gminy (zatrudniające w swoich biurach specjalistów z zakresu aplikowania o wsparcie finansowe przedsięwzięć) i przedsiębiorców, a słabiej, gdy wnioski przygotowują NGOs, które wymagają znacznego wsparcia doradczego.

13. Kompetencje pracowników biura i organów statutowych są wysokie. Jednak celem usprawnienia doradztwa respondenci badań **IDI** wskazywali głównie szkolenia dla pracowników biura związane z interpretacją przepisów prawa, a dla potencjalnych beneficjentów doradztwo z zakresu wyjaśniania, jak to określili „zawitości programu, bardziej przystępnej formy rozumienia niezbędnej do wypełnienia dokumentacji – obecnie występują bowiem niespójne opisy/interpretacje dokumentów przekazywane przez różne instytucje, odpowiedzialne za wdrażanie LSR”. Ponadto respondenci wskazali, iż można by zwiększyć efektywność doradztwa, gdyby było ono prowadzone głównie dla „potencjalnych beneficjentów, którzy mają już pomysł na przedsięwzięcie”.

14. Doradztwo – jedna z efektywnych metod komunikowania – realizowane przez biuro LGD Perły Beskidu Sądeckiego zamyka się liczbą 791 podmiotów, które skorzystały

z porad w analizowanym okresie. Najwięcej porad udzielono w biurze LGD (271), na drugim miejscu były porady indywidualne udzielane telefonicznie (245) i najmniej porad przeprowadzono drogą elektroniczną (mailowo lub telefonicznie). Najwięcej osób zainteresowanych doradztwem było w pierwszych dwu latach wdrażania LSR. Liczba porad – zwłaszcza udzielonych bezpośrednio – spadła znacząco w okresie pandemii CoViD-19.

15. Pandemia CoViD-19 w znacznym stopniu wpłynęła na funkcjonowanie rady, UM wręcz zakazywał spotkań rady, ale brak było konkretnych decyzji i rozwiązań dotyczących rady i biura, stąd decyzje musiała podejmować sama LGD. UM zakazał np. naborów w pandemii, więc rada nie prowadziła oceny wniosków. Zarząd miał spotkania online. Po zawieszeniu restrykcji napłynęły wnioski o aneksowanie umów – głównie z uwagi na trudności w osiągnięciu wskaźników „miejsca pracy” (ale to były tylko niewielkie zmiany) i nie będą miały wpływu na realizację planu działania.

16. W okresie pandemii rada programowa nie mogła działać podmiotowo (taką opinię wyrazili respondenci w **badaniach FGI**). Jej praca była uzależniona od wprowadzonych zarządzeń restrykcyjnych. Bardzo często zdarzało się, iż np. realizacja zadań rzeczowych nie była kompatybilna z planem komunikacji. A przecież logicznym byłoby, by w procesie aplikowania o wsparcie postępować według kolejności etapów, a mianowicie: poinformować potencjalnych beneficjentów o terminie kolejnego naboru wniosków, zorganizować i przeprowadzić szkolenie, ogłosić nabór itd. Tymczasem często UM przesuwał termin naboru o 3-4 miesiące i zmuszał LGD do kredytowania swojej działalności. Brakuje tu współpracy z UM w znaczeniu partnerskim i kooperatywnym.

17. Z przeprowadzonych **badań IDI** wynika, iż w analizowanym okresie najbardziej przydatne dla pracowników biura były szkolenia, których tematyka koncentrowała się głównie na doskonaleniu umiejętności wypełniania wniosków aplikacyjnych (szkolenia te były organizowane w formie warsztatów). Innymi, docenianymi przez respondentów były szkolenia z zakresu przepisów prawnych związanych z okresem programowania finansowego 2014-2020, dedykowane głównie zarządowi LGD, a także szkolenia z zakresu prowadzenia biura LGD. W przyszłości, za najbardziej pożądane respondenci wskazali: dla rady LGD szkolenia z zakresu kryteriów oceny wniosków aplikacyjnych, w tym dostosowania kryteriów do wytycznych urzędu marszałkowskiego, a właściwie interpretacji kryteriów UM; dla zarządu – szkolenia z zakresu przepisów prawnych związanych z kolejnym okresem programowania finansowego.

8. Spis tabel i wykresów.

Rysunek 1 Usytuowanie obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego	23
Tabela 1 Liczba ludności ogółem w gminach obszarów LGD Perły Beskidu Sądeckiego	23
Tabela 2 Dochody gmin obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego	25
Tabela 3 Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2019 (stan na 31.12.)	26
Tabela 4 Lokaty gmin wchodzących w skład LGD Perły Beskidu Sądeckiego na tle wszystkich małopolskich gmin w roku 2019.....	27
Tabela 5 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru.....	27
Tabela 6 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)	28
Tabela 7 Pracujący ogółem i według płci w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015 i 2019 (stan na 31.12)	30
Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2020.....	32
Tabela 9 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)	33
Tabela 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszarów LGD	34
Tabela 11 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszarów LGD Perły Beskidu Sądeckiego w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)	35
Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego oraz w Małopolsce w latach 2016-2020 (stan na 31.07.)	39
Tabela 13 Historia dokonywanych zmian w LSR dla obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego.....	41
Tabela 14 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych.....	42
Tabela 15 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych i projektów grantowych organizowane w okresie wdrażania LSR na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego	44
Tabela 16 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego (stan na 31.05.2021)	51
Tabela 17 Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR (postęp narastający) na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w latach 2016-2021	58
Tabela 18 Plan działań komunikacyjnych LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie wdrażania LSR (realizacja – stan na 31.05.2021).....	67
Tabela 19 Sposoby transferu informacji do ogółu mieszkańców o działaniach LGD - opinie mieszkańców obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego	69
Tabela 20 Sposoby transferu informacji do ogółu mieszkańców o działaniach LGD - opinie mieszkańców obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego	70
Tabela 21 Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych	71
Tabela 22 Liczba podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego przez biuro LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie 31.12.2016-31.05.2021	72
Tabela 23 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego	74
Tabela 24 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD Perły Beskidu Sądeckiego	75
Tabela 25 Zakres korzystania z pomocy LGD Perły Beskidu Sądeckiego na etapie składania wniosku aplikacyjnego – opinie beneficjentów.....	77
Tabela 26 Wiek i płeć respondentów – mieszkańców LGD Perły Beskidu Sądeckiego	78

Tabela 27 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat	79
Tabela 28 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat	80
Tabela 29 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat	81
Tabela 30 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat	83
Tabela 31 Kierunki zmian na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego, które w opinii mieszkańców wymagają w przyszłości wsparcia finansowego w gminie	84
Wykres 1 Liczba ludności ogółem w gminach obszarów LGD Perły Beskidu Sądeckiego	24
Wykres 2 Dochody gmin obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego	25
Wykres 3 Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2019 (stan na 31.12.)	26
Wykres 4 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru	28
Wykres 5 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)	29
Wykres 6 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2020	32
Wykres 7 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)	33
Wykres 8 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszarów LGD	34
Wykres 9 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszarów LGD Perły Beskidu Sądeckiego w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)	35
Wykres 10 Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych	71
Wykres 11 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego	75
Wykres 12 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD Perły Beskidu Sądeckiego	76
Wykres 13 Stopień przydatności przekazywanych przez LGD Perły Beskidu Sądeckiego informacji....	77
Wykres 14 Wiek respondentów – mieszkańców LGD Perły Beskidu Sądeckiego	78
Wykres 15 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat	79
Wykres 16 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat	80
Wykres 17 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat	82
Wykres 18 Zmiany na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego w okresie ostatnich pięciu lat	83
Wykres 19 Kierunki zmian na obszarze LGD Perły Beskidu Sądeckiego, które w opinii mieszkańców wymagają w przyszłości wsparcia finansowego w gminie	85

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Perły Beskidu Sądeckiego. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania Perły Beskidu Sądeckiego

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Tak → Proszę przejść do pytania nr 4.
b) Nie → Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) 18-25 lat
- b) 26-35 lat
- c) 36-45 lat
- d) 46-55 lat
- e) 56-65 lat
- f) 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna
- c) Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów LGD Perły Beskidu Sądeckiego

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Perły Beskidu Sądeckiego. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania Perły Beskidu Sądeckiego

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a) Zdecydowanie zgadzam się
- b) Raczej zgadzam się
- c) Trudno powiedzieć
- d) Raczej nie zgadzam się
- e) Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

materiałów promocyjnych			
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- a) Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- b) Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- c) Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- d) Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- e) Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania	Tak	Nie
---	-----	-----

dofinansowania dla mojego projektu		
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
---	--------------------------	--------------------	-------------------	------------------------	------------------------------	--

Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyc/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a) Tak
- b) Trudno powiedzieć
- c) Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a) Ja i moja rodzina
- b) Moja organizacja
- c) Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD

- d) Turyści
- e) Przedsiębiorstwa
- f) Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- a) Tak → *Proszę odpowiedzieć na następne pytanie.*
- b) Nie → ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie